

De oculo morali / [Pierre de Limoges].

Contributors

Peter, of Limoges, -1306.

Publication/Creation

Augsburg : A. Sorg, 1477?]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/hnxcd562>

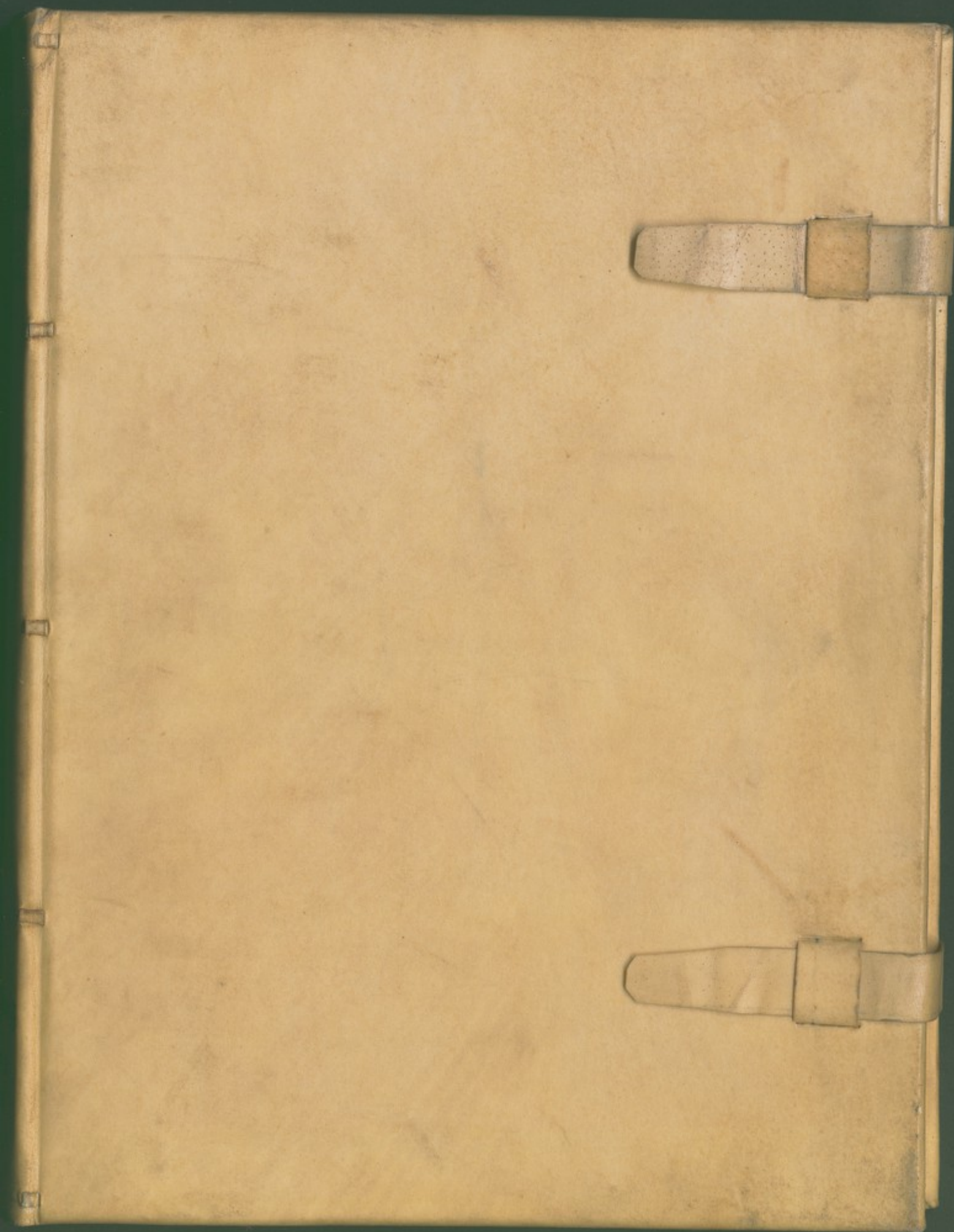
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

G
Aug
5
17
Case 4.e.1.

H. 94 27

Proctor 1659

B.M. II. 345

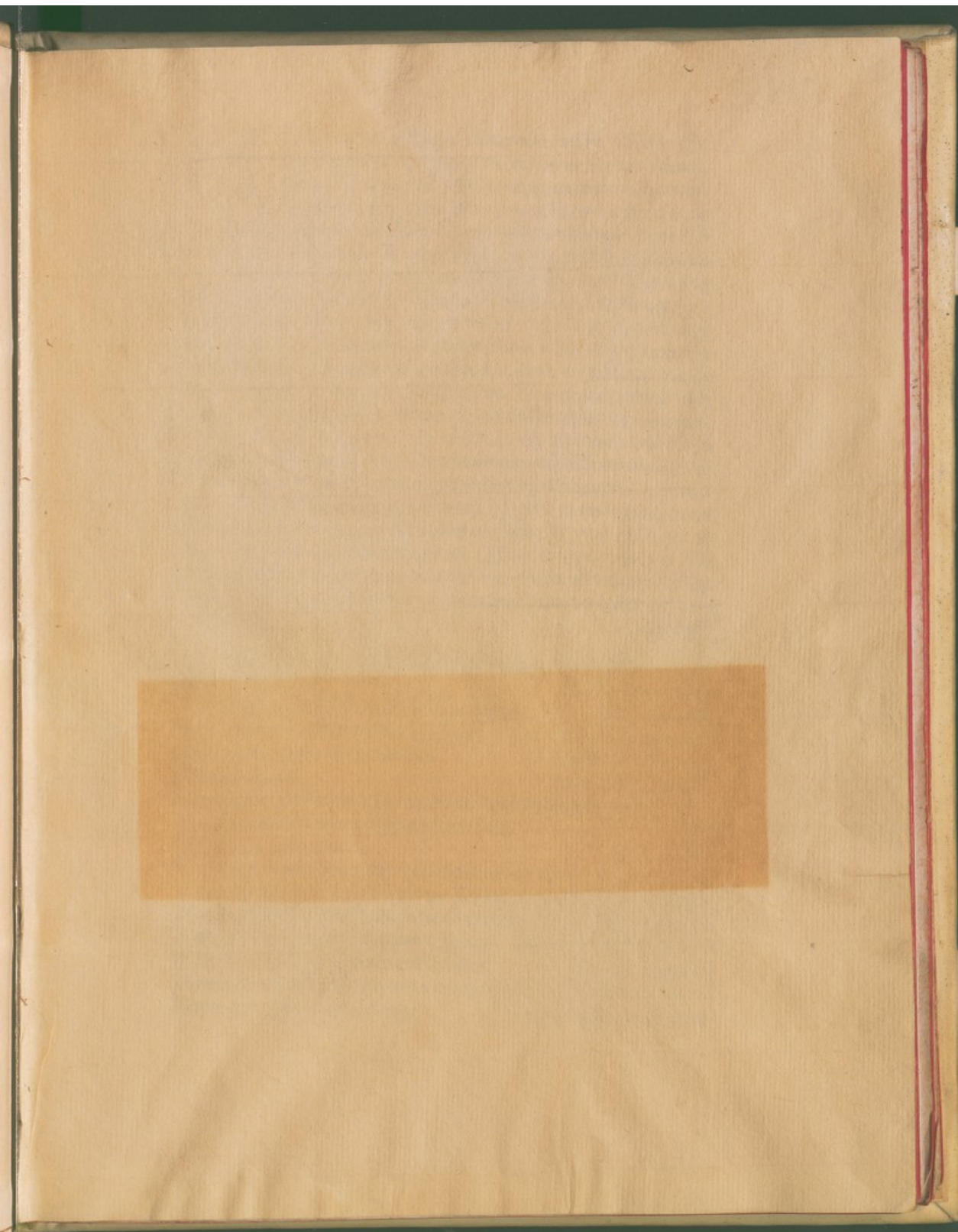
Johannes Peckhamus

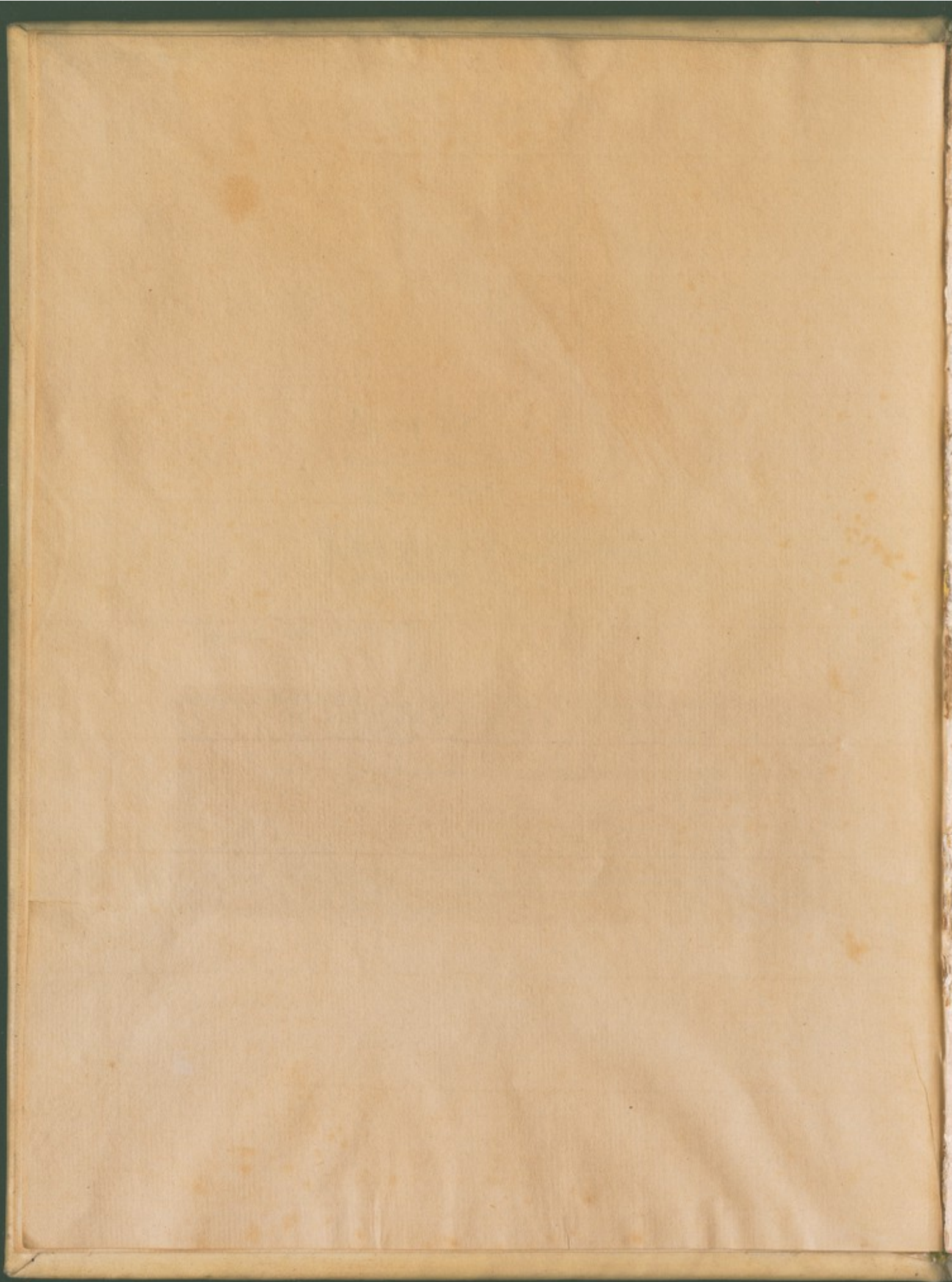
Pierre de Limoges

PETRUS DE CIPERIA, Lemovicensis, Liber de oculo morali, sub nomine Johannis Pithsaniseu de Peckham. S. l. a. et typ. n. (Augustae Vindel., Antonius Sorg, ca. 1477). Folio. Got. char., s. sign., c. et ff. n., 38 ll., 61 ff. Mit einer grossen Holzschnittinitiale mit Maiblumenornamenten. Breitrandiges gut erhaltenes rubriziertes Exemplar mit rot ausgemalten Initialen. Pergtbd., Rotschnitt. (Augsburg ca. 1477)

Hain-Copinger 9427; Proctor 1659, Type 1; Brit. Mus. Cat. II, S. 345.

Als Verfasser des Liber de oculo morali ist durch neuere Forschungen Peter von Limoges, Kanonikus zu Evreux und Mitglied der Sorbonne (gest. 1306), erwiesen; vgl. Archivum Franciscanum Historicum XVI (1923), 309-322. Das Werk ist ein interessantes Beispiel dafür, wie im Mittelalter naturwissenschaftliche Erkenntnisse für die praktische Theologie benutzt wurden. Der Verfasser behandelt zunächst den Bau, die Teile, Eigenschaften und Betätigungen des menschlichen Auges und knüpft daran jeweils moralische Erwägungen, welche durch reichliche Beispiele erläutert und belegt werden.

In laudem et gloriam saluatoris nostri dñi ihu xpi
 Cuiusq; intemerate matris perpetue v̄ginis Marie
 honorē. totius eccl̄ie celestis curie decorem. Necnon
 in maiorem fructum omnium in hoc morali oculo p̄-
 ficere volentū. Iego frater Mathias de vienna ordinis beate dei
 genitricis marie de mōtē Carmeli sacre theologie lector p̄senti ta-
 bula manifestare curavi qđ ex hinc breuit in sermonib⁹ seu colla-
 tionibus quisq; cape possit vtilitatis cū effectu. **P**ro dñis ergo i-
 tellectu in p̄mis est notandū qđ xv in hoc opusculo ponunt capi-
 tula. q̄rum quedā habent vnū paragraphum. qđam vero plures
 s̄m multipliciter itē capitaliū in hoc libro contentaz. vīz.
Primū capitulū duos habet paragraphos. Secundū capitulū vnū
 h̄z paragraphos. Tercū ca. vnum. Quartū h̄z vnum. Quintū. i.
 Sextū ca. h̄z xij. Septimū. xij. Octauū. vij. Nonum vnū. Decī-
 mum vnum. Undecimū. vij. Duodecimū. vij. Tredecimū. iij.
 Decimūquartū. iij. Decimūquintū h̄z vij. paragraphos. Gaudē-
 etiam qđ loco paragraphoz posui literā **A**. et s̄m multipliciter
 eozdem ap̄p̄os et numez cardinalē ad l̄rām **A**. multipliciter di-
 uisōis eiusdem capituli designantē. **I**psos eccl̄ie paragraphos p̄ p̄-
 cipiū medium et finem t̄phayē distinxī s̄m indifferentē numez
 lineaz. Quibus sic luculenter consideratis prudens lector qđ cu-
 pit statim inuenire potest.

Tabula

Abstinentia studentib⁹ est necessaria ca. xi. **A**. i. in fine.
Accidia ca. viij. **A**. iij. p̄ to.
Accidiosi h̄nt oculos obscuratos ibid p̄ mediū
Aceptandum est nichil ira pendente ca. viij. **A**. iij. circa finē
Amor: paupertatis in studentibus ca. xi. **A**. i. in mediū
Amor: discendi ca. xi. **A**. v. per to.
Amaritudo passiōis xpi cogitata sedat auariciā c. viij. **A**. v. i. h̄
Amaritudo diuiciay cogitata idem facit ibid
Ambidiosi p̄p̄etates ibid a. i. me.
Ambidiosi repellī debent ab ecclesiasticis beneficijs ibidem in me.
Animā carens palpebris est debilis visus ca. viij. **A**. v. in p̄ncip.
Anime infirmitates sanat intuit⁹ diuinus ca. xv. **A**. vi. per to.
Anime visio post sepationem a corpe ca. iij. circa p̄nti. & mediū
Animā necessario septem custodiunt ca. i. **A**. i. p̄ totū
Antiq̄ cōmendauerunt mortis memoriā ca. viij. **A**. iij. circa mediū
Aque comparatur maria v̄go ca. xij. **A**. i. qđ p̄ to.

A quile compatur deus q̄ multos p̄iāt ꝛc.	ca. viij. M. ij in fine
A quile assimulantur gulosi	ca viij a vi añ me.
A tranea se totam euiscerat	ca viij a v ar. fi
A rgi hystoria	ca viij a viij longe post meo
A spectus mulieris cōpatur basilisco	ca viij a viij p ⁹ p̄nd.
A spectus mulieris vitandi sunt	ib. post meo
A spicienda sunt volnera xpi p̄ memoria	ca viij a viij per totuz
A trendenda sunt sanctorū exempla	ca xiiij a ij p to
A uauicia	ca viij a v per to
A uauicia impedit sciendam	ca. xi a i. circa meo
A uauicia est vanitas magna	ca xij a vii circa finez
A uauicia regnante in domibus platoꝝ ꝛc.	ca vi a ij p ⁹ in
A uari non debent esse plati	ca xij a vi p to
A uari compantur talpis	ca viij a v in p̄n
A uari p thobiam excecaturum designant	ib m fi
A uarius sibi p̄i videtur sapiens	ib p ⁹ meo
A uferunt inimicos sumpt ⁹ diuitibus sex	ca. ix ar. prim.
A uriga debet esse prelatus	ca. ij ar. meo
A uz nichil est in compatione sciencie	ca. xi M. i. p ⁹ meo

Basilisco opat aspect⁹ mulieris ca. viij a viij post p̄ndi.
Beneficijs ecclesiasticis ambiciosi p̄uari dñt ca. viij M. v
Bibuli p̄uant oculis corō ꝛ corpis ca. viij a vi p⁹ me
Boni q̄ntum facit carentia oculoꝝ ca. x. in p̄ndi.
Bona q̄ hēmus alijs cōmunicare debemus. ca. diij M. x per totum

Cladrii auis proprietates ca. xv M. vi circa meo
Camibus cōpant curiales ca. xij M. iij post p̄ndi
Caput nostrū xps est ca. viij M. vi circa p̄n
Carentia oculoꝝ eq̄mmiter est tolerenda ca. x. per totū
Castitas q̄ inordinate videt stulta est ca. viij M. viij post p̄n
Castitas studentibus est neccessaria ca. xi a. i. in fi
Castitatis mater est visus custodia ca. viij a viij ar. meo
Casus platoꝝ grauis est ca. xij a. i. post p̄ndi
Cauere dñt plati a malo exemplo ca. vi a iij per totuz
Cauere dñt plati ne exēplo eoꝝ subditi cadāt c. xij a viij in m
Cauendum est iudicium temerarium. ca. v ar meo.
Causa duplex quare oculi p̄eminētes min⁹ vident c. xi a. i. p⁹ p
Cecitas ca. x circa. finem.

Veritas prelatorum notat sub operatione pavonis ca. xij. A. ij. i. me
 Ceca sunt plati ut heli iacob et lamed ib. p. 9. p. n.
 Ceca plati deteriores sunt layas ib. A. iij. p. totu
 Celestia puerpouunt peccatores et trena. et. ca. vij. A. ix. p. totu
 Collium oculorum signat contritionem de peccatis. ca. iij. circa me
 Coloratio mulierum ca. vij. A. vij. de fr.
 Confessores viole compant ca. xij. A. ij. an me
 Cognoscat deus et homo per sacra scriptura ca. xi. A. iij. in p. n.
 Comendauerunt antiqui mortis memoriam ca. vij. A. iij. mediu
 Compassio miserarum proximi ca. xij. A. ij. p. to.
 Compati debet platus subdolis ca. xij. A. v. p. to
 Consideratio peccati alieni multa mala parit ca. vij. A. vij. in fine
 Consideratione pene somni accidie fugat ca. vij. A. iij. p. p. n.
 Consideratio peccati proprii ca. xij. A. i. p. to
 Consideratio pene iehennalis ib. A. iij. p. totu
 Consideratio vite celestis ib. A. iij. p. to
 Considerate debent plati mores suos ca. xij. A. iij. p. to.
 Consiliarii mali conditiones ca. vi. A. ij. circa p. n.
 Consiliarii mali corrumpunt platos ib. in p. n.
 Consiliarii mali compantur serpenti ca. xij. A. iij. post p. n.
 Consilio contraria sunt festinancia et ira ca. vij. A. iij. si
 Contemplari debent quatuor oculi spirituales ca. xij. per to
 Continentes cum mulieribus non habitent ca. vij. A. vij. i. me
 Corpe grauati diuinam essentiam contemplari non possunt ca. vi. A. ix.
 Culpe prope consideratio ca. xij. A. i. p. to
 Cupidus excecatur per terrenorum amorem ca. vij. A. v. p. p. n.
 Cupiditatis mala ib. in med.
 Curiositas oculorum facit hominem insanire ca. ix. circa finem
 Curus debet esse prelatus ca. ij. ante med.
 Annuum quantum affert curiositas oculorum ca. ix. in fine.
 Dauid ex i. cauto visu cecidit in hominem ca. vij. A. vij.
 Deus est speculum sine macula ca. vi. A. vij. p. to.
 Deus omnia videt ca. xv. A. i. p. to
 Deus intuitu suo timorem incutit homini ib. A. ij. p. totu
 Deus aspectu sue misericordie vij. bona facit hominibus ca. xv. per r. t. u. z.
 Deus comparatur aquile ca. vij. A. ij. in h.
 Deo est aduersum quod mundo est prosperum ca. vi. A. x. p. t.
 Deus gulosorum venter est ca. vij. A. vi. p. p. n.

Detestari debent munera plati et iudices ca vi M ij p9 me
Dyabolus studet pl9 erueri homi oculū dextz ca vij M ij pñ
Dyabolo compātur superbi ca: viij M. i. post pñ
Dyabolus capiēdo hominem facit ut venator ca viij M vij p9 pñ
Dyabolus excecatur hominē sicut latro ca. xij a. i. p9 meo
Dyaconus quare lecturus ewangelium baiulat librum & sine li
 bro reuertitur ca. vij M xij p9 me
Dydorus a puericia cecus artes auditu didicit ca. x: ante finem
Dyogenes diuitiaz maximus cōtempzor ca. vi a xij p9 me.
Diuigendi sunt oculi io ē intellectus et affect9 ad om ca vij a vi
Discussio peccati ca. vi M iij per totū
Discendi humilitas in scolariis ca/ xi. M. i. p to.
Discere debemus libenter a quolibet ib post pñd/
Discendi amor ib M: v. p to
Diuina essentia nō pnt videre corpe grauati ca. vi M ix per to
Diuinoz noticiā tollit peccatū ca. xi M iij in fi
Diuites in bñdictione posuit ad sinistra ca vi. M x post pñ.
Diuites nō reputāt hominem esse nisi aut diues sit ca. vi. M xij i fi
Diuitibus sex auferunt nimios sumptus ca. ix ar: pñd.
Diuitiaz amaritudo cogitata sedat auariciā c. i. viij. M v in fine
Deus docet hominem effectiue ca. xi a vij p9 pñ
Dns excacauit paulū & thobiam ut &c. ca. iij ar. fi
Domus h3 multos malos inhabitantes ca iij M iij in me
Dormientib9 assimulant q alioz facta & sua n cernūt c. vij a viij
Dormientes in choro ceteris psallentib9 ca. viij a iij p9 pñ
Dormire nō debet platus s; vigilare ib p9 me
Ecclēsie stat9 notat p statuam &c. ca xij M iij post pñ
Elōgati sunt multū a deo peccatores ca vij a ix in p
Exclusio studere nō volentiū ca xi M v p9 pñd
Dyabolus oculū dextz plus studet erueri. ca vij M ij post pñd.
Exemplū malū dnt cauere plati ca vi a iij per totū
Exempla de bono vite societatis fraternalis ca vij M. i. i pte
Exemplo Etemūpi studere debemus &c ca. vij a ij ar. fi.
Exemplis docuerūt antiq mortis memoriā ib M iij in me.
Exempla q nullū iudicare debemus ib M viij p9 me
Exemplo mltor irati viciā sumere n debet ca viij M iij in me
Exemplū de iuvene q mulier aspectu &c ca viij a vij ar. me
Explo syrenaz &c. mulier capit viz ca viij M vij post mediu

Exempla de membris ecclesie

Exempla sanctorum sunt attendenda

Exterioribus relictis utile est ad interiora reuerti

Acta maiorum ab inferioribus trahunt in exemplum

Callit iudicium hominum circa diuites et pauperes

Familia honesta decet platum

Figura speciosa est omnium figurarum simplicissima

Gloria venustati comparant sancti

Fornicatio vnde dicitur

Constitutionem spiritalem confert intuitus diuinus

Quibus assimilantur qui consuetudinas aliorum purgare volunt et suas non considerant

Quorum itam diffinitur

Nil in exemplo multorum oculis est neque

Gloria patrum quare in fine perit dicitur

Gloria manens est vitanda

Gloriatur quisque de suo facto

Gorgana meretrices inspectores utebat in lapides

Grues vigilantes habent

Gula

Gula aufert oculos cordis et corporis

Gulosi assimilantur aquile

Gulorum deus est venter

Gulosi non debent esse studentes

Gulosis oculorum

Memoria est mortis memoria

Nefas futura preuitit

Nefas caligato comparantur inuidi

Nystoria regis cuiusdam

Nystoria syogemis de contemptu diuitiarum

Nystoria phi qui vestes osculabatur eorum ad regem et

Nystoria romanorum ut Christus esset in numero deorum recipere

Domidius commisit dauid ex in cauto visu

Domo dicitur ab humo

Dominus non debet secularibus litteris esse intentus

Domo debet esse vnde oculat

Dominum docet deus effectiue

Dominum ingratitude confundit gratitudine beatorum

ca. xii a iiii post pun.

ca. xiiij a ij p to

ca. viij a xij p to

ca. vi. a. xij

ca. xij a iij dr. fi

ca. viij a iij i pn

ca. xiiij a ij p to

ca. viij a vij an me

ca. xv a v p totu

ca. viij a viij ante me

ca. viij a iij dr. pn

ca. viij a qto in fi

ib m fi

ib a v p to

ca. xi a iij an me

ca. viij a vij

ca. xij a ij post pn

ca. viij a vi p to

ib p me

ib in pn

ib post pn

ca. xi a i. in fi

ca. ix circa pn

ca. viij a iij p to

ca. ij circa pn

ca. viij a ij dr. m

ca. vi. a. x in fi

vi a xij post me

ib m fi

ca. viij a viij p m

ib a pn dr. fi

ca. xi. a iij in fi

ca. xii in pn

ca. xi a viij p pn

ca. viij a 6

H onestum decet oculos pudicos habere	ca. vij. A. xi. in me
H ostiarj curiales sunt auari	ca. vi. A. ij. in fi
H umane cōditionis vilitatē cōsiderās humiliabit.	ca. viij. A. i. i. fi
H umilitas fruanda est in sublimitate	ca. vi. A. xij. p totū
H umilitas discendi in solatibus	ca. xi. A. pmo p totū
H umilitas scolarius in tibus cōsistit	ib. p. p. n.
H umilibus tibus ex causis magis cōcedit sapiā	ib. post p. n.
H umilitatis effectus	ibidem
H umores tres habet oculos	ca. i. circa p. n.
H umiores curiales sunt auari	ca. vi. A. ij. in fi
I gnis gloria est vitanda	ca. vij. A. v. p. to
I nfamie maioris sūt peccata carnalia.	ca. vi. A. v. p. to
I nfirmittates anime sanat mūtū diuinū	ca. xv. A. vi. per totū
I ngratitudo hominum cōfundoit gratitudinē brutoz	ca. vij. A. vi
I ngrati mendaci	ibidem in p. n.
I mpudicie tela sunt oculi mulieris	ca. viij. A. vij. per totū
I nfamia facit hominē curiositas oculoꝝ	ca. ix. circa finē
I nspicere debemus mariā viginem.	ca. xij. A. i. ij. iij. per totū
I ntentiones simplicitas est seruāda	ca. vij. A. iij. p. totū
I ntellectum dirigere debemus ad deum	ca. vij. A. vi. p. totū
I ntuitus diuini septem p. p. uetates	ca. xv. per totū
I nuidia	ca. viij. A. ij. quasi p. to
I nuidia caret sola miseria	ib. p. p. n.
I nuidi oculi cōparatur oculo strobomidi	ibid. in p. n.
I nuidi compantur caligioni hēly	ibid. ar. me
I ta	ca. viij. A. iij. p. to.
I ta penitente nihil est acceptandū	ib. circa finem
I sti vindictā sumere non debemus	ibid. ar. me
I stis oculis p. munt homines	ib. post p. n.
I udicium temerarium est cauendū	ca. iij. ar. me
I udicium sapientis tua p. uertunt	ca. vi. A. ij. post medium
I udiciū hominū fallit circa diuites & paupes	ca. vi. A. xij. p. to
I udicare solidate seipos studēt sapientes.	ca. vij. A. viij. in fine
I udicātes alioꝝ facta & sua nō cōsiderantes	ib. p. totū
I usti compātur nocticoraci	ca. vij. A. i. post p. n.
I ustificationem impij duo faciunt	ca. iij. post p. n.
I usticia & misericordia prelatoꝝ	ca. ij. per totū

Lapicem ad destruendū amphorā &c. ca. vij. **N**. viij. i. m.
Gonis natura ib. ante med.
Leptosi nundauerunt salutem samarie ca. ix. a. i. i. p. n.
Libris non possunt assodari pecunie ib. m. med.
Libros debet quis habere ad studendum ib. **N**. ij. p. to.
Libros habentes & in eis non studentes similes sunt **H**erodi res.
q. et pena eoz ib. post p. n.
Liteus secularibus non debet hō nimū esse intent⁹ ib. **N**. iij. p. n.
Lilij p. uetas cui & uiginitas compatur ca. xiiij. **N**. ij. ar. me.
Loqui pauca debet p. latus sed edificatoria ca. xij. a. i. ol. m.
Ludari debemus cum scriptura sacra ca. xi. **N**. vi. post prima.
Lumine grade indigent studentes ib. **N**. vij. p. to.
Luxuria ca. viij. **N**. vij. p. to.
Magnitudo solis ca. vij. a. ix. in p. n. p.
Maior facta ab m. fer. orib⁹ trahūt i. exēplū c. 6. a. iij.
Mala multa p. t. osideratio peccati alienic. vij. a. viij. i. fi.
Mala auaricie ca. viij. a. v. ar. med.
Maria ugo ex humilitate cōsecuta ē ca. vi. a. xij. post p. n.
Mariam uginem uidere debemus &c. ca. xij. a. i. p. to.
Martires compantur rosis ib. a. ij. post prima.
Mendacia plura cleuid ceteris homībus p. ferunt c. xij. a. v. in fine.
Menoid irati ca. vij. a. vi. post p. n.
Mentis statum p. pendimus p. oculos corpis ca. vij. a. xi. p. to.
Meretur gorgona in sp. ctōres suos ca. viij. a. vij. ar. fi.
Misericordia et iustida p. elatoz ca. ij. p. totū.
Misera sola caret inuidia ca. viij. a. ij. post p. n.
Miseriaz p. ximi compassio ca. xij. a. ij. p. totū.
Mora est in studio habenda ca. xi. a. vi. p. totū.
Moris memoria habenda est ca. vij. a. iij. p. to.
Moris memoriā commendauerūt antiq. ib. ar. p. n.
Morte continua uiuūt inuidi ca. viij. a. ij. in fine.
Multiloquiū cauere debet p. elatus ca. xij. a. i. ar. fi.
Munera corrūpunt p. lates ca. vi. a. ij. ar. med. p. to.
Mundus qd reputat p. sp. x. deo ē odiosum ca. vi. a. x. p. totum.
Mundida carnis studentibus est neccessaria ca. xi. a. i. in fine.
Mulier capit vij. exēplo syrenaz &c. ca. viij. a. vij. post mediu.
Muliers aspectus compatur basilisco ib. p. p. n.
Muliers aspectus uiranoi sunt ib. p. exēpla p. me.

Mulieris oculi tela sunt impudice
Odicor ad compant iusti
Noticia diuinoz tollit peccatu

Oculus quid sit
Oculus hz tres tunicas
Oculus habet tres humores
Oculus habet vnam telam subtilem
Oculus quare est geminus
Oculus multoz est neq exemplo galline
Oculus tua delectat videre
Oculus duplex est in nobis
Oculus diuini intuit⁹ septem bona facit
Oculus h non satiat visu sed in futuro
Ocul⁹ in aere nebuloso locat⁹ no papit vaporē
Oculi visio est duplex
Oculi duodetm prietates
Oculi id ē intelled⁹ & affectus diuigendi sunt ad om ca. vij a. vi
Oculi pēminentes minus vident
Oculi spūales debent qtuor contēplari
Oculo strabomā compatur oculus inuidi
Oculus dextz plus studet dyabol⁹ eruere
Oculum rationis turbat ira
Oculoz sumptuositas
Oculoz gulositas
Oculoz carentia equanimitē est sufferenda
Oculoz dispositionem tua impediunt
Oculos obscuros habent accidiosi
Oculos pudicos debent honesti habere
Oculos mgtos habentes sunt acuti visus
Oculos mentis apit cōsideratio pene iehennalis
In oculis non complet visio
Oculis iratis pimuntur hoies
Oculis cordis & corpis puant gulosi
Opa bona facere debemus in abscondito
Orationem pmittere debemus studio
Qua strucionū quare pendunt in ecclesia

ead ca. per totū
ca. viij a. v. p⁹ pn
ca. xi. a. iij. m. fi.

ca. vij A x m pn.
ca. i. A. i. ar. pnti
ib.
ib.
ca. vij A. i. m pn
ca. vij A. i. ar. fi
ca. xiiij p to
ca. vij A. vij ar. fi.
ca. xv p to
ca. iij ar fi
ca. vi. A. i. pn.
ca. iij ar pn
ca. vij m pn
ca. vij a. vi
ca. xi a. i. p⁹ pn
ca. xiiij p to
ca. viij A ij m pn
ca. vij a ij post pn.
ca. viij a iij i pn
ca. ix p to
ib. m pnti.
ca. x p to
ca. xi a. i. m pna
ca. viij A iij p⁹ med
ca. vij a xi m me
ca. vij a. iij m pn
ca. xiiij a iij m me
ca. v m prim.
ca. viij A tercio post pna
ca. viij A vi p⁹ m
ca. vij A v p⁹ me.
ca. xi a vij ar. fi
ca. xij a v m fine

Patens debet esse scolarius. ca. xi. M. i. post pnd. longe
 Pacienda .ib.
 Paupes in bñdione posuit de⁹ ad dexterā. c. vi. M. x
 Paupertatis amatores sint studiosi ca. xi. a. i. m me p to
 Paulus a dño excecatur ē vt p spūali laboraret ca. iij. m fine
 Pantex te ppetas ca. viij. M. vij. añ. fi.
 Peccati discussio ca. vi. a iij. p totū
 Peccati proprii consideratio ca. xij. M. i. p to.
 Peccatū p solam recordationē interficit .ib. añ. me.
 Peccatū gemina pena comitat ca. vi. M. iij. circa finem
 Peccatum noticiā tollit diuinoz ca. xi. M. iij. m fine
 Peccatū prelati vel sacerdotis nodui⁹ ē layci ca. xij. a. vij. p t
 Peccata carnalia maioris infame sunt ca. vi. M. v. per to.
 Peccator spūi in peccato ē pñi tenebras n curat ca. vi. a. i.
 Peccator p vulturem designat ca. vij. a. vij. m fi.
 Peccator instat glaciei fugidus est ca. x. M. iij. p totum
 Peccator tubus malis inuoluit ca. xij. M. i. de. finē
 Peccatores celestia paruipendunt ca. vij. M. xij. p to
 Peccatores multum elongati sunt a deo .ib. m pñ
 Pecunie non possunt esse cum libris ca. xi. a. i. de. me
 Pena eoz q libris hñt ⁊ in eis nō studēt .ib. a. ij. post pñ
 Pene conficiatione somn⁹ accidie fugat ca. viij. a. iij. p⁹ pñ
 Pene iehennalis conficiatio ca. xij. a. iij. p to
 Peruertunt iudicium sapientis tua ca. vi. a. ij. p⁹ pñ
 Philosophandi clauis sunt septem ca. xi. a. v. m fi.
 Pietas erga pñimos habenda est ca. xij. M. i. p totū
 Poetarū dicta admetenda sunt qñ edificat c. xi. M. iij. m fine
 Poetis assimulant multū ca. vij. a. vi. p⁹ pñ
 Possessiones inuidiam generant ca. viij. M. ij. post pñ
 Predicatori tua sunt necessaria ca. xij. a. iij. post pñ.
 Prelatus debet esse curius ca. ij. ante me
 Prelatus debet esse auuga .ib.
 Prelatus vigilare debet et nō dormire ca. vij. a. q. añ. m
 Prelatus pñs suo mltos trahit in infernū ca. xij. a. i. p⁹ pñ
 Prelatus oz pauca loqui sep episcopoia .ib. v. tra me.
 Prelatus subditis cōpati debet ca. xij. M. v. p totū
 Prelatus exēplo solis singula debet plustrare .ib. a. vij. m fi.
 Prelatus sicut dignitate sic sanctitate pcellere dñc .ib. a. i. p to.

Prelati debent vigilare q: sunt speculatores. ib. A ij per totum
Prelati cecidit ut hely lamech iacob ib. an. med.
Prelati debent viuere exemplo pauli. ca. ij circa finem
Prelati cauere debent a malo exemplo ca. vi. A iij per totum
Prelati non dñt solum alioz &c. ca. xij A: iij per t.
Prelati cecati deteriores sunt laydis ib. A iij per to
Prelati pauidis temporalib⁹ sunt contenti ib. A vi. per to.
Prelati peccatum noui⁹ est laya ib. A vii per to.
Prelatū decet honesta famlia ib. A iij ar. fi
Prelatum qnta opteat solitudine moderata ca. ij p. me.
Prelatorum casus ib. A. i. post pn
Prelatoz cecitas sub cōpatione pauonis notat ib. a ij m me
Prelatoz misericordia & iusticia ca. ij per to
Prelatoz instructio ca. xij p to
Prelatoz in domib⁹ oia sunt venalia ca. vi A ij post me
Prelatos corrumpunt munera et mali consiliarij ib. per to.
Prelatis est necessaria sciencia discernendi peccata ib. A xi. p e
Proximi compassio ca. xij A ij per to
Pupilla vocatur humor cristallinus ca. i. ar. med. & fi
Oratuor debent spūales oculi contemplari. ca. xij p to.
Quidā feruēt in pñpio & deficiūt in fine ca. vii a xi pn
Quare sancti sunt humiles & pñores supbi. ca. vii a ix fi
Rationis oculū tbat ira ca. viij A. iij pn
Rapuisse videt pñio q̄ accepta fi omūcat ca. vii ar.
Recordatō pñi cū delectōe mñficiat. ca. xij a m me
Redire nolētes ad suā cōscia hystoriam opant. ca. vii A xij m fi.
Regis exemplū q̄ piguori filio resignauit regnū. ca. viii. A iiii.
Reuerti aliqui ad interiora vtile est ca. vii A xii per totū
Rose vtilitates ca. xiiii. a ii. circa pn
Sactā scripturā videt q̄ eam ope cōplet ca. vi. a vi
Sactā scripturā mñi manē reputat. ca. xi. a. iiii m me.
Sacre scripte vtilitas ib. post pn
Sacerdotis vel pñati peccatū nocuū est layco ca. xii. a vii per to
Sancti vici terrena respiciūt ca. vii a ix ar. me
Sancti magnipendunt celestia ca. vii a ix t me
Sancti floz venustati comparant ca. xiiii a ii per totum
Sanctoꝝ exempla sunt diligēt attendenda ib. per totū

Sanctitate pcellere dñt plati sicut dignitate
 Saluatorē nostrū frequent inspicere debem⁹
 Sapientia magis concedit humilibus q̃ supbis tubus ex causis
 ca. xi. M. longe post pñd.
 Sapia debet esse tāq̃ sponsa & nō scubina
 Sapia magna cōsistit in mortis memoria
 Sapiens sibi p̃i videtur avarus
 Sapiētes h⁹ mundi sunt sicut talpa
 Sapiētes non temere iudicant alios s̃ &c.
 Scēda discernēdi p̃tā est p̃latis neccessaria
 Scēde veritas subtrahā ē supbis p̃his
 Scolarus qualis debet esse vita
 Scolares debent habere libros
 Scolarū informationes
 Scolarum humilitas discendi
 Secularib⁹ literis non d̃z hō mīmū esse intent⁹
 Serpenti comparant consiliarij
 Sensus gulosi op̃et omnes saturari
 Sensib⁹ oibus capit vit a muliere
 Simplicitas intentionis est seruanda
 Symeas capiendi modus
 Syrenarum hystoria
 Speculum sine macula est deus
 Socialis vita valet ad multa
 Solis exemplo p̃latus d̃z singula plustrare
 Solis magnitudo
 Solis radi⁹ si inueniunt hōiem in lecto intecens ē
 Solitudine q̃nta opteat moderati p̃latum
 Somnolencia
 Somnus acadie fugat cōsideratōne pene
 Status ecclesie notat p̃ statuam
 Status mentis p̃pendit p̃ oculū corpis
 Stelle posite in oriente maiores apparent
 Studentes sint paupertatis amatores
 Studentes indigent lumine gratie
 Studio oratōz premittere debemus
 Studio est insistendū
 Studere debemus solida & non vana

ca. xij M. i. p. t.

ca. xij a. iij. to.

ca. xi M. vi. in fine

ca. vij M. iij. in fine

ca. vij a. v. p. m.

ca. vij. a. iij. circa finem

ib. M. viij. in fi.

ca. vi. M. xi. p. to.

ca. xi. M. iij. de me

ib. a. v. ar. pñ.

ib. M. ij. p. to.

ca. xi. p. to.

ib. M. i. p. to.

ib. a. iij. i. fi.

ca. xij a. iij. p. pñ.

ca. vij M. vi. in med.

ca. vij. M. vij. p. me.

ca. vij M. iij. p. to.

ca. vij. M. vij. ar. fi.

ib. post me.

ca. vi. M. viij. p. to.

ca. vij M. i. per to.

ca. vij a. vij. in fi.

ca. vij a. ix. ar. pñ.

ca. vij M. x.

ca. ij. p. med.

ca. vij M. iij. p. to.

ib. post pñ.

ca. xij M. iij. post pñd.

ca. vij M. xi. per to.

ca. vij a. xij. i. m.

ca. xi M. in med.

ib. M. vij. p. t.

ib. ar. fi.

ib. M. vi. p. to.

ib. a. iij. p. to.

Attendere debemus attente	ib. <u>M. v. p. totuz</u>
Studere debemus ad intelligendū sanctā trinitatē	<u>c. vij. M. ij. m. fi.</u>
S. ultus cōfutanit pīus doctores q̄stioe v̄nica	<u>ca. vi. M. xi. m. fi.</u>
Stulti multi dicunt pauca faciunt	<u>ca. vij. M. ij. p. to</u>
Strutionū ova quare pendunt in ecclesia	<u>ca. xij. M. v. m. fine</u>
Subditis compati debet prelatus	<u>ib. per totū</u>
Subditi cum p̄latis cadunt	<u>ib. M. vij. p. p̄nā</u>
Sublimitas prerequirit humilitatē	<u>ca. vi. M. xij. p. to</u>
Sumptuositas oculorū	<u>ca. ix. per to.</u>
Sumptus nimios sex auferunt diuidibus	<u>ca. ix. m. p̄n</u>
Superbia	<u>ca. viij. M. i. q̄si p. to</u>
Superbi compantur dyabolo	<u>ib. post prim.</u>
Superbi compantur vesperiliomibus	<u>ib. circa med</u>
Supplicij eterni consideratio	<u>ca. xij. M. iij. p. to</u>
T alpe compantur sapientē hui⁹ mundi	<u>ca. vij. M. iij. i. fi.</u>
Talpis compantur auari	<u>ca. viij. M. v. i. p̄n</u>
Temerariū iudiciū est cauendū	<u>ca. v. circa med</u>
Tepalia multi clare dicunt	<u>ca. vij. M. ij. ante me.</u>
Tepalibus mediocribus cōtenti sunt p̄lati	<u>ca. xij. M. vi. p. to</u>
Tigridis pprietas	<u>ca. viij. M. vij. lōge p. m</u>
Traiani historia	<u>ca. xij. M. ij. circa finez</u>
Tria impediunt dispositionē oculorū	<u>ca. xi. M. i. m. p̄n</u>
Trinitatis & vnitatis veritas	<u>ca. vi. M. vij. p. to.</u>
Triples causa quare habentes oculos p̄minentes minus vidēt	<u>ca. xi. M. i. longe p. p̄n</u>
q̄ habentes p̄fundos	<u>ca. i. circa p̄nā</u>
Tunicas tres habet oculus	<u>ca. xi. M. iij. p. totum</u>
S ana studere non debemus	<u>ca. xij. M. vi. circa finem</u>
Sanitas magna auaricia	<u>ib. circa. mē</u>
Veritas sciencie subtrahita est sup̄bis p̄his	<u>ca. viij. M. iij. ante med</u>
Veritas non relucet in mente irati	<u>ca. vi. M. vij. p. totuz</u>
Veritas vnitatis & trinitatis	<u>ca. viij. M. vi. p. p̄n lō</u>
Venatoris formā s̄uat dyabol⁹	<u>ca. viij. M. vi. post p̄nā</u>
Venter est deus gulosoꝝ	<u>ca. viij. M. i. ar. me.</u>
Vesperiliomb⁹ compant⁹ superbi	<u>ca. x. M. i. p. to.</u>
Videt deus omnia	<u>ca. vi. M. vi. per totū</u>
Videt sacra scripturā q̄ eam ope implet	<u>ca. vij. M. afi m</u>
Vident in tepalib⁹ mlti clare s̄ in diuinis sunt cecī	<u>ca. xij. p. to</u>
Videre delectat oculus tria.	

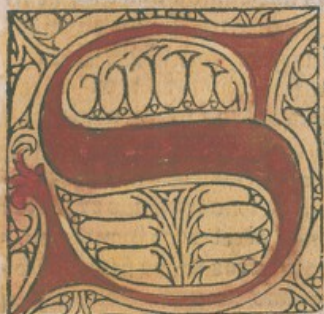
Digilare dñt plat. ca. xij **A** ij p totū & ca. viij a iij ante mediū
Digiles habent grues. ca. xij **A** ij post pñd.
Militatē condiciōis humane osidetās humiliabit. ca. viij **A** i.
Minidā irati sumere non debemus multoz exemplo ibid **A** iij.
Miole comparantur confessores ca. xiiij **A** ij an me
Mit capit a muliere per singulos sensus. ca. viij **A** xij post med.
Mit capit a muliere exēplo syrenoz. tigris. pātere ibidem
Mu sancti trena despiciūt aiales hoies scupiscūt. ca. viij **A** v i fi
Mirginē mariā viderē debem⁹ ut fontē ortoz ca. xiiij **A** i. p to
Mirginitas comparat lilio ibidem **A** ij circa med
Miso oculi est duplex ca. iij circa pñd
Miso duplex in homine ibidem
Misionis modus ca. iij. in pñd.
Miso in oculo non completur ca. v in pun.
Misionis custodia multum valet ad castitatē. ca. viij **A** vij me
Misu debile est omne animal qd carz palpebus ca. viij **A** v pñd
Mita socialis valet ad multa ca. viij **A** i. p to
Mita scolarius quid sit ca. xi. **A** v ar. fi
Mite celestis consideratio ca. xiiij **A** iij per totum
Micandus est aspectus mulierum. ca. viij **A** vij post med
Mulnera xpi aspidenda sunt p memoriam. ca. viij **A** vij per totū
Monocornis proprietates ca. viij. **A** vij post med
Morsus excecatur per peluim ardentem. ca. viij **A** v post pñd.
Motile est relictis extuorib⁹ aliqn ad intiora reueri. ca. viij **A** xij
Mutilitas sacre scripture ca. xi. **A** iij post pñ
Mus est caput nostrum ca. viij. **A** vi in pñd.
Xpi vulnera p memoriam sunt aspidenda ib **A** vij p
Xpi latus perforatum ib in pñ.
Xpi passio sedat auaridiam. ca. viij **A** v in fi
Xesum xpm frequenter inspicere deb⁹ ca. xiiij **A** iij.
Vetennalis pene cōsideratio. ca. xiiij **A** iij per totum

Sinit foelidtes

Printed for J. B. Nichols

Johannis Witslami archiepi Canthuariensis. ordinis fratrum minorum liber de oculo morali foeliter mapit

Prologus

Soiligenter volumus in lege domini meditari facillime perpendimus ea que pertinent ad visionem et oculum pre ceteris frequendus in sacris eloquijs recitari. Ex quo patet consideratorem de oculo. et de his que ad ipsum spectant esse puerilem. ad habendam diuine sapiende noticiam pleniorum. Videtur igitur pauca de oculo. put ibi continetur animarum edi-

ficatio. Primo de ipsa scencialiter secundo post hec moraliter. breuem volo sermonem facere. put ille qui finxit oculum cuius oculi respiciunt in pauperem. rationis mee cecutientem oculum dignabitur illustrare. Presens igitur opusculum in capitulorum quinquenaui numero est distinctum. Primum de numero partium oculum componendum. Secundum de partium ordine in oculi compositione. Tertium de visionum numero. Quartum de visionis modo. Quintum de visionis organo completiuo. Sextum de tredecim mirabilibus circa oculi visionem. moralem continentibus informationem. Septimum de instructione morali secundum duodecim proprietates repectas in oculo corporali. Octauum de septem differentijs oculorum iuxta differentiam septem capitalium vicioz. Nonum de sumptuositate oculi respectu ceterarum partium corporis humani. Decimum de corporali oculorum carenda equanimiter sufferenda. Undecimum de informatione scolauum ex septem conditionibus que requiruntur ad visum. Duodecim de instructione filioz ex septem proprietatibus oculorum. Tredecimum de quatuor rebus quas spirituales oculi debent iugiter contemplari. Decimumquartum de tribus visibilibus oculum delectantibus. Quindecimum de oculo septemplex intuitum diuini.

De numero partium oculum componendum Capitulum primum. M. i.

Sciendum igitur quod sicut potest elici ex sententia ostentim in libro que fecit de oculo. et ex verbis Malace in primo libro scie perspective oculi habet tres tuicas in sui compositione que prima

Capitulum Primum.

videtur vñea quom est sicut vna . scda cornea quia sicut cornu sit clara et lucida: tertia vocatur syrotica siue consolativa quia sit solida siue dura. Habet etiã oculus tres humores . p̄mus vitrei nominem accepit . quia vitru liquati similitudinem gerit: scds glacial siue cristallinus dicit q: cristallum siue glaciẽ ymitat: terci⁹ vocat albugine⁹ quia albuginẽ oui simillimus. Habet insup ocul⁹ vnã telam subtilem ⁊ parua trũ humorũ . q̄ tacti sunt contentiuam q̄ tele aranee similat . ppter qd ⁊ tela aranea nuncupat. Habet postremo oculus palpebras quibus velat ⁊ a nocumẽtis exterioribus preseruat. Humor aut cristallinus in ceterorũ humorũ medio collocatus pupilla vocat ⁊ in eo est vtus visiva sicut in subiecto licet nō p̄mo quoz nervus cõmunis ē organũ radicale in q̄ in modũ crucis se int̄secant duo nervi visibiles ab oculo venientes . ⁊ in illo nervo cõmunẽ virtus visiva seminalit̄ radicet ⁊ in d̄ in vtriusq; pupillã derivat. Hinc apparet q̄ eleganti similitudine vsus sit p̄pheta dauid qñ dixit Custodi nos dñe vt pupillã oculi. Nam vt iam dictũ ē pupilla humor cristallinus seu glacialis dicitur . q̄ duobus humoribus ⁊ vna tela et tubus tunicis ⁊ etiam insuper palpebris continetur . nichilomin⁹ continuã influẽciã spirituum ⁊ vtutum p̄cipiens a fontali plenitudine virtutis visive exñtis vt tactũ ē in nervorũ crucea sectione. Ex q̄ manifeste apparet q̄ septem ad pupilli custodiam tequirunt:

Septem sunt necessaria ad pupille spūalis custodiam. It̄. ij.

Modo consimili p̄ spūalis pupille id ē aīe p̄fecta custodia septem sunt nobis necessaria scz septem vtutes p̄ncipales . tres scz theologie ⁊ quatuor cardinales. Insuper etiam debet addi continua influẽcia causmatũ grade manans a plenitudine crucifixi. Per hec enim nostra pupilla spūalis habet a dño custodiũ. Ideo dauid sapientissimus apte petijt cum dixit Custodi me dñe ⁊c. Eadem similitudine vsus fuit sacer moyses edoc̄tus ab eodem spiritu qñ dixit. Deuteronomij. xxxij. Circumduxit eũ ⁊ docuit ⁊ custodiuit quasi pupillã oculi sui. In hoc nō q̄ natura tãta custodia vallavit oculũ spūaliter informatur ad solidatã custodiam oculorũ . id est ne si negligẽtes fuerimus tãdẽ dicamus Dereliquit me vtus mea ⁊ lumen oculorũ meorũ ⁊ ipm nō est mecum. Cũ enĩ spūalis pupilla id ē ania a septẽ vtutibus tanq̄ a septẽ pupille custodib⁹ vt dictũ est habeat custodiũ . nō est m̄z si ille quẽ vtus sua dereliquit lumen oculorũ amisit. Et

Capitulum Secundum

ideo etiam dominus legem suam volens custodiri distudissime ut
pote q mandata sua nimis custodiri mādauit signant legis sue cu
stodiam pupille custodie compauit puerb. vii. Gerua legē me
am ut pupillā oculi tui.

De partium ordine in oculi ppositione Capit. ij. M. i.

Nec aut in poidis tuncis oculorū considerandū est
q cum tunice ad pupille custodiā concurrentes. sit
in mollie et duritia differentes. mollior est tamen
tuica pupille. pxiuor durior vero ab eadē remodor.
In quo oculi ecclesie vicz plati possunt spūaliter informari. De
misericordia et iusticia platorum ut sic misericordie lenitatem ex
hibeant. ut censuram iusticie non omittant. Nam ut dicit Gre.
Iusticia sine mīa multum destituitur si vnum sine alto teneatur.
Erunt tamen ad misericordiaz. pxiuor ut sit eis mīa vicior.
hinc accedat iusticia. cui rei exemplū sumant in helya. Helyas
quippe quasi quidem oculus extitit. qui tanq a remotis aspiciens
futura preuidit. Qui enim mō dicit ppheta olim vicens dicebat
ut dicit pmi Re. ix. Hic aut oculus fuit rectissime ppositus fuit
enim ad miam q ad iusticiā magis pxiu. et sic mīaz habuit q al
terum obseruauit. De ipso enim dicit qti Re. ij. Pater mi pat
mi cur? israel et auiga eius. Debet enim platus pndpaliter esse
curus infirmos supportando per misericordiā. debet esse auiga p
seueritatem iusticie discipulos stimulando. et ideo congrue pmo cur
tus post auiga dicit est. Hunc ordinem obseruauit et exemplo
suo prelatos ad huiusmodi obseruantiam informauit. Samaritan
nus q custos interpretat p quem signant prelati. insudit enī ole
um et vinum vulneribus sauciati Lu. x. et ordine congruo primo
oleum in quo designat lenitas misericordie. secundo vinum in q
seueritas discipline. Muoiat et attendant pxiu et prelati qui
pxiuores sunt ad seueritatem quam misericordiā vel pietatem qd
pudentissimus dicat super hoc helinandus. Prelati inquit et prin
cipes sicut media nunq debent uti grauibz remedijs nisi cū leuiū
beneficio deficiata sanitas desperat. Non lucus. Prelatum siue
principem senem moribus esse oportet. et qui moderatiora cōsilia
loquatur. et vicem gerere medicorum. qui morbos curant nunc
ex inanitione in repletis. nunc refedione in vacuis et dolorem se
dat nunc cauterio nunc fomentis. Si enim cytharedi alijs fidi
nes multa diligencia pcurat quō oberrantis corde pscāt vituiz

Capitulum. ij.

et alijs concordem reddant quanta sollicitudine oportet platur vlt
pndipem moderari vt subditos reddant quasi vnamines et vnus
moris habitantes in domo **C**ertū est aut q tuus est cordas re
mitti ampli⁹ q̄ intensius ptendi **R**emissaz nanz intensione ar
tificis opera conualescat. q̄ autem semel rupta est nullo artifice re
paratur **P**nde fit piger ad penas pnceps ac premia veloc. **E**t
doleat quociens cogit esse ferox **Q**uoz altez misericordie est al
tez pietatis **D**e quibus salomon. **M**isericordia ⁊ veritas nō te
deserent. circūda eas gutturi tuo ⁊ descebe eas in tabulis cordis
tui. ⁊ inuenies grām bonam ⁊ disciplinā corā deo ⁊ homib⁹ **G**ra
tia nanz debet mie disciplina iusticie **Q**ui sine pma est omibus o
uibilis est. qui sine secunda ē omibus contemptibilis est **D**e hoc
etiam claudian⁹ ait **S**is pius in p̄mis. nam cum vincamur in oī
Munere sola deos equat clemencia nobis **N**ec tibi quid liceat s̄
quid fecisse licebit. **O**ccurrat mentemq̄ domet respectus honesti
Dicit. n. cuso stomus sup math **S**i eramus modicam p̄nāz im
ponentes nōne meli⁹ est ppter misericordiā dare rationē? q̄ ppter
crudelitātē succumbere punitiōi. **S**i tales essent modū prelati
tunc essent similes oculo corporali. ⁊ tunc a subditis suis amarent
vt oculi ⁊ magis forte q̄ oculi **E**t ergo paulus q̄ erga subditos
mitissimus fuit in tantū vt diceret **Q**uis infirmat et ego non in
firmor. q̄s scandalizat et ego non vroz. ij. ad corinth xi. **E**t itez
ad Galath. iij. **G**ilioli mei q̄s itez parturio **E**t ad philippen.
p̄mo **T**estis est mihi deus quō cupiam omnes vos in visceribus
ihu xpi **I**ocorco plus a subditis q̄ oculus amabat. **D**icit. n. ad
Galath. iij. **S**icut enim angelum dei accepistis me **T**estimoniū
enim phibeo vobis. q̄ si fieri posset oculos vestros eruiissetis ⁊ de
dissetis mihi. sed hodie ppter diuidiam prelatorū sepe contingit o
trarium vellent enim subditi interdum oculos eruisse prelati.

De visionum numero Capitulum tertium. M. i.

Visores p̄spectiue distinguunt triplicem oculi vi
sionem **P**rima est per lineas rectas. secunda per li
neas fractas. tertia p reflexas / **Q**uaz prima perfe
ctior est alijs. secunda certior q̄z tertia. ⁊ tertia mi
nus certa.

De triplici visione in homine.

Modo cōsimili spūaliter loquendo possumus in homine visionem
triplicem designare. **Q**nam perfectam que erit in statu glorie.

Capitulum. iiii.

post resurrectionem ultimam. **A**lia est in anima separata a corpore
vsq; ad resurrectionem in celo empirico. diuinam essentiam con-
templante & hec visio debilior est q̃ prima. Tercia est in hac vis-
ta que est omnium debilissima et habet hec fieri p̃ reflexionē sicut
et visio qua aliquo videtur in speculo. habet fieri mediantib⁹ re-
flexis lineis. Unde et ab apostolo paulo vocatur visio speculatiua.
Vide⁹ enim nunc per speculum et in enigmate sed in gloria facie
ad faciem et post resurrectionem s̃m plenam reditūdinem & an-
te eam s̃m obliuationem ab illa reditūdine vel plenitudine. eo
q̃ non implebit anima p̃ visionis reditūdinem vel plenitudinē
anteq̃ sit suo corpori ṽnita. Nam vt ait **A**ug⁹ animab⁹ iam bea-
tis in celo deum videntibus inest quidam naturalis appetitus ad
diuificandum corp⁹ quo retardant ne totaliter ferant in deum.
Ex quo patet q̃ conuenienter locutus sit sapientissimus ille per-
spectus. **P**aulus apostol⁹. quando visionem patris faciem. vi-
sionem vero die specularē & ex parte vocauit s̃m ad corinth.
xiii. Videmus nunc per speculum & in enigmate tunc autē facie
ad faciem nunc cognosco ex pte. tunc cognoscam sicut & cogni-
tus sum. Et sicut aliq̃s amicum suum dilectissimū ex multo t̃ pe-
videre desiderans non quiesceret si ip̃m tantū videret in speculo.
nisi etiā ip̃m videret in seipso sic in p̃senti cum videmus deum per
speculum non satiatur oculus visu. **Ecclesiastes. i.** sed in futuro cum
ip̃s directi & faciali viderim⁹ visionē tunc implebit illud ps̃. **G**a-
diabor cum apparuerit gloria tua. Et sicut ap̃li gauisi sunt visio-
nis Joh. xx. sic et nos cum deū oculo viderim⁹ ṽtpote p̃spectui
& speculatores gloriosi iam facti ineffabiliter delectabimur in bono
optimo qd̃ cernem⁹ & p̃ gaudio inexpressibili i voce laudis eū
pemus iuxta illud ysai. **lij.** Vox speculatoꝝ tuorū leuauerūt vo-
cem. simul laudabunt q̃ oculo ad oculū viderunt.

De visionis mō Capit. iiii. A. i.

Item sicut p̃bat ptolome⁹ in li. de aspectib⁹ ad visionē
nō solū exigit vt fiat int⁹ suscipiēdo visibilē similitudinē
s̃ etiā extra mittendo & cooperando p̃ p̃uā sp̃em & ṽtu-
tem. Eodem mō sp̃ualis visio nō solū requirit vt aīa recipiat ab ex-
tra sc̃z a deo ṽtutes & gratiā. sed vt cooperetur int⁹ p̃ ṽtutē p̃-
p̃riam. Sequit⁹ q̃ duo requirunt ad iustificationē impij.
Nam ad iustificationem impij requiritur motus liberi arbitrij &

Capitulum: iiii & v.

consensus cū grā dei. Unde aug⁹ Qui creauit te sine te non iustificabit te sine te. In huius rei designatōem cum angelus laodice spūaliter esset cecus ut dicit Apoc. iij. Tu dices quia diues sū et nullius egeo. & nescis qz miser es & miserabilis & paup & cec⁹ et nudus. dixit ei celestis medic⁹: collino munge oculos tuos ut videas. Per collinū qd mundificat & purgat oculū signat cōtuitio & dolor de peccatis & conat⁹ ppius in exercitio bonoz opoz. qbus hō cooperat⁹ ut visum recipiat spūalium oculoz. Pñ dicit glosa sup pōictum locum Collino oculi mungunt⁹ ut videamus cum ad agnoscendā veri luminis claritatem intellect⁹ nostu adē medicamie bone opationis adiuuam⁹. In signū etiā hui⁹ rei vicz ut coopari debeam⁹ ut spūaliter videamus voluit dñs ut pñ pñ paulus excecatus visionē reciperet oraret & triduo ieiunaret ut dicit Adū. ix. Item etiā designatur in hoc qz thobias felle piscis oculos patris lūiuit & statim visum recepit Thobie. ix. In felle qd est amarū signat amantudo & dolor de peccatis & indignatio contra peccatum. Nam fel commouet iras. Illud aut ex pte hominis iustificandi requirit⁹ ut visus interior restauretur.

De visionis organo completiuo. Capit. v. M. i:

Sicut in sciētia pspēctiua docet visio in oculis nō completur. Quia eiusdem rei due spēs diuerse ad utrūqz veniunt oculum. & cū diuersitas speciei diuersificet iudiciū si visio completur in oculis. ppter apprehensionem speciei gemie vna res iudicabit⁹ esse due. Oportet igit⁹ ut ponat aliud sciētes pter oculos in quo visio completur. Qui⁹ sunt instrumenta oculi que reddunt ei speciem rei visibilis & hic est cōmūis neru⁹ in superfide cerebri situatus. ubi concurrunt duo nerui a duabus ptiibus anterioris cerebri. qui post concursum in duos iterum diuiduntur. & sic in oculos extenduntur. In illo ergo neruo cōmūni virtus visiva fontaliter radicatur. Et quia tunc virtus fontalis est vna ad quam continuantur virtutes oculorum. ideo potest vna res apparere vna quamuis videatur a duobus oculis.

¶ Quid iudiciū temerarium sit cauendum. ¶ In hoc autē qz visio in oculis exterius apparentibus non completur. sed in neruo cōmūni qui interius occultatur moraliter informamur ut temerarium iudiciū declinemus. nec de rebus ut apparent prima

Capitulum Sextum

facie iudicemus. sed per deliberationem ad internum iudiciū re-
curamus. Unde et de angelo magni consilij cuius secundū Grego-
rium omnis actio nostra est instructio. dicitur ysaie xi. Non sū-
visiōem oculorū iudicabit. Non enim ut ait Seneca quod ante o-
culos est sufficit intueri. Unde sepe multa forcent in exteriōribus o-
culis que tamen munda sunt si considerent interno iudicio rationis.
Quod euidenter apparet de iudicio lepre. Leuitici. xiiij. Si autē
efflorescit discutrens lepra in cute. et operueit omnem carnem
a capite usque ad pedes. et quicquid sub aspectu oculorū cadit ostē-
tabit eū sacerdos. et teneat a lepra immundissima indicabit.

De. xiiij. mirabilibus circa oculi visiōem con-
tingentibus informationem Capituli. vi. A. i.

Obatū est in sciētia p̄spectiua et hoc docet p̄ expiē-
tia quod oculus in aere nebuloso locatus non videt nec
p̄cipit vaporē et nubila quibus ē circumseptus cū autē
recedens exierit huiusmodi aere vaporosum. si tunc
retro spiciat videt ipsū quē prius in ipso positus nō videbat. Hūc
modus et peccator quod diu est in peccato peccati sui tenebras nō ad-
uertit sed extra peccatum posuit et lumine diuine gracie illustratus.
tunc primo peccati magnitudinē et caliginē in qua fuit recognoscit.
Exemplū de symea iuxta truncum iacētē. quod nō p̄cipit molē trunci
donec ab eo cepit elongari. Nō et dauid postquam a peccato cum ber-
sabee perpetrato se p̄ penam elongauit. peccatum suū cognouit et
dixit Quod iniquitatē meā ego cognosco. In huius rei figurā dicit
Exod. xiiij. Leuantes filij israel oculos viderunt egiptios post se
Egiptus autē interpretat tenebre et peccatum significat quod est
spūalis tenebra. quā hō tunc primo cognoscit cū a peccato peni-
tendo recedit. Nō dicit Anselmus in li. de similitudinibus. Cōsuetudo ma-
la viciū ē ut nō facile videat ab eo qui eo p̄mitur sed mox ut cel-
sauit et ab illo se alienauerit tunc tunc conficiat in quanta
miseria et feditate iacuerat.

De secundo mirabili circa oculi visiōem A. iij.

Aperitur ē in p̄fata sciētia quod si quis oculo sup̄ponat digi-
tus et a situ debito pellat eū. p̄pter motus factus in oculo
vniū videbit sibi duo esse. Quod mali consiliarij et munera
corrumpunt plures. Sic interdum coniungit plures modis temporis quod duo
p̄ instigatōes mali consiliarij a rectitudine iudicij depellunt. iudicant

Capitulum.

aliquē esse dignum dupliā bñficio quē tamē ōmīo tantū otentuz
esse debere sentirēt si in iudicio nō errarent. Hoc autē plezq; con-
tingit p maluz consiliariū q ratōne discretiōis q pollere credit
meuto p digitū designat. **Mal⁹**. n. consiliari⁹ suis pūis exhorta-
tionibus qñ quibusdam impulsib⁹ sepe pāpitat aliquē in errozē
dū extortis auctoritatib⁹ & tyrānoz exemplis psuadet q potesta-
ti seu pñtīpi cundā licet & qd placet pñtīpi legis habere vigorez.
Exēplificat ediam qñ tyrann⁹ domesticū aut famliarē suū in aliis
q ecclesiā sine electōne intrusevit qñ in pūmias collectas indux-
erit. qñ clez pessundēvit. quis epīs silēdiuz indixerit. qñ tandē
in subditos libitū sue voluntatis exercuerit. & libitū liato adēqua-
uerit. **Officiū** **Sic volo sic iubeo** sit p ratione voluntas. **Et si**
cut mal⁹ cōsiliarius puerit reges & pñcipes sic & interdum ipōs
pñtīfices et ceteros ecclesie pñdentes. Si enim pñtīfex de alic⁹ in
digni pñmōne rogat⁹ & fēdū opposuerit ob quē uite pñmoueri
nō possit mal⁹ assistens consiliari⁹ quicq; oppositū fuerit cōcur-
rentib⁹ exemplis & patz sandiōnib⁹ āmchilabit. Si n. obiectū
fuerit ignobilis est. rñdebit. sed nec petr⁹ vertex ecclesie gloriat
alicubi de sanguinis clauitate. Si dicat q iunior ē hieremā & pre-
cursozem dñi pueros fuisse rñdebit. **Et itez** seniores damnatos
a dāiele puero allegabit. Illiterat⁹ ē nec vñq; cā studiū fuit pi-
sus vel in alia ciuitate. rñdebit nec scolas legunt frequētasse apo-
stoli. **Linguis** ē. s. et aaron vt legit in exodo vice moyfi qui scz
moyses erat impeditiōis lingue fundus est sacerdotio. **Luxurio-**
sus ē & lupanaria frequentat: s. osee meretucē sibi mandāte dño
copulauit. **Inspiciens** ē. s. per inspiciendā mundi decreuit deus sal-
uare cretentes. **Percussor** ē & arma portauit. s. & petr⁹ gladio
pñtīpis serui sacerdotū auriculā amputauit. **Molent⁹** est & gu-
le dedit. s. dñs ipē potator vñi & carniū vorator legit esse dīd⁹
nō ē aut seru⁹ maior dño suo. **Nō** acq̄sūt maiorib⁹ nec vult eis
in aliq; obedire. s. et paul⁹ legit petro aploz pñtīpi in faciē resti-
tisse. **Cōtentiosus** est pñtīfex & bator. s. inter discipulos ihu xpī fa-
cta est cōtētiō qñ eoz videret esse maior. **Militiā** armatā exercuit
s. etiā martin⁹ sub iuliano aliqñ militauit. **Domida** ē & sanguis
fudit. s. & moyses egipciū interfecit. **Infid⁹** ē & plures perierunt s.
& petr⁹ ap̄ls pñtīfex pñtīfex copulauit. **Mut⁹** ē & pñdicare si poterit
s. hoc zachariā a sacerdotio nō exclusit. **Cec⁹** ē. s. ediam paul⁹ fuit
excecatus qñ fuit ab ananiā baptisatus & iubente dño consecrat⁹.

Capitulum.

Suro est. s. hoc ei non phibet p̄dicare legē dei. p̄dicatorem. n. nō auditozem q̄rimus & tanto v̄bum dei p̄ponat aliū & q̄si tu ba exaltabit voces suā i p̄dicationib⁹ q̄z aduc ei vicebit q̄ in aure loquat. **P**ersona respicabilis est s. hoc idē beato martino obiecit defensor: ipm tñ ecclesia nō odiuit. **E**xortati⁹ ē. s. gregori⁹ in sūmo languore stomachi optie gubernauit ecclesiā dei. **S**up. bus ē & vanus s. talis fuit brichi⁹ turonēsis archieps. **D**ecelū q̄siq̄ docuit s. aug⁹ manicheum se fuisse asserit. **P**ersecut⁹ ē ecclesiā dei s. et paul⁹ pu⁹ p̄secutor postmod⁹ p̄dicator factus ē. **M**uatus est. sic potuit cōgregare dispersa & inutilit nō distrahet congregata. **P**ostremo si prelat⁹ obiecerit q̄ ad oīa p̄clus sit iep. tus ad hoc mal⁹ cōsiliarius r̄spondebit. s. & sampson cū māuibula asini philisteos expungnavit. potens ē & nūc deus sicut & illo tempe de lapidibus filios abrahe suscitare. **D**ices igit q̄ sit potēs h. digit⁹ vicz malus cōsiliari⁹ & p̄suasionū suarū impulsioni⁹ speculatoris id est prelati oculum errare faciat in videndo et eius iudiciū pervertendo. **E**t ad hoc quidem tanto efficator inuenitur quanto discretior reputat ut de ipso dicatur. **D**igit⁹ dei est h. **M**alis erat achitophel puerissim⁹ cōsiliarius absolomis. de q̄ tñ dicit. **1. Reg. xvi.** **C**onsilium autē achitophel qd dabat in diebus illis q̄si siq̄s consuleret deū. **Q**uid. n. aliud ē hoc dicere q̄ digitus dei est hic. **I**oerco dicit. **Ecclesi. xxxvij.** **A** cōsiliario malo osetua animam tuā. **E**t dauid orauit. **D**ñe libera anī/m: a. la. inī. & a. līn. dolo. **M**oc etiā debet prelatus orare & a dño postulare. **N**ō aut solum p̄ malum cōsiliariū deapit dicto modo ecclesiastic⁹ oculus id est prelat⁹ s. etiā inter dū acceptione munez q̄ a loco suo quodammodo rationis pellunt oculum. **N**ō & eum qui iā recepit munera volgariter osueuimus dicere esse pullum & id puertere iudiciū. **I**sti sūt digit⁹ de q̄bus dicit ysa. **lix.** **D**igit⁹ vr̄i polluti sunt iniquitate. **E**t id non ē mīz si rationis oculū faciūt ab eq̄ iudicio declinare. **Q**uanq̄ p̄ ceteris solēt puertere iudiciū sapientis. vicz credendi facilitas amor munez & acceptio p̄sonaz. **I**ō. **D**eutro. xvi. dicit. **M**unera excecāt oculos sapientum & mutāt v̄ba iustoz. **E**t de filiis heli dicit. **1. Reg. viij.** **A**cceperūt munera & puerterunt iudiciū. **E**t poeta dicit. **M**unus. n. a norma recti distorq̄t acūmē. **I**udicis. & terra inuoluit caligine mentem. **I**deo dolendū ē et lugendum si contingat qd deus auertat ut prelati q̄ sunt seculi iudices et vera mundi lumina diligant munera. sequuntur retubutōes. s. fi

subditos concudat ut loculos excuciant. si ut repleant suos eximiant alienos. ut posset dici. In quorum manibus iniquitates sunt extra eorum repleta est muneribus. Excudat ergo plati ecclesie manus suas ab omni munere si volunt in iudicio non errare. Exemplo Eugenij qui nullum omnino munus accepit ab homine litigante aut ab eo cui litis credebatur imminere. Non et cuiusdam prioris qui modice facultatis erat. cuius cum nondum audiuisset et sibi marcam auri deuotissime offererebat non sine magna indignatione fert dixisse. Nondum ingressus es domum et iam vis corrumpere domum. Et Bernh. in li. 3. consideratione ad eugenium refert. Quod marcus alias martinus prespiter cardinalis cum a legatione pauperum contra morem rediret. et ab episcopo florentino equum sibi necessarium accepisset. eundem donatori restituit. ex quo eum ab initio dati muneris causas in romana ecclesia vetulandam habuisse non agnouit. Decepisti me inquit. nesciebam tibi imminere negotium tolle prout equum tuum. Ecce verbum hominis acceptiones munerum detestantis. Sanctus etiam carnotensis legatione fungens in aquitania nulla recipiebat munera sed odemnebat ut stercora. Discem quod sturionem vicem a deuoto quodam clerico sue legationis accipe tunc tandem acquieuit postquam admissio eximio pauperum muneravit. Si sic facerent modum plati. tunc diligerent ut patres. et merent ut domini. colerent ut sancti. Si exactionibus precerent munera non amarent nec omnem quantum pietatem putarent. Sed hodie in domibus multorum platorum et principum omnia sunt venalis regnante ibidem auaritia. Nam cum semel obtinuit viduorum matrem in aula. Vestis auaricie que sola incarcerat omnes. Virtutum species spreto moderamine iuris. Non usus Currit in faciem nec leges curam curat. Frustra apud huiusmodi curiales de testimonio tuo confidis conscientie de morum etiam venustate. nisi paraueris viam munere preciente. Qui diu. Ipe licet veneris musis comitarum hominem. Si nichil attuleris ibis hominem foras. In multis curijs muemnes iamtores tucerberos duriores. Sed apud inferos tantum dicitur esse unus tucerberus. Sic autem tot sunt tucerberi quod sunt hostiarum. Totam familiam aut mordentem muemnes aut latrantem. Et sicut dicit machab. iii. Si quis non dixerit more eorum quippiam suscitabit super eum plium. Sed audito nummo quasi viso principe summo. Dissihunt valde nichil auditur nisi salve. Legitur de beato Anselmo. in eius vita quod ab omni munere manus suas excuans. acceptores munerum ut detestabiles fugiebat. Quibus etiam dicebat sepe prendere et pendere non differunt.

Capitulum

nisi in una litera tantū. Non patet qd qd munera libent accipit val
de proximus est suspensio nisi ea accipiat bono modo. Sup omnia
vero qsqd cauere debet vt iniquoz munera non accipiat. ne aut
ingratus si eos non foueat accepto munere censeat aut si foueat
iniustus habeatur.

De t̃cio mirabili De discussione peccati ⁊ duplici pene A. iij.

Aduo p̃pe diuos exptū est qd si quis de nocte virgam
vel digitū vel q̃cunqz aliā rem q̃ vmbraz facit eleuet in
ter oculos vel candelā si tunc recte candelā inspiciat vi
debitur ei de vno digito qd sint duo. Et in hoc aduertendū est di
ligent qd si claudat oculus dext̃ dispārebit ymago sinistra ⁊ clau
so sinistro ymago dextera penitus euāescit. Sup quo plurimum
admiratus est Aug⁹. Non dicit. xi de t̃m. ca. ij. Longū est cās
apparitionis huius declarare ⁊ vere longū est homi sciētiā p̃pe
diuaz nescienti. Mō cōsimili si peccator exis in nocte peccati pec
catum suum considerationis oculo anteponat ⁊ ad lucernā aspi
ciat vbi dei. De q̃ p̃s. Lucerna pedi. m. d. e. Videbit peccata sin
gula q̃ ad pene cōresponētiā quodammodo duplicari dū pote
rit ad hāc lucem attendere duplicem. p̃ peccato vnico se penā in
currisse ita qd dextro oculo qd bonam opau debuit reat⁹ supplicij
tanqz ymago sinistra r̃s̃deat. sinistro autem oculo qd malum vita
u debuit velut dextera ymago r̃s̃deat celeste brauium qd amisit.
No hoc miserabile spectaculum vitandum monet peccator anīa.
Iere. ij. Bato et vide qd malum est et amāz te reliq̃sse dominū
deum tuum. Dominum reliquisse m̃hil aliud est qd peccasse qd qd
cem licet actu vnico committatur. tamen ipm peccatum gemina
pena comitatur. Est enim malum qd ad p̃uationem visionis diuine
et amatum p̃pter acerbiteratē infernalis pene. Et quia istud mi
rabile patet clare si quis ad lucernam vbi dei considerat iō signā
ter sequitur in eodem capitulo. Iere. Videte verbum dñi vt scz
valeatis predidum speculum intueri.

Quartum mirabile. Qd p̃elatis cauendum sit a malo exem
plo vel scandalo. A. iij.

Experit aut in dicta sc̃ia. qd baculus cui⁹ vna ps ē in aq̃
⁊ reliq̃ sup aq̃ p̃minet oclo exite in aere stratus appa
rebit. Cui⁹ causa reddiit. nā ibidē p̃bat qd res q̃ in aq̃
aspici⁹ p̃pinqz apparet oculo qd sit fm verā distāciā sui situs ⁊
iō ps baculi exis in aq̃ non apparet visui in continuū ⁊ directum
p̃tis alter⁹. s̃ ipi oculo apparet p̃pinqz. Ideo videt esse frad⁹
Sic cōtingit inter dū qd aliqs qui ē fm veritatē vir rect⁹ ⁊ timēs

.v.

deum si fortassis ob causas aliquas aliqui utat delicijs huius mundi quod mundano oculis sunt propinqua quibus non totaliter se immergat fluxui deliciarum huius mundi sed solum ex parte quia fortassis hoc non facit propter mentis petulantiam sed propter corporis recreacionem necessariam nichilominus quoniam scandalizat plurimos hoc videntes et vulgo iudicatur spiritualiter esse fractus et a morum rectitudine obliquus Et hoc possumus exponere quod i. Re. xviii. saul de dauid legit dixisse. Dabo ei michol ut fiat ei in scandalum Michol interpretatur aqua omnis et fluxum significat delicias carnalium quibus si quispiam vitę perfectus per dauid figuratur per amorem se copulet in scandalum vertit plurimorum Et ideo vitę perfectis diligenter ab huiusmodi dissolutionibus et apparatus est cauendum propter vitandam scandalum aliorum Quod attendens apostolus qui ad ymitacionem sui ceteros hortabatur dicens i. Corinth. viii. Videte autem ne hec forte licentia scilicet comedendi carnes ydolorum ymolatas offendiculum fiat infirmis et subdit apostolus Quapropter si esca scandalizat fratrem meum non me ducabo carnem in eternum ne fratrem meum scandalisem Dicebat enim apostolus quod facta maiorum facile trahunt a subditis in exemplum Supiores enim quanto tenent locum inter homines celsiorem tanto plurimum patent aspectibus et ideo supiori populo studet esse conformis Unde dicit Claudianus Regis in exemplum totius componitur orbis Mobile mutat semper cum principe vulgus.

Quintum mirabile Ex quo sequitur quod peccata carnalia maius
ous infamie sunt quam spiritualia M. v.

Probatur in scientia prospective quod ea que videntur in aqua oculo intuentis videntur maiora et interdum aliqua que oculus proprius videre non poterat prout aque supfusione videtur Et hoc quilibet sensibiliter potest experiri Si enim denarium in scutella ponatur sumatur distancia in qua minime videatur eodem existente spacio inter videntis oculum et scutellam denarium videtur poterit si aqua desuper fundatur Non dissimili videre possumus quod peccata carnalia que in fluxu deliciarum committuntur oculis hominum maiora videntur Sunt enim maioris infamie quam peccata spiritualia tamen minoris culpe et vix prout occultantur Et plerumque cum peccatores peccatis carnalibus irretiti peccatum suum ab alijs putant non videtur prout in publicum et sit manifestum Unde et dauid cum peccatum cum bersabee commissum cunctis crederet occultatum missus est ad eum Nathan propheta ut diceret ex parte domini Tu fecisti bene scōdite ego vero faciam verbum istud palam in conspectu omnis israel

Capitulum .vi.

et in oculis solis huius .ii. **Re. xii.** Et hoc est quod dominus cominat talibus
ysa. xlvij. Reuelabit ignominia tua et videbit obprobrium tuum. Et
Naum. iij. Reuelabo pudenda tua in facie tua et ostendam in gentibus
nuditatem tuam. et regnis ignominiam tuam. **Textum mirabile**
Ex quo elidit quod sacra scriptura directe videtur quod ea ope operet. Non vi

O demonstratum est etiam in dicta scientia quod oculus debilius ap-
prehendit rem quam videt in speculo quoniam si eam cerneret as-
pectu directo eo quod forme reflexe debiliores sunt et ideo de-
bilius representantur Et hinc est quod homo sue forme quam plures videtur
in speculo vix et tenuiter recordatur et melius ymaginat alterius
hominis faciem quam aliquotiens directe respexit quod suam quam nunquam di-
recte sed in speculo vidit Sic et moraliter applicando per faciem intel-
ligo diuinam legem Nam sicut in facie hominis voluntas interna per-
pendit iuxta illud In facie legit hominis secreta voluntas. sic et dei
nobis voluntas in lege diuina monstratur Et sicut facies testificatur
de homine iuxta illud **Ecclesi. xix.** Ex visu cognoscit vir et ab oc-
cursu faciei cognoscit sensatus Hic et scriptura sacra testatur de christo
Non dominus dicebat **Jo. v.** Scrutamini scripturas ille sunt qui testimo-
nium prebent de me Nam diuinam faciem ideo est sacram scripturam il-
le directe videt qui eam ope complet et hic eam memoriter retinet Qui
vero eam solum audit et eam non perficit quasi in speculo eam cernit et hic
eam statim obliuioni tradit Et ideo dicit **Ja. i.** Estote factores verbi
et non auditores tantum fallentes volmetipsos. quia si quis auditor est verbi
et non factor habet operabitur viro osiderati vultum sue natiuitatis in
speculo Considerauit enim se et abiit et statim obliuiscitur quod illis fuerit Et
ideo qui vult in sacra scriptura perficere et usque ad habitum scientie per-
uenire studeat que in ea legit operibus adimplere Et ideo dauid omni-
bens qua via ad sapientiam peruenit dicit **Ps. cxi.** senes intellexi quia
mandata tua quasiui Et iterum **Ps. cxi.** mandatis tuis intellexi Dicit glo-
sa per obediendam mandatorum peruenit ad sapientiam occultorum Quod ergo
debet homo exercitari in studio bonitatis quod in studio contemplatione
veritatis Nec enim duo studia sunt coniuncta. nec debet unum ab alio
separare. ut scilicet studeat sapientie et non bone vite Studium tamen bo-
nitatis debet precedere studium veritatis Non per bonitatem et disci-
plinam. doce me quia man. t. cre. Et ideo signant versus Beati imma-
ni uia qui am. in le. do. precedit versus qui statim sequitur. Beati qui seru-
testi. e. Ideo dicit **Ecclesi. i.** Fili concupiscens sapientiam obserua ius-
ticiam et datus prebit illam tibi.

De septimo mirabili De tunicatis et unitatis veritate. A. vii.

Quod perspectiuos exptuz ē et vulgatū q si ocul⁹ in spe-
culo in aq posito soles aspiciat apparēt duo soles. Ad
qđ quidez speculuz qđ tres soles vident scurrere. Un⁹
vici⁹ exns in celo et duo pcedentes ab ipso id ē due solis ymagies
in aq et speculo apparentes. et tñ sūm⁹ sū rem et veritatez tātuz
vnu esse solem. Mō cōfili si in aq sapie salutavis oculo fidei solem
iusticie contemplati fuer⁹ apparebit nob de⁹ tun⁹ et vn⁹. Unde
statim in exordio diuine sapie introduat de⁹ dicēs. Facia⁹ hoiez
ad ymaginē et similitudinē nrām. Dicens. n. faciam⁹ et nrāz plu-
ralitatez psonāz oñdit. dicēs vero ad ymaginē et similitudinē de-
mōstrat essēcie unitatē. Innumeragz testimonia hāc ineffabilis
unitatis atqz unitatis veritatē oñdentia parere pnt sacras lras spe-
culanti. Illud autē in iā dicta similitudinē cōsideratōne dignuz existi-
mo. q cuz in speculo resultat duplex ymago circa alterā illaz plu-
res perspectiuoz legunt errasse putātes alterā illaz esse ymaginē
alic⁹ stelle ppe soles. vt existimant collocatē. qđ tñ falsuz ē et er-
roneuz. Mō ē enī stella q apparet s; ē duplex sol ymago a dupli-
ci reflexa supficie vt hz alibi demonstrari. Mō cōfili circa tñam in ē-
nitatē psonā id ē spiritum sanctuz qz plures legunt errasse. In c⁹
rei designatōem magi dicunt exo. viij. in signo tercio defecisse.

Octauus mirabile Q deus ē speculum sine macula. A. viij.

Probatur ē in scia perspectiua q ocul⁹ exns in centro cō-
caui speculi si respiciat speculū videt se tātū. On
si totū celuz esset speculū. ocul⁹ exns in cētro si respi-
ceret celuz solummō se videret. Qđ sic pbat. Cuz. n. res extra cē-
trum poita radios habeat sup supficiem speculi cadentes obliq cū
ecā eqles sint anguli reflexionis et incidēcie. sequit q radij non
in ipm centz s; ad ptem oppositā reflectant. Sic etiam suomō ē
videre in deo. Ut enim dicit Alan⁹. De⁹ est spera intelligibilis c⁹
centz est vbiqz. Ecā est speculum sine macula vt dicit sap. vij. Di-
uinus igit ocul⁹ qđ in centro oim exns p̄sentissim⁹ cuz oī rei sit
intim⁹ in seipso tanqz in speculo seipm tētum intelligit p seipsum.
Alia vero a se non dicit in seiphs cognoscere. ne sicut dicit phis
eius vilesceret intellect⁹. s; ea cognoscat et intelligit i seipso inqñ
tū ē exemplar oim in sua essēcia ydeālē oñes similitudiez singloz.

De nono mirabili vnde sequit q corpe pregrauati diuinā
essēciam videre non possumus. A. ix.

Capitulum

Probatur etiā in dicta sciēcia q̄ res exñs in centro spe-
culi speciei cōcaui ab oculo extra centz. posito respiciē-
te speculū non videt. Sic q̄ diu in hac vita incolat⁹ nō
ster. plongatus est. ⁊ mole carnis oppressi a deo distam⁹ videre
diuinam essēciā non valeam⁹. Nō et moysi ut diuinā faciē vide-
ret oranti rñdit dñs. Non poteris videre faciē meam. nō. n. vide-
bit me hō ⁊ uiuet. Exo. xxxij. Cū autē sic cucurram⁹ ut cōphē-
dam⁹ ut impletū fuerit qd dicit. i. Cor. vi. Qui adhaeret deo vn⁹
spūs est. Cum etiā deus est omnia in omnibus. tūc iā nō extra cen-
trum s̄ q̄ in centro diuine stabilitatis positi. ⁊ vn⁹ quodammodo
cum deo p̄ amorem effecti videbim⁹ eum sicut est. Jo. iij.

*De decimo mirabili. vnde p̄batur qd munus reputat p̄spe-
rum coram deo esse aduersum et econuerso. M. x.*

Oculo respicientis in speculo facies apparēt prepostere ⁊
altitudines vident euerse. Iudicat. n. ocul⁹ dñi res i spe-
culo cernit qd dextz est esse sinistz ⁊ econuerso ⁊ qd ē
superius esse infer⁹ ⁊ quod est deorsum esse sursum. Sic ⁊ si con-
siderationis nostre oculus s̄m doctrine sacre speculū de reb⁹ iudi-
cet. ea que vident esse sinistra id est aduersa dicit esse dextera id ē
p̄sp̄ra. et ecce t̄p̄o. vtilitatem aduersitatis ⁊ p̄sp̄ritatis picu-
lum attendendo. Et etiā ea que sursum vident esse asseret esse infima
⁊ econuerso. id ē sup̄ba esse vilia et humilia p̄iosa. Et id signant
dicit ysa. xliij. Dicit aquilom id est aduersitati dñi ⁊ austro id est
p̄sp̄ritati. noli p̄hibere. q̄ ea que vident aduersa sunt. p̄sp̄ra ⁊
dant nos deo ⁊ q̄ p̄sp̄ra sunt aduersa ⁊ p̄hibent nos a deo. Et
ideo legit Gen. xlvij. Quia patriarcha iacob bñdicturus filios
ioseph. manibus cancellatis sinistram posuit sup̄ manassen q̄ erat
in dextera. ⁊ dextram super effraim quem ioseph collocauerat in
sinistra. Timeant ergo diuites huius mundi. q̄ gaudent tenere
dextram in p̄senti ne sinistra teneant in die iudicii ⁊ nūc etiā in p̄-
senti. Manasses enim qui interpretatur obliuio significat diuites q̄
sunt dei immemores positis est ad sinistraz pauperes enim posuit
deus ad dextram. sed malos diuites ad sinistram. Et ideo dicitur
p̄uerbioz. Edo. Longitudo dñi id est pauper qui diu⁹ viuūt q̄
diuites i dextera e⁹ ⁊ i sinistra illi⁹ diuide ⁊ gla. i. diuites ⁊ glori-
in dignitatib⁹ cōstituti. Nec ideo qd iacob i collatōe manū signi-
ficabat ⁊ angel⁹ i positōe pedū. Apoc. x. Vidi anḡlm̄ descēdentē
de celo ⁊ posuit pedez suū dextz sup̄ mare. sinistz autē sup̄ terras.

In mare autē flūd⁹ aduersitatū . p. terā seculi pspitas dñgnat
 p. pedē dext⁹ pspitas p. sinist⁹ aduersitas dñgnat. **Q**uē igit agl⁹
 aduersitates seculi pspitantes dñderet dext⁹ pedē posuit sup ma
 re sinist⁹ vero posuit sup terā ut qd mds reputaret psp⁹ fig
 nificaret aduersum. **I**de nob in ymagie crucifixi mōstrat q tāq
 liber laijcoz in ecclesijs eleuat. **Dec. n. dextera** manuz ad aqlonē
 porzigit. sinist⁹ aut ad aust⁹ extēdit. **I**n aust⁹ vero pspitatas
 p. aqlonem significat aduersitas. **I**n q edā aduertendū q ymas
 go beate vrgins ad aqlonē sub dextera crucifixi ē poita. qz brā v
 go aduersitatib⁹ in pñti fuit expoita. **Q**uē iust⁹ symeō dixit ei .
Quam ipius animā pñtābit gladi⁹. **Lu. ii.** Quā tñ nouimus
 a deo sume dilectā & nunc ad dextera dei exaltatā. **P**ñs enim ca
 ros suos in pñti aduersitatib⁹ & pñs expōit qz tādē in glorie
 sue dextre collocare disposuit. **S**ic igit ad sacre scripte speculum
 oculum dirigendo videt nob dext⁹ sinist⁹ & ecōuerso. **A**ppare
 bit nichilomin⁹ qd dext⁹ credit esse sinist⁹ & etiā econuerso.
Nam scriptura sacra paupes beatificat & exaltat math. v. Bea
 ti paupes spiritu &c. **P**otentes autē & diuites dicit miseros & de
 iectos. **A**gite nūc diuites plorate ululantes in miserijs vestris. **I**a
 v. **I**n hoc speculo bñ respexerat q dicebat. **V**idi suos i eqs & pñ
 cipes ambulantes sup terā. **Q**ui enim pñcipes reputant & domi
 teuera sunt serui miserijs & calamitatib⁹ mādpati. **R**efert vales
 tius maxim⁹ li. vii. factoz memorabilium de quodam rege subtī
 lis iudicij. q traditum sibi dyadema pñs qz capiti suo imponeret
 diu considerauit et dixit. **O** pannum magis nobilem qz felicem .
 quem siqz pñtus cognosceret qz multis solitudinib⁹ piculis.
 et miserijs sit refectus ne humi quidē iacentem tollere vellet. bñ
 iste qd multis hodie videt super⁹ esse inferius iudicabat.

De xi. mirabili. **Q**uia discernēdi pñā pñtis sit necessaria. **M. xi**
Probātū ē i sepe dicta scia q rei uise fractis radijs certifi
 cau non pñt qñtas. pñt aut si videt p rectas lineas
 vicz de te aliq q nūc videt in aere nunc in aq. **Mō cñfili**
 potest peccatum certitudinalit apprehendi sm gradu pñue qñti
 tatis ab eo q peccat⁹ directe respicit oculo ratiōis. **M**oc autēz
 modo doctoz aliqs vel qcunqz alius studiosus peccatum respicit
 q ventatē in singulis speculando de peccatoz gradibus agnoscen
 dis dñderat & inquit. **E**t hec qdem notitia potissie pñtis ē necessa
 ria q tenent hñ sciaz discernēdi int leprā & leprā ut dñ leui. xiiij

Capitulum.

Peccator autē qñ peccatū cōmittit iā culpā nō direde s̄ qñ p̄ fra-
dam lineā respiciat seu obliq̄m vel obliq̄. **N**ō .n. aspiciat ad ip̄am
peccati deformitatē siue maliciā. s̄ potius ad teleatōnem annexā
Quia s̄m diuini sum null⁹ ad malū aspiciens facit qd̄ facit. **U**nde
dicit p̄hs in ethids. q̄ om̄s mal⁹ ignorās qz scz errat in eligen-
do dū peccat. **E**t p̄urb. xliij. Errant q̄ opant malū. **E**t ex hoc
plerūqz contingit q̄ potior aliq̄s legēs siue ceterminās de q̄ntita-
te alic⁹ peccati iudicabit rectissime. eo q̄ tunc respiciat ad peccatū
direde. **P**ostmodō vero ingruente temptatōe succūbens errabit
in iudicio eligendo. qd̄ p̄us reprobauerat docendo. **E**t hoc idē qz p̄
illo tūc peccatū respiciat indirede. **U**tinā nostrū theologi in culpa-
rum q̄ntitatib⁹ mediendis sic haberēt rectū iudiciū eligendo sicut
recte iudicant speculāto. **Q**d̄ ut nō habeāt idē fortasse attingit qz
inueniunt cōfides ad opandū. licz sint ad discendū frequētes.
Pulcre semel cōfuitavit pausus. quorundā theologoz multū
dīnem qd̄am stultus. multis. n. theologis in q̄busdam scolis p̄si-
us cōgregatis ingrediens qd̄am stultus. q̄ro inquit a vob̄ om̄i-
bus quid hōz est melius. facere qd̄ hō scit vel addiscere qd̄ nescit.
Tūc illis sup̄ iam mota q̄stione disputātib⁹. et p̄ et cōtra argu-
entibus. stult⁹ eoz audiens altercationē tacuit. expedās ut vide-
ret finē. **T**anp̄ cōclusum ē et p̄batum. q̄ melius ē facere qd̄ hō
iam nouit qz addiscere qd̄ nō nouit. **Q**uia sicut dicit apl⁹ ad
Ro. ij. **N**ō auditores legis tantū s̄ factores iusticiabunt. **E**t
ysidro⁹ de summo b̄no dicit. **L**ector strenu⁹ pot⁹ adimplendū q̄
legat qz ad sciendū eū. p̄mptissim⁹. **M**in⁹. n. peccatū ē nescire qd̄
appetas qz ea q̄ noueris non implere. **E**rgo inq̄t stult⁹ omnes
estis cēmentes qui tantū die ac nocte laboratis ut addiscatis qd̄
nescitis. et non curatis ope adimplere quod satis.

De xij mirabili Ex q̄ trahit q̄ fallat iudiciū visus hoīs circa

Probat insup̄ in laeda p̄spiciua. **p**aupes et diuites
q̄ res visa maior q̄ sit s̄m veritatē apparet oculo existē-
te in medio rauore cōuerso cōtingit oculo posito i me-
dio tēsiore. **U**n̄ oculo exite in aere tē visam exite i aqua ma-
iorem necesse ē apparere. minorē autē oculo in aq̄ defixo et re vis-
sa in aere collocata. **N**ō cōsimili plerūqz cōtingit q̄ pauper ali-
quis existēs in au do paupertatis cuz videt aliquē mūdāis opulē-
tiji affluentem ip̄m iudicabit esse magnum. **U**nde p̄s **B**eatū dix-
erunt populum cui hec sunt. **B**eo fallitur in iudicio visus eius.

Unde dicit quidam philosophus. Nemo eorum quos nomen subli-
 mes facit propter hoc magni sunt: sed tibi magni videntur quia meti-
 us eos cum basi sua. Nec enim granum milij magnū ē quous sup-
 montem sit positū. Et Bernh ad eugenū. Nunquid quia summus
 pontifex ideo summus. Et contrario qui transitorijs huius mundi
 diuitijs est immersus cum videt pauperem a mundanis diuitijs e-
 longatum reputat eū modicum cum reuera sit magnus apud di-
 uinum oculū in pauperem respicientem et in iudicio non errantes.
 Unde de Jo hāne baptista dictum est. Erit magnus coram dño
 Luce. i. In oculis aut diuitum pauperes minimi reputant ut pos-
 sint dicere quod dixerunt exploratores Numeri. xiiij. Gileas. E-
 uach vidimus ibi quibus comparati quasi locuste videbamur.
 Nota cum magistrus alanus doctorem egregium et adhuc pau-
 pem quidam quondā eius discipulus et iam factus eps ad pran-
 tium inuitasset: cuius cernens inopiam miror inquit magister nō
 modicum. quia scolares vestri iā facti sunt magni viri. vnus est
 abbas. alter eps. alter archieps. et vos estis in paupertatis ridi-
 culo ceteri. Alanus aut aliter sentiens tanquā habens verum et
 rectum iudiciū tale fertur dedisse responsum. Mesais inquit quid
 sit dignitatis pfectissime celsitudo. et vera hominis magnitudo.
 Non ē enim magnum esse ep̄m. sed bonum clericum. Probatio
 Ad voces trium ubalduz canonicorum quibus dabitur eligendi po-
 testas fiet vnus eps. sed si oēs sancti qui sunt in paradiso et om-
 nes homines qui sunt in mundo circa deum cōcorditer et vno ore
 dicerent. martinus est bonus clericus. non ideo martinus esset bo-
 nua clericus si ad huc in sua insipientia pmaneret. Iste siquidem
 eps cuius oculus erat tanquā in densiori medio diuidaz. immersus
 alanus vere magnum modicum reputabat. quem in paupertate
 medio subtiliori cernebat. Fertur etiā alanus postmodum adie-
 disse. pbo vobis dñe episcopo quod pauper est rex et dñs huius mun-
 di nam voluntati diuitis quantuncūq potentis mundus p omnia
 non obediit. dum timet ptere quod habet. et vult acipe qd non
 habet. et in hoc mundo eius voluntati est seruus. quia vellet qd
 habet non posse ptere et qd non habet iam acq̄sisse. Paup autez
 habet mundi voluntati sue p̄sus obnoxius. cum enim cōdemnat
 diuidias nichil optat acquirere. et cum nichil habeat nichil timet
 amittere. Et iō verz est qd fortunatus ait Paup in augusto re-
 gnat habere deū. Et seneca loquens de dyogene diuidaz maxio

Alanus pauper rebz

Capitulum

conemptore. qui alexandro regi offerenti sibi munera sic respōdit. **C**olle inquit non sunt hec hōim munera s; iumentorum onera. **D**e hoc inq; dyogene pulcre ait seneca. **P**otentior erat dyogenes alexandro macedone oīa possidenti. p⁹. n. erat qd iste nollet accēpe qd ille posset dare. **I**sta tñ visus deceptio mētes pōtentū & diuitū hodie sic inuasit. **E**t apud eos hō nichil reputet mī si vel diues fuerit vel saltē diues s; m apparentiā estimet. **R**efert ostabul⁹ qd cū qdam phus fuisset ab in gressu regis cuiusdam repulsus tandē forte considerās illud dictū poeticū. **C**urva paupib⁹ clausa ē dat census honores. ornatus p̄dofissimis vestib⁹ admitt⁹ est & mox aditus paruit venienti. **I**ngressus aut corā rege cepit vestes suas venerabilē & mirabilē osculari. tūc rex admirās cur hoc faceret inq̄siuit. phs respōdit. **E**go honorantē me honoro q; quod dñs non potuit vestis obtinuit. **O** inq; vanitas vanitatum plus defert vestib⁹ qd dñtib⁹; plus venustati qd honestati. **S**cribit in historijs romanoz. qd romam qd viros magnificos deificare consueuerunt. disputauerunt in cōsilio utz xps in numero deoz esset recipiendus cū tot miracula fuisset opat⁹. et tandem diffinitū ē qd nō deberet recipi qz nō haberet cultores cū paupertatem p̄dicauerunt quā naturalit vnusquisq; contemnit.

De xiii mirabili. Et de ser

uanda humilitate i sublimitate **M. xiii.**

Ocet alachacen i li. vii. p̄spectiue qd stelle dñs terram in occidente vel oriente posite maiores apparēt oculo qd cū fuerint ad celi mediū eleuate. **M**ō consiliū viu celestes qnto alioz dignitatū videntur cōscendere tāto seipos p humilitatem paruificant. & tanto minores humanis aspectib⁹ apparere appetūt. **I**uxta illud ecci. iij. **Q**uanto magn⁹ es humilia te in omib⁹. **E**t elegāti methaphora de talib⁹ possit dici qd dictuz est de hester. **C**ons paruus creuit in fluuiū & in solē lunāq; conuersus est. **I**sti nanq; & si dignitate sunt magni dū nō inde supbiunt humilitate sunt parui ac p hoc in solem lunāq; methaphorice conuertunt. quia instat celestiu luminariū exaltati humiliores fiunt. **T**alis fuit dño glorioza. que tñ fuit ad tāte dignitatis fastidium ut fieret mater dei exaltata. mox seipam ostendēs puulaz instar stelle se obtulit in ancillā. & ideo vocam⁹ eā cōgrue maris stellam. **R**efert gregori⁹ in pmo dyalogo de quodā q dicebatur **C**onstantinus; corpore quidem paruus sed virtute magnus. qd cum

ei quidam ut eum diceret aduenerat despectiue diceret. qd nichil honoris haberet. protinus vir dei in eius amplexum nimium letus fuit & eum ex amore feruentissimo brachijs cepit stringere & dulciter osculauit. gradias ei referens qd de se talia iudicasset. Tu inquit solus es qui in me oculos aptos habuisti. Hic ad statum celsi meriti iam plane ascenderat. & oculis hominum more celestis syderis paruus apparere voluit. Et sicut reputamus mirabile qd stella cum ascenderit ad celi medium minor appareat cum tamen ad intuentis oculum magis ascendat. sic etiam qd aliquis velit videri tanto humilior quanto in dignitate sublimior fuerit reputamus mirabile. quia rariu. Raro namq; contingit ut gradus honoris tumorem non pareat in animo presidentis. Nam scdm Bernhardum non est magnum humilem esse in abiectione. magna proculus raraq; virtus est humilitas honorata. Et ut dicit Gregorius. Magnum est honorem non appetere. maius est oblatum respuere. maximum vero de habito non superbire.

De instructione morali fm duodecim proprietates repertas in oculo corporali. Capitulu. vii.

Et enim oculus numero geminus. compari suo similis. colore diuersus. figura speciosus. palpebris velatus. in capite collocatus. specierum visibilium receptiuus. non sui sed alterius agnitiu. iuxta gradus distantie visibilium diuersimode cognitiuus. totius corporis directiuus. archanoꝝ mentis indicatiuus. post longam vigiliam somnolentus

De bono socialis vite. N. i.

Primo igitur oculus est numero geminus. Et hoc ideo ut testatur alachacez ut vnus fortificet ex alto. ut defensus vnus ex altero suppleatur. Unde et Bernardus siluestris li. ij. de microcosmo meruce de oculis loquens ait. Non nichil est hoc esse duos si langueat alter. De vice participis suppleat alter opus. In quo nobis socialem vitam exemplo sui natura commendat. Sicut enim oculi cum sint in vno capite vtriusq; se fortificant. sic multe persone de gentes in collegio mutuo se supportant. Et ideo dicit Salomon ecclesiastes. iij. Melius est duos esse simul qm vnum. habent enim emolimentu societatis sue. Iuuant enim se quantuz ad recessuz a malo. ideo subdit Si vnus ceciderit ab altero fulcietur. De soli. quia si ceciderit non habet

subleuantem se: De hoc Jeromimus ad rusticum hoc refert exem-
plum. Idi inquit adolescentē grecū in quodam cenobio qui nul-
la abstinentia nulla operis magnitudine flāmas carnis potuit ex-
tinguere. Hunc perclitantem pater monasterij hac arte seruauit
Imperat cuidam viro ut virgis et cōuicijs insecraretur hominē
et post interrogatas iniurias primus veniret ad queremonias. Vo-
cati testes pro eo loquebantur qui contumeliam interrogauerat.
Mere ille contra mendacium cepit. Nullus pro eo stetit. solus
pater defensionem suam callide opponere studuit. ne habundantia
diori rustica absorberetur frater. Quid multa iam anno expleto
interrogatus adolescens super cogitationibus pristinis an adhuc
ipsum molestant. Pater inquit viuere mihi non licet et formi-
cari liber. Q inquit Jeromimus si solus iste fuisset quo adiutore
superasset. Ideo dicit Seneca. Magna pars peccatorū tollitur si
peccatus testis assistat. Utilis est etiam socialis vita quo ad cō-
seruationem in bono. Prover. xviij. Frater qz adiuuatur a fra-
tre quasi ciuitas firma. Legitur in dictis patz. Q quidam salu-
tis sue emulus quendam patrem consuluit quod horz melius sibi
expediret ducere scz heremiticam vitam vel cenobicam. Cui pa-
ter noluit respondere verbo ne pateretur calumniam. sed respon-
dit exemplo. Tubet ut vas plenum carbonibus ignitis afferret.
quod cum ille mandatis obediens attulisset. pater ille carbonem
extrahens quem ignitissimum vidit seorsum in terram collocauit.
Obi cum esset solitarius non multo post est extinctus. Quod ille
non intelligens ait patri. quid sibi vult obsecro quod fecisti. Et
ille iam inquit si aduertisti satisfactum est questioni tue. Ecce car-
bo qui prius existens cum alijs. erat plus omnibus alijs ignitus
propterea est extinctus ab aere frigido circumstante. quia mansit ab
alijs sepeatus. Reliqui adhuc igniti permanent. eo qz consortio
mutuo in calore se fouent. sic homo manens in sancto collegio cō-
fouetur in bono. solus autem existens. vel circumdatus prauorum
consortio qui infugidati sunt in peccato. facile tepescit. et exting-
uitur in eo ignis caritatis. Et hoc est quod dicitur Ecclesiastes
quarto. Si dormierint duo fouebuntur mutuo. vnus quōd cale-
fiet. In hoc ergo qz oculus geminus est cōmendat nobis sancta
societas et amor mutuus. Et ideo discipulos tanqz spirituales ec-
clesie oculos dominus misit binos et binos Luce. x.

Capitulum.

De secunda instructione morali. scilicet de stultis
multa dicentibus et pauca facientibus. multum
cognoscentibus et parum diligentibus. **M 2**

Secundo oculus suo comparari debet esse similis. **M**on-
struosum enim est si unus oculus sit maior quam reliqui vel
sit aliter coloratus. Hoc tamen monstrum hodie in multis pos-
sumus videre. Nam cum in nobis duplex sit oculus. intellectus videlicet
et affectus. sunt quidam qui hos oculos habent in colore dissimiles.
unum docentes et aliud facientes. alij vero in magnitudine inequales.
Nam multa dicunt et pauca faciunt. multum cognoscunt et pa-
rum diligunt. multum scilicet attendentes illuminationem intellectus
et parum curantes de inflammatione affectus. Oculum intellectus
illuminat veritas. oculum affectus caritas. **A**trunc pariter illu-
minari petebat david cum ait. Illumina oculum meum. Sed in multis fini-
ster oculus multum illuminatus est cum dexter sit obscuratus.
Quod zacharie. xi. legitur prophetatum fuisse de prelati ecclesie.
Quod pastor et ydolum derelinquens gregem brachium eius audia-
tate siccabitur. et oculus eius dexter tenebrescens obscurabitur.
Dextrum oculum potius quam sinistrum studet dyabolus homini erue-
re quia hominem quo ad spiritualia nititur excecari. **H**ic enim quasi
homini dextrum oculum erueret ipsum ad pugnam spirituales inuti-
lem redderet. **E**t hoc nobis figuratum est. **i. Regum. xi. ubi le-**
gitur **Q**uod vii iabes obsessi dixerunt ad naas amonitem. **D**abete nos
confederatos et seruiemus tibi. **E**t respondit naas. **I**n hoc fecimus
fedus vobiscum ut etiam omnium vestrum oculos dextros. **N**aas
interpretatur serpens. amonites comprimens vel angustans. et ho-
stem humani generis representat. qui est serpens blandiens in sug-
gestionem. comprimens in timore suae conscientie. coangustans in ex-
actione pene. **S**erpens iste hoc fedus optat nobiscum inire. ut di-
misso sinistro oculo id est cognitione temporalium. eruat dextrum
oculum. per quem designatur desiderium eternorum. **Q**uot sunt
hodie qui clare vident in temporalibus et ceca sunt in diuinis. qui
multum intendunt circa questiones. sed modicum circa mores.
De quibus potest dici **Job. xxiii.** **P**auit sterilem et que non pa-
rit. et viduae non bene fecit. **P**er sterilem intellectualem que non pa-
rit id est non meretur. quia omne meritum in voluntate consistit.
Per viduam intelligitur affectiua. que in multis est vidua dum spon-
so suo celestinum est per desiderium copulata. **D**iuini modi homines

sunt monstrosi: quia vnum oculum habent scz intellectus adeo magnū et grossum q̄ cum eo cōtemplant celum et stellas et cursus planetarū et syderū et distantiam totius terre et climatū. **De** eis dici possit illud zach. v. **Oculi** eorū in vniuersa terra. **De** alteruz oculum scz affectus habent minimū et etiam fere nullum. q̄ pax afficiunt ad deum. **Isti** possunt dicere illō **Job. xvi.** **Ad** deū stillat oculus meus. **Isti** emm multum contemplantur de corporalibus et caducis: sed pax cogitant de spiritualibus et eternis. **Unde** ipsorum oculus copiose pluit ad mūdum sed parce stillat ad deum. quia minime mouentur ad deum. **Isti** sunt similes **Jacob.** quia amorū lye pretulit amorē rachel. **Rachel** interpretat̃ videns p̄ncipium: et signat speculatiuas scientias que inquirunt p̄ncipia rerū et p̄ncipia cōiunctionum. **Lya** vero interpretat̃ laboriosa et signat virtutis exercitiū. **Nam** virtus est circa difficile et arduum. **Rudiant** curiosi quid dicat **Sententia.** **De** quid te torques in illa questione. quā vilius est contempnissē q̄ didicissē. **Et** idem ait. **Si** multum super esset etatis parce dispensandum esset ut sufficeret necessarijs: nunc autem que cementia est superua sua querere in tanta temporis egestate. **Et Hugo de laudo vici-**
doze in li. de institutione nouicioz. **In** diuina lectione prius debetis querere quod mores vestros instruatur ad virtutem quā q̄ sensus acuat ad subtilitatem. magisq̄ velle preceptis scripturarū informari quā questionibus impedi. **Legitur de beato Eudemio.**
Quod mater sua eicez apparens. ipm̄ q̄ studeret in figuris arismetice arguit. et in dextera eius manu tres circulos vñm infra alium. in quorum primo erat scriptum pater. in alio filius. in tercio spiritus sanctus descriptus. **Et** dixit fili carissime talibus figuris in te. **Qua** visione perdoctus relictis curiosis scientijs ad sacre scripture studium cōuolauit. **De hoc Aug. v. li.** confessionū de mathematicis scientijs loquens ait. **Infelix** homo qui scit illa te autē nescit. **beatus** autē qui te scit etiam si illa nesciat: qui vero te et illa nouit nō p̄pter illa beator: s̄ p̄pter te solū beat⁹ est. si te sicut deū glorificet et grās agat et si euanescat in cogitationibz suis. **Sicut** enī melior est. qui nouit possidere arbore et de usu ei⁹ tibi grās agit q̄ quis nesciat vel q̄t cubitis alta sit: vel q̄nta latitudine diffusa: q̄ ille q̄ eam metit et oēs ramos ei⁹ enumerat. et neque possidet eam neq̄ creatorē ei⁹ nouit aut didicit. **Sic** fidelis hō cui tot⁹ mūdus diuicaz est: et q̄si nihil hñs omīa possidet inherendo tibi cui omīa

Capitulum.

seruiunt. Quis nec saltez septentiuomis gyros noueat. dubitare stultum est quin utiqz melior sit qz menor celi & numeratoz fixoz et pensoz elementoz negligens tui qui omnia in numero et men-
sura et pondere disposuisti.

Tercia instructio moralis

De memoria mortis habenda qua mūdiales despicunt. **M. iij.**

Credo oculus est in diuersis hominibz colore diuersus et p colorz differentias variat opatio visue virtutis. **On** dicit phus. xix. li. d. animalibz. **Q**z hñtes nigros oculos sunt acuti visus in die. & obtusi in nocte. hñtes etiam oculos glau-
cos vident clarius in nocte qz in die. Et in murilegis et ceteris a-
nimalibz oculos glaucos hñtibus est videre. Spūaliter aptando
oculi glauci eo qz hñt spūitū debilem & modicū hūorem sapientes
huius mundi significant in quibus humor grade defficit et virtus
operandi tepescit. et isti clarius in nocte qz in die cōspiciunt. quia
totū sensum suū ad terrena cōuertunt. et in hoc sunt sicut talpa q
sub terra sagax est et astuta. & ibi nouit diuertacula multa. cū aut
sup terraz ascendunt efficitur stupida et omnē estimatōem amit-
tit. Sic et sapientes huius mūdi in terrenis et tpalibus sunt astu-
ti. & in spūalibus hebetes et ignari. Illi vero mentis oculos spūa-
liter habent nigros. in quoz oculis mortis memoria firmiter est
impressa. Et isti de nocte videre nequeunt sed in die. quia tales
non vident nec approbant opera tenebrosa. sed opera luda idest o-
pera virtuosa. **Eccli. vii.** Memorare nouissima tua et in eternum
non peccabis. De hac spūali et laudabili mentis nigredine spon-
sus in canticis cōmendatur cum dicit. Come eius nigre sicut cor-
uus. Per comas cogitatōes. et qz sint subtiles et quasi innume-
rabiles designant. Tunc igitur spūaliter nigre sunt come capitis
cum est in mente iugis meditatio mortis. Hanc mortis memoriā
antiqui commendasse leguntur verbis pauce et exemplis. **On**
de dicit **Seneca** in suis epistolis. Mors ubiqz te expectat. tu quo-
qz si sapiens fueris eam in omni loco expectabis. Et idem ait in
libro de moribus. Multos vitam differentes mors incerta preue-
nit. Omnis itaqz dies velut ultimus est orōmandus. **Unde poe-**
ta oracius ait. Omnem crede diem tibi diluxisse supremū. Et ali-
us dixit Semper habere memoriā mente necesse mori. Et sicut dicit
Jeronimus libro primo contra Iouinianum ita. Pythagoram
phiam diffinisse ait. Philosophia est meditatio mortis quod die &
carcere corpūs nitens anime educere libertatem. Et sicut dicit

Jeromius. Plato villam achademiam in qua terremotus frequenter accidit studendi vsui dcauit: et hoc ideo vt terremotu scolares pteriti memoriam mortis haberent et sic a vicijs abstinerent. Legitur etiam in hystorijs romanoz. Q post coronationem impatoris anteq aliquid imperaret intrabant ad eum edificatores sepulcroz ferentes in manibus quatuor genera marmoꝝ diuersoꝝ coloꝝ et coram cunctis principibꝫ impatori dicebant. d quo genere marmoꝝ iubes impator tuu fieri monumentu. In quo facto duo ei insinuabant: vt mortē obliuioni nō traderet: et vt impiu cū clementia gubernaret. Reuera magna sapientia consistit in mortis memoria. Sicut enī hūane creatōis incū cepit a puluere. qꝫ scꝫ creauit deus hoīem de limo terre. alia litera. creauit deꝫ hoīem puluerem. Principium etiam glorificatōis. Ultime incipiet a puluere qñ pulueres nostroz corpoꝝ congregabunt. et reformabunt in corpora glouificata. Sic etiam principium spūalis recreationis per gratiam: incipit a puluere idest mortis consideratione in qua homo in puluerem reuertit. Iuxta illud ps. Miseres spiritus eorum et celi. et in pul. reuet. Et quia tam vtilis est mortis memoria ideo Dauid optans. vt ad eam semp haberet mētis oculū vigilem et apertū orabat dicens. Illumina oculo meos ne vnq obdormor. nequando dicant gen. &c.

Quarta instructio moralis. De simplicitate intentōis seruāda.

In quartum.

Oculus est specicus seu rotundus. Figura autē specica est omium figuraz simplicissima. cuz vna linea sit contenta. Figure igitur oculi simplicitas nos ad simplicitatem intentōis hortat. Figure etiā orbicularitas psuadet: vt in cūctis q agimꝫ ad eternū brauiū intentionis oculum dirigamꝫ. Hec autē intentōis simplicitas nō solum significat in figura oculi sed etiam in modo videndi. Ut enī dicit in libro d visu. Quicqꝫ videmus sub angulo videmus. ita q vertex est in axe oculi. basis vero ad terminos rei vise. In quo signat recta intentio q omnes terminos cogitationū vel affectionū nostraz vnit in deum: oīa in laudem referens creatoris. Iuxta illud. i. Cor. x. Siue manducatis siue bibatis siue aliud quid faciatis omnia in gloriā dei facite. Ideo dñs nos ad simplicitatem admonēs dixit math. vi. Si oculus tuꝫ fuerit simplex totū corpus tuū lucidū erit. si autē neqꝫ fuerit &c. Ille habet simplicem oculū qui in omnibꝫ q agit intendit honore diuinū. qui aut aliud intendit se esse infidelē dño dmonstrat.

Capitulum.

Ideo apte subiit: Si autem oculus tuus neque fuerit totum corpus tuum tenebrosus erit. Fidelis reuera famulus est si de multa gloria domini sui et si non ex se exeunte tamen per se transeunte nihil manibus suis adherere contingit. Talis fuit ioab domino suo. Dugnans enim contra tabath. cum iam capienda esset urbs regia misit per dauid. ne suo nonnisi asscubere victoria. ut legit. i. Re. xij. Sed multorum oculus non est simplex sed magis duplex: filius vetule quam si ad celos oculos leuat ut videat milium. hoc facit amore pullos. Sic multa est operant aliqui alique vident celestia. tamen intentionis oculo respiciunt ad terrena. Et ideo oculi talium non est simplex sed neque vel iniquus. Videmus enim quod isti balistarum volentes videre rectitudinem signi. vel cum balista recte sagittam pericere. consueverunt uno oculo clauso reliquum aperire. Sic et qui rectificare voluerunt opus suum uno utatur oculo. ut eius mentem dirigat ad unum quod est necessarium videlicet ad deum. ut dicat cum augustinus. li. confes. Ohe gloria nostra tu esto. propter te amemur ut verbum tuum in nobis timeat. Qui enim laudari vult ab hominibus vitupante te non defendit ab hominibus iudicante te. si eripitur damnante te. In huius rei signum consuevit ecclesia in fine cuiuslibet psalmi deum cantare gloria patri. quia dicamus per quolibet opus nostro. non nobis domine non nobis sed nomini tuo da gloriam. Bonitas enim littere scriptori debet attribui non penne. Ideo cum ipse in nobis operetur omnia. soli deo sit honor et gloria. Amen.

Quinta informatio. De vitanda inani gloria. M. v.

In oculus palpebris est velatus. Ad hoc palpebra tum natura ingeminata est ut oculos a nocumentis exteriusque obseruauerent. et depositioni spirituum visibiliu obuiarent. ut dicit philosophus. iij. de animalibus. Omne animal carens palpebris est debilis visus videlicet in piscibus et leporibus. quorum oculi semper sunt aperti. et ideo fit eis nimia depositio spirituum propter defectum custodie seu velamina palpebrarum. Modo consimili qui bona sua non occultant sed per inanem gloriam et iactantiam se ostendant dum humanos fauores appetunt totum perdunt. Unde Gregorius. Depredari desiderat qui thesaurum publice in via portat. Unde et in vitas patrum dicit. Sicut thesaurus manifestus cito minuit ita et virtus quomodolibet deperit publicata. Et quidam senex ait. Si cut fieri non potest ut herba nascatur simul et fructificet ita impossibile est ut laudem et gloriam habentes secularem simul et fructum capiamus celestem. In huius signum manus moysi sana perstitit

dum in sinu recondit. leprosa vero dū exterius pferit Exo. iiii.
Legitur ysa. xxxix. Q cū ezechias rex iclm p manū ysaie pphete signū incolomitatis recepisset a dño. vmbra horalogij retrosum decem gradibus reuertente. cū vmbra pcedere soleat non re dire. misit ad eū rex babilonis nuncios literas et munera deferentes. In quoz aduentu letatus est rex ezechias. et oñdit eis dñm aromatū aux et argentū et totam congeriē suoz thesaurorū. Ad qm missus ysaias ex pte dñi pōxit hec oīa in babilonē auferri. Signanter aut cū dñs regi miraculū indulsisset. babilonioz nuncij dicunt cum muneribz aduenisse. q tunc pāpue quisq sollicitat a temptationibz immisissis a demonibz qñ p admirabilem dei clementiaz vñus eius clauus innotescit. Tunc enī in pñdētis est exultare. et thesauros bonoz suoz maniter gloriando p iactantiā ostentare. et sic cūcta meret amittere. que ne pteret deberet humiliter custodire vel occultare. Audiamus de magistro nostro dño Iesu xpō qualiter nos instruxit sup oculoꝝ spūali velamine verbo piter et exemplo. Vidit enī math. vi. De autē faciente elemosinā nesciat sinistra tua quid faciat dextra. Ut sit elemosina tua in abscondito. qñ diceret. Non se admisceat. laudis appetit⁹ vel ostentatio operi tuo. Et ibidem. Cum oraueris intra in cubiculum tuum et clauso hostio ora patrem tuum in abscondito. Et hoc non solum verbo docuit sed exemplo firmavit. Precepit enī apostolis coram quibus trāfigurat⁹ fuerat math. xvi. Nemini dixeritis visionem quā vidistis &c. In huius edā mysticū documētum post obtentū de dyabolo triumphū in passione. misteriali tuo abscondi voluit in sepulcro. Ut postq triumphauis de hoste in secreto conscientie abscondaris. Sicut etiā dicit apo⁹. Col. iij. Mortui enim estis et vita vestra abscondita est cum xpō in deo. Hoc edā notandū arca palpebras oculoꝝ q sicut dicit phus li. iij. de animalibus. Aues claudunt oculos palpebra inferiori. animalia vero gressibilia palpebra superiori. Per aues signantur viu sancti et celestes. per animalia gressibilia mūdani homies ad ea q sunt sup terram sapientes. Miniales ergo homies habent oculū clausū ad celestia s apertū p desiderū ad terrena. ps. Oculos suos statuerunt declinare in terrā. Et d nephar ijs semibus dñi Danielis. xiiij. Declinauerūt oculos suos ut nō vicerent celum. Spirituales aut viu ecōtrario terrena p amorem nō respiciūt s con temnūt. cōtemplatōm celestium vehementer intendant. dicentes

Capitulum.

cū apo⁹. Phylipp. iij. Nostra cōuersatio in celis est. Unde et beatus Martinus oculis ac manibz in celum semp intentus. Simite me inquit celū videre. Et itez de ipso cantat: Nec terra iam videre dignat. celo totus inhabitat.

Sexta informatio moralis: Oculi idest intellectus et affectus dirigendi sunt ad deum.

¶ Sextum.

Sexto oculus est in capite collocatus. Dicit Eccēs. ij. Oculi sapientis in capite eius. Caput nostrz xp̄us est, a quo nobis spūaliter influit sensus et motus. In hoc ergo capite debem⁹ oculos nostros collocare: oculū v³ intellectū p cognitōz. et oculū affectū p amorē. qz ubi amor ibi ocul⁹. Nō oculos suos in capite xp̄o statuerat ppheta dauid qui dicebat: Oculi mei semp ad dñm. intellectū noster debet in xp̄o statui. vt eo inspecto vite ipius et cōuersatōm vita nostra valeat conformari. Sicut scripto: p hoc q oculos ad exemplar dirigat recte scubit. ¶ Paralipp. x. Cū ignoram⁹ quid agere debemus hoc solum habemus reliqui vt oculos nostros dirigamus ad te. Affectus etiam noster debet in xp̄o capite collocari. vt attendentes quid p nobis fecit et ptulit. et qnta bñfida nobis cōtulit ipm sup omnia diligamus. Sed multi sunt sicut porcus. q fructus de arbore deuorat et oculos ad arborem nunq leuat. In ps. dz. Sicut oculus anil. in manu: do. s. et c. Sunt enim qplures vt paupes qui ad man⁹ elemosinarij ppter dona respiciūt. et recepta elemosina elemosinario dozsa vertunt et ipm deinceps obliuioni tradunt. Sic et multi beneficijs receptis a dño p ingratitudinē auertunt ab eo. Et de talibz pōt dici illud Eccēs. xxij. Qui petit locupletari auertit oculum suū. Postq enim locupletati sunt auertunt oculum cōsideratōis a deo. et p obliuionē ab eo recedūt. ¶ Deutro. xxxij. Impinguitus est dilect⁹ et recalcitrauit. dereliquit deū factōrē suū et recessit a deo salutari suo. Ualium hoīm ingratitudo confunditur si bestiaz irracionabiliū gratitudo penset. Refert cōmentator sup libz de animalibus. Quidā paterfamilias aspidem quondā a deo domesticauerat. vt quotioie veniens de cauerna sua ad mensam patrisfamilias hora prandij qrens paratū cibum post comestionē ad cauernam vnde venerat redibat. Que pcessu tempis duos filios genuit: quos secū ad mensam hospitis sui vt cibarentur adduxit. Unus vero filioz tanq indomesticus filium patrisfamilias venenauit. Qō cernens mater velut ingratiū puniens filium in con

spēdu omniū interfecit: et quā ratōis capax confusa cū altero filio verēcūda recessit. **N**ohuc autē ad plenā confusione humane ingratitudinis alterz exemplū referā. **S**cribit in historijs roma noz et idē refert **P**olicrat⁹ li. v. **Q**uondā in urbe romana ho mo quidam **A**ndromē⁹ nomme ad mortē ppter sua facinora cō demnatus. leonē obiectus est deuorand⁹. **Q**uem ut leo pcul aspe xit. repente q̄si admirās stetit. et deinde ad ipm placide et q̄si leta bundus accessit. et caudaz more canū adulatium blande mouit: et corpori hominis iam pene pre timore mortui se adiungēs crura et manus leniter demulsit lingua. **T**unc homo ille blandimenta leo nis pspiciens vix oculos ad contuendū leonē paulatim apparuit et animū qm ppter metū amiserat recuperare cepit. **T**ūc q̄i post fa ctam mutuā recognitionē. letos videns ⁊ gratulabūcos adinuicē hoīem ⁊ leonē ⁊ acclamantē pplm q̄ cōuenerat ad spēdaculū: ces sat ille hoīem ad se vocās diligenter inquit cur atrocissim⁹ leo sibi soli ppercut q̄ ceteros sibi p̄dictos deuorare. p̄nus cōsuevit **I**lle vero rem mirabilem narrās ait. **C**ū p̄uiciam affucanaz p consulari impio me⁹ dñs obtineret. ego ppter credulitatem eius ⁊ uerbera dominū eius ferre nō sustinēs. ad campoz solitudinē fugiens elongaui: ⁊ in cauerna quadā latebrosa quā reperi latē tui. **N**ō quā cauernā non multo post venit leo pede debili ⁊ cru ento. terribiliter rugiens. et pre dolore vulnēis ingemiscens. **Q**uo viso ultra motū sui p̄teritus. ⁊ q̄si toto animo ostemat⁹ **S**ed postq̄ leo ingrediens habitaculum illud me vidit. mitis et mansuetus accessit. et pedem lesū ostendens michi gratia cura tionis porrexit. **T**unc ego ingentem stipitem vestigio pedis eius herentem diligenter euulsi. ⁊ comp̄ssio vulnere saniem aquaticaz eduxi. ⁊ cruorem detergens vulnus eius leniter exiccaui. **T**unc ille per medelam meaz alleuiatum se sentiens. pede in manib⁹ meis posito recubuit ⁊ quieuit. **E**t ex eo die per triennū ego et leo in eodem specu mansimus: ⁊ eisdem abarijs vsi sumus. **C**um enī fe ras venationi ceperat pinguiora michi membra offerebat. q̄ ego ignis non habens copiam meridiano sole cocta edebam. **P**ost q̄ me illius vite teduit. leone venatu profecto spēcūm reliqui. et post fugā tridui diei a miliūbus capt⁹. ad dñm meū quez quon dam fugerā fui adductus. ⁊ ex affrica duā⁹ romā. ubi me capi tali sententiā damnatū. dñs meus dandū ad bestias procurauit. **H**ic autē est leo quem quondā habui sociū. qui ut videtis grām exhibet ⁊ vicem p̄ fidei societate ⁊ p̄ sibi exhibita p̄ meā op̄am

Capitulum

samitate. Tūc andronicus iubente cesare est a pena solut⁹. et itez
leo ut socius est ei donatus. Exinde amicum sibi leone et ho-
mine et urbem pagrantibus et arcumeuntibus dicebant homines
Iste est leo hospes hominis. hic est homo medicus leonis. Erube-
scant ergo homines. benefidoꝝ diuinorū immemores tantam fera-
rum ad suos beneficos gratitudinem audientes.

Septima instructio. Quod vulnera custi per memoriam sunt
aspicienda.

¶ Septimum

Sextimo est oculus forme seu speciei rei visibilis recep-
tius. Quis inter alia hec est vna pbatio manifesta.
Probatum enim in principio perspicue qd si quis in lu-
ce diei vehementer aspiat in celum de loco sup quem domus ha-
beat foramen magnum discoopertum ad celum. et reuertat post
modū ad locum obscurū vel claudat oculos suos. aspiciet formas
illius foraminis cum figura. Foramen qd nos omnes attendere
debemus et frequenter aspicere est latus custi perforatum in cru-
ce. Unde apocal. i. Videbit eum omnis oculus et qui eum pupus
gerunt. Et zach. xij. Aspicient ad eum quem confixerunt. Plus
taliter dixit confixerunt. omnes enim xpm cōfiximus ymo cruci-
fiximus. qz p omnibz crucifixus est xpus. Intret unusquisqz do-
mum cōscience sue et mentis oculis xpi vulnera cōtempletur. ut
xpo passo p suo modulo conformet. Scrubit in li. de cōmxtione
elementorū. Qd si interfectoz eum quem interfecit aspexerit vel si
prensus affuerit p̄tinus sanguis de interfecti vulneribus emanabit.
Quod si veꝝ est inferu potest qd si nos xpm occidimus cum p no-
bis occisus fuerit non recte ipm respiciat quē sanguis eius ac si re-
center de vulneribz eius fluere nō affiat. Sed pauci hoc forame
aspiciūt. Unde cōquerit dñs puer. i. Extēdi manū meā supple in
cruce pforatā. et nō fuit q aspiceret. Qd qz deuote respiciebat ista
foramina beatus bern. Nō exponens illud Can. ij. Veni in forami-
nibus petere. in cauernis macerie. smone/xli. sup cantica. loquit
ita. Securus illic habito qz statuit sup petrā pedes meos. fremit
mūdus. p̄mit corpus. insidiat dyabol⁹. nō cado. fundat⁹ enī sum
sup firmā petrā. Peccaui peccatū grande. turbabit cōscientia sed
nō pturbabit. quoniā volnez dñi recordabor. nempe vulneratus
est ppter iniquitates nostras. ego vero fidenter qd ex me mihi d
est vsurpo mihi de vulneribus dñi. quoniā misericordia affluunt
nec desunt foramina per q affluant. Foderūt enī man⁹ eius et pe-
des. latusqz lancea perforauerunt. et per has vmas licet mihi mel

suggere de petra. oleūq; de saxo durissimo id est gustare et videre
q̄ suavis est dñs. Clavis enī referans. clau⁹ penetrans factus est
mih̄ ut videam voluntatem dñi. Patet archanū cordis p̄ forami
na corpis patēt viscera mie dei nostri. i. quibz visitauit nos omēs
ex alto. ibo igit̄ ad illa sic referta cellaria. ad q̄ admonitōez x̄p̄e
te relinquā ciuitates et habitabo in petra. et ero q̄i columba n̄oifi
cans in summo ore foraminis. ¶ Hoc est sumpum de Iere. xlvij
Et idem berñ. in illo sermōe. xl. Cadent a latere tuo mille. dicit
Quā ego talis mereat esse columba q̄ in foraminibz petre habi
tet et in foramine lateris x̄pi. ¶ Octaua instructio mora
lis. Contra fatuos sua negligētes et alioz facta temere iudicātes

¶ Octauum.

Octauo oculus corporalis est nō sui s; alterius cognitiuus
Et in hoc differt oculus carnis ab oculo mentis. Nam
oculi corpis semetiplos videre nequeūt s; alia cōspiciunt
ecōtrario oculi cordis de se nō de alijs infallibiliter iudicare pos
sunt. Nō qui alios iudicāt et seipsos nō. h̄j oculos mentales cō
uertunt in corporales. De quibz Job. x. Nunq̄ oculi carnei tibi
sunt. Et ideo fatui sunt qui facta alioz et cogitata q̄ cōspicere ne
queunt temere iudicare presumūt. s; hodie q̄ plures inueniuntur
tales. Vnde Aug⁹. ix. libro confesionū. Curiosum est genus hu
manum ad cognoscendum vitam alienam. desidiosum ad coeno
scendum suam. Et beatus Bernardus libro meditationū. Mul
ti multa sciunt et seipsos nesciunt. alios inspiciunt et seipsos deses
cunt. Et Greg⁹. nazarenus. Nihil suau⁹ videt hōibz q̄ aliena
loqui et aliena curare sed a cōposite mentis arbitrio videt alienū
Sed sicut Jeronimus asserit epistola. lxxij. ad asellam. Vencu
losum est de seruo alterius iudicare et nō facilis venia parua dixis
se de rebus. Isti sunt sicut scolarius fatuus qui habens libz literis
latinis conscriptū quem bene intelligeret. et in eo studeo multū
p̄ficere posset et tñ eum nūq̄ inspiciere vellet. sed in libro greco
vel hebrayco sibi prozsus ignoto quotidie mussitaret. Tales vi
dent sp̄ciem humanā exuere et lincis sp̄ciem induere. cū dicunt
se secreta cordium videre. cū tñ dicat. i. Corn. ij. Quis enim scit
hominū que sunt hominis nisi spūs hominis qui in ipso est. Et ve
re stulti sunt. quia ut dicit Julius in li. d. tusculanis questionibz
Proprium est stulticie vicia cernere aliena et suoz obliuisci. Isti
sunt quibz dñs dicit. Luce. vi. Quod aut vides festucā in oculo

Capitulum:

fratris tui. trabem autem in oculo tuo non consideras? **M**ut quomodo poteras dicere fratri tuo? frater sine eiusdem festuca de oculo tuo ipse in oculo trabem non videns. **I**n seipso enim non vident peccata grandia. in alijs autem vident que parua sunt vel forsitan nulla. **U**nde poeta Oratius dicit. Cum tua pudeas oculis mala lippus inundis. **C**ur in amicorum vicinis tam cernis acute? **T**ales assimulantur furibus qui arcas apertas negligunt id est conscientias proprias que eis aperte et note sunt: sed arcas clausas id est aliorum conscientias quas non vident querunt. **S**eneca. **F**ures signata querunt aperta pretereunt. **T**ales proprie dormientibus compantur. **I**lle enim qui dormitat ad se claudit oculos dum caput inclinat. ad alios autem oculos aperit dum caput erigit. **S**ed audiant quid de eis dicitur puer. xxiii. **D**estinetur pannis dormitatio. **O**ccasione autem huius dormitationis qua volunt iudicare alios se neglectis vestientibus pannis id est veste donationis: et qui nituntur temere alios iudicando confundere: inveniunt quasi diploide confusione sua. **O**culus existens in luce non videt existentem in tenebris. sed potius econtra. **H**ic peccatores in tenebris existentes. in luce gratie permanentes temere iudicare presumunt. **I**usti vero celitus illustrati peccatores iudicare non norunt. **E**t ideo ut filij lucis simus cum peccatores conspiciamus non eos facile iudicemus. sed magis condolentes eorum miserijs defleamus. quia in similibus aut lapsi sumus aut labi possumus. **L**egit de sancto Johanne elemosinario in vita ipsius. inter alia bona et hoc sanctus habeat quod neminem iudicabat: sed cum audiebat alios iudicantes corugebat. dicens. **V**os peccatis. **P**rimo contra mandatum domini dicentis. **N**olite iudicare ut non iudicabimini. deinde quia nescitis qualis modo sit quem peccatorem sciistis. **S**epe enim peccatorum suorum vel periuvi vel fornicatoris vidimus sed penitentiam eius que deo accepta est non vidimus. **L**egitur etiam in vitas patrum de sancto moysse heremita qui inuitatus erat in sicilia ad iudicandum ibi fratrem culpabilem. sportam vestustissimam plenam arena portabat. **I**nterrogatus quid hoc esset respondit. **P**eccata mea sunt post me sequentia. et non video ea. et hodie venio iudicare aliena. **V**ene iste in luce gratie positus erat qui peccatorem existentem in tenebris iudicando temerarie non audebat. **D**icit Anselmus in libro de similitudinibus. **C**onsideratio alieni peccati multa mala parit in diuersis. **S**i enim peccator est qui alterius culpas considerat. illius exemplo in peccato proprio

perseuerat. si vero penitens a peccato penitencia refugesit ex eo-
dem. quia si eodem peccato vel alio temptabat facilius exemplo su-
perabit. si autem temptatione carebat eo ipso temptat quod vidum ei
considerat si vero iustus preferendo se illi in superbiam extollitur.
Quod si diligebat etiam in deo. nunc incipit habere odio. Non est enim
facile considerare alterius peccata cuius consideratio tot generat ma-
la. Sancti ergo viri non temere indicant alios sed solide norunt in-
dicare seipsos. scientes quod scriptum est Ecclesiasticus xviij. Posuit oculum
ipsum super corda ipsorum. In quo verbo sapiens prouidentia prouidentie
interioris oculi apte demonstrat. ut dum oculus super cor ponitur de se
ipsum posse videre demonstrat. Secreta autem aliorum cordium videre
non valet. nam ea solus homo cui sunt aspicere. et nullus alius nisi
deus cuius oculus cuncta cernit. Unde dicit Iob xxviij. Semi-
tam ignorauit avis nec intuetur oculos vulturis. Peccator per
vulturum signatur. Vultur enim libenter pedibus gradiatur. Unde et
a quibusdam gradipes appellatur. quia terrena peccator amat et tremis
inhiet. Quomodo etiam vultur in altum volat. quia peccator mentem
quousque ad celestia leuat. Sed qua intentione hoc faciat alter igno-
rat. Quis enim intuetur oculos vulturis id est intentionem cogitatio-
nis. hoc omnipotens sibi reliquit qui cogitationes hominum solus
nouit.

Non instructio moralis. Peccatores
res celestia paruipendunt. et terrena mag-
numpendunt. Nonum.

Nono oculus secundum diuersitatem distantie est visibiliu diuer-
simode cognitiuus. Si enim rem videat a remotis eam iudicat
cat esse parua. si vero de prope iudicat esse magnam. Non solum
que a remotis cernimus esse modicum iudicamus cum tamen demonstratio
certissima probetur esse centies sexagesiessexies maior tota terra.
Modo consimili peccatores a deo et celesti premio per peccati dis-
tanciam plurimum elongati. Longe est enim a peccatoribus sa-
lus. deum et celeste premium paruipendunt. terrena bona quibus
per amorem sunt propinqui magnumpendunt. Unde dicitur Numeri
xxiij. dixit balaam filius boor. Homo cuius obturatus est oco-
lus qui cecidit apertos habet oculos. Videbo illum sed non mo-
do intuebor illum. sed non prope. Peccatores siquidem cecidit
et deiecit ad temporalia per amorem oculos habentes ad terrena

Capitulum.

apertos sed ad celestia obturatos deum quasi procul aspidunt. & ideo ipsum non sicut eius magnitudinem estimantes contemunt. Unde & pharao per peccatum elongatus a deo dicebat. Quis est enim dominus ut audiam vocem eius. nescio dominum et israel non dimittam. Unde talibus tanquam longe distantibus dicit dominus ysa. xxxiii. Audite qui longe estis que fecerunt. et cognoscite viciniam fortitudinem meam. Parum ratione quia contemplantur celestia tanquam ob defectum amoris a se distantia reputant ea exigua. In quorum persona dicitur ysa. xxxviii. Attenuati sunt oculi mei super spicientes in excelsum. Terrena vero utpote affectui eorum proxima iudicant esse magna. Unde et de avaro dicit dominus Iere. xxii. qui dicit edificabo michi domum latam et cenaculum spaciosum. Et sequitur. Qui enim sunt oculi et cor ad auariciam. Culo namque avari terrestrius domus quam de prope respicit magna videtur celestis vero domus quam procul aspicit parua putatur. Cum tamen scriptum est baruth. iij. O israel quia magna es domus dei et imago locus possessionis eius. Magnus est et non habens finem. excelsus et immensus. Econtrario vero sanctorum oculis celestia ut prope posita videntur magna. Et ideo david cuius affectui proximus erat deus dei magnitudinem cognoscebat. Unde et dicebat. Quia ego cognoui quod magnus est dominus et deus noster per omnibus diis. Et de multitudine celestis promissum ait. Quam magna multitudo dulcedinis tue domine. Terrena vero quia sunt a cordibus sanctorum et affectu remota parua videntur eis. ymo etiam quasi nulla. Iere. iij. Respice terram. et ecce vacua erat et nichil etc. Consimilis est ratio de humilibus et superbis. quare isti se magnos reputant. illi vero paruos. Semel inter scolares hec questio fuit mota. Quomodo est quod quanto aliquis perfectior et sanctior est tanto humilior. et quanto maior peccator tanto superbiore. cum econtrario esse debeat ut videtur. Nam homo sanctus plus videtur habere materiam unde extolli habeat vel valeat. peccator vero unde humiliari debeat cum nullum bonum habeat. Respondit quidam loquendi promptulus quod modo contrario debet esse. Humilitas enim deo hominem proximat. superbia vero elongat. Dicemus in hac machina mundi quod quanto circumferentia est minor. tanto est centro propinquior. Sed dicit Dionysius in angelica Hierarchia. Quod deus est quasi centrum. et spiritus intelligibiles moventur more circumferentie circa centrum. Per hunc modum est de hominibus qui suo modo circa deum moventur. Juxta illud actu. xvij

In ipso viuim⁹ mouemur et sum⁹. Quanto ergo q̄s est breuior
ideſt humilior tanto deo p̄p̄inquoꝝ et q̄nto per ſupbia maior tan
to a deo remotioꝝ. ps̄. Humilia reſpiat. ſc̄z de p̄p̄e et alta ideſt ſu
perba a longe cognoſcat. Et Ecc̄s. x̄o. Longe abeſt a ſuperbia
Hunc aut̄ ſic eſt q̄ q̄nto aliquis a remotioꝝ videt̄ tanto min⁹ vi
detur. Qui enim reſpiat turrim aliquam a remotis videt̄ ei q̄nto
remotioꝝ tanto minor et q̄nto p̄p̄inquoꝝ tanto maior. Et cū ad
pedes puenit turris eā eſſe maximā iudicabit. Qui aut̄ ſancti ſū
p̄p̄e deū poſiti. On̄ petebat vn⁹ ex eis. Libera me dñe ⁊ pone me
iuxta te. ymo ſedent ad pedes dñi tanquā eius diſcipuli. Deutro.
xxxiii. Quia p̄p̄inquant pedib⁹ eius accipient de doctrina illius.
Et idcirco cū ſe aſpiciūt tanq̄ gnanos iuxta gigātes poſitos deū
magnum reputant et ſe puos. Peccatores aut̄ a deo p̄ peccatuz di
ſtantes ſeipſos magnificant et extolunt dum dei magnitudinē nō
attendunt. ¶ Decima inſtinctio moralis. ¶ bona que ha
bemus alijs libenter cōmunicare debemus. M. x.

Oculus oculus totius corpis eſt directiu⁹. Unde et ocu
li vocant̄ luminaria. qui lumen exterius recipiunt et ac
ceptū cōmunicant et reſundūt. Unde ſc̄ds p̄p̄us deſinit̄
ens oculū ait. Oculus eſt dux corporis vas luminis index animi.
Oculus em̄z nō ſibi ſoli videt̄ ſed toti corpi. In quo natura nos
inſtuit vt bona q̄ habem⁹ alijs liberaliter cōmunicare ſtudeam⁹
Unde et ſapiens de ſapientia loquens ait Sap. vii. Quam ſine ſi
dione didici et ſine inuidia cōmunico et honeſtatem illius non ab
ſcondo. Ad hoc etiam mouemur. i. pe. iiii. Unuſquiſq̄ ſicut acce
pit gr̄am in alterut⁹ illum adminiſtrantes ſicut boni diſpenſato
res multiformis gratie dei. Bona enim ſpiritualia ſi quis commu
nicet nō ideo minus habet. Et ideo dicit Cassiodorus in ſuis epi
ſtolis epla. xiiij. Non debet eſſe difficile cōmunicare bñficiū qđ
nō patit largitate detrimentū. Et Aug⁹. dicit li. x̄o. de ciui. dei.
Non ſit minor accedente vel p̄manente ſordido poſſeſſio bonitatis
quom̄ q̄nto lat⁹ tanto ſcordi⁹ gaudiū eſt qđ ſocioꝝ poſſidet ca
ritas. Nō habebit deniq̄ iſtā poſſeſſioē q̄ eam noluerit habere cō
munē. ⁊ tātō eā repit amplioꝝ q̄nto pl⁹ ibi amare poterit ſortē
Ideo et dicit Aniclaudian⁹ li. primo. Exit in omne bonum me
lius ſub luce patebit. Namq̄ bonum quod ſepe latet ſplendore mi
noꝝ. Degenerat. creſcitq̄ magis ſi luce fruatur. Sic ſlos in fru
tus in flumē viuus in vnoas. Ibit. et in meſſem pinguis p̄cedet

Capitulum

auista Item in libro Septimo dicit. **G**racia thesaur⁹ animiq⁹ p
digna largos. **M**ult possessores et indignatur auaros. **C**lausu pe
ut: diffusa redit. nisi publica fiat. **L**abitur: et multas vires ac
quirit eundo. **D**icit quidam sapiens. **N**otam ingratitudinis vis
ceris incurrere dum pigritatis ceteris cōmunicare qđ gratis pro
baus accepisse. **I**ta quippe negligēcia quid deterius arra feras
re custodia. quod distubutum danti et accipienti conferre potuit
incrementa salutis. **R**apuisse videtur. p^{ri}mo qui nulli communis
cat quod accepit quasi gloriā de priuato. **C**eca prudentia est
nolle prodesse cum posset. **H**uic autem sententię consonat quod
Bernhardus dicit. **N**em profecto p^{ri}mi retines si domis scientie
et eloquentie adornatus verbū bonū qđ posset p^{re}esse multis inuti
li ymo damnabili ligas silencio. **C**um maledict⁹ sit in populis qui
abscondit frumenta. **P**rouer. xi. **S**piritualiter aut sicut oculus
corporalis lumen suum ceteris membris cōmunicat dum non so
lum sibi videt sed toti corpori: sic quicunq⁹ illustratus dono scien
tie debet illud omnibus liberaliter impertiri. ut posset dicere illud
Eccli. xxiii. **D**icere quoniam non solum michi laboraui sed om
nibus exquirentibus veritatem. **S**ic dauid pederat a dño dicens
Illumina oculos meos. **E**t alibi dicit. **D**ocebo iniquos vias tu
as. **E**t paulus qui lumen oculorum suoz amiserat postq⁹ visum a
dño per ananiam recepit. continuo in sinagogam ingressus: iude
is p^{re}dicare cepit. **I**deo dicebat Seneca in quadam epistola ad lu
cillum. **O**mnia cupio in te transfundere. et in hoc gaudeo aliquo
addiscere ut doceam. nec me valla res delectat licz sit eximia et sa
lutaris quam michi vni sim datus. **S**i cum hac exceptione detur
sapientia ut intus teneam non reijciam: abijciam. **N**ullius siquidē
boni sine socio iocūda est possessio. **E**t sicut videm⁹ qđ oculus cor
poralis non ideo minus videt. quia toti corpori videt quā potius
ex videndi exercitio potēdior redditur in videndo. **U**nde ex longa
mora in carcere contingit aliquos cecos esse. **S**ic et sciēcia cō
municando non minuitur sed augetur. **U**nde dicit ysidorus. **S**ci
endiam quam aure cōcipis ore effunde. **S**apientia enim dando fit
largior retinendo minoratur. **E**t in pumae pistola alexandri ad
didimum regem braginanzum sic dicitur. **L**ibera res est doctri
na communicata et nesciens pati dispendium cum in alterum par
ticipata transfunditur. **S**icut ex vna face si lumina vel ligna plu
ra succēdetis nullum damnum p^{ri}ncipali materie generabis: que

quidem lucendi plus accipit facultatem quotiens causas inuenit
plus prestandi. Aliquando vero donum scientie aliquibus a dño
subtrahit cum accepta scientia ceteris nō cōmunicat. s; magis illi
liberaliter occultat. Unde Beñ. de seipso refert sup. Cañ. omel.
lxxxiii. Cum miter loquendū ex his que suggererat ip̄s et si non
infideli. minus tñ confidēti animo reseruaret ut haberet qđ dice-
ret de vno tractaturus. ecce vox venit ad eū dicens. Donec istud
tenueris aliud non recipies. Simus igitur instar corporalis oculi
bonorū nostrorū cōmunicatui. Dicit enim Julius in li. de officijs
Num debet esse omnibus p̄positū ut eadem sit vtilitas vniuersis
iuss; et singulorum

Oculus dicitur multitudo morum. Et perpenditur status mentis. **N**x xi.
Præmo oculus est archanoꝝ mentis indicativus. **O**n
et motus oculi significat statu interiore animi. **E**t enī
patet per phm .ij. li. de animalibus. Si oculus fuerit mi-
nis mobilis significat instabilitatem mentis. si nimis tardus. pti-
natus voluntatis. si motu mediocri significat faciem mentis ap-
prehensionem et in apprehensio debitam fixationē. Sicut enim qdaz
feruētēs in pundpio qui post a bono inchoato desistūt. qz ad tem-
pus credunt et tempe tempationis recedūt. alij sunt tepidi et re-
missi. alij aut facile bonū inchoant et cepto firmiter pseuerant. Cū
enim ocul⁹ sit index animi vt dicit scđus phus. hinc est qd plerūq;
p oculū perpendere possumus mentis statum. Qualis emz intra se
quisq; lateat exteri⁹ oculus manifestat. **Vnde dñs Msero legitur**
Idest. xv. Cūq; eleuasset faciem et ardentibus oculis feruorē
peccatoris indicasset. **Et eccl̃i xix.** Ex visu cognoscat vir &c. Vbi
enim amor ibi oculus et ideo facile ouertit oculus vbi inclinat ani-
m⁹ vt dicit **Job xxxi.** Si secur⁹ est oculus meus cor meum. **Et**
ideo multuz decet honestū viꝝ vt ab obscenis et impudicis specta-
culis eius oculus arceat. ne ipsius oculi incōtinentia mentis impu-
diciam fateat. Vnde dicit Tullius in li. de offi. Cum pericles so-
phocles ad colloquendum de cōsolatiōibz publicis simul conse-
discent. et casu qdam pulcer adolescens trāsiret. ait sophocles. O
pericle vice pulcrū puez. rñoit pericles. Preterea decet nō solū
manus et liguā s; et oculos habere cōtinentes. Sicut emz de recē-
tia pisces iudicam⁹ p oculū. nō est enim recens piscis habens ocu-
lum putidū sic nec bñ castus videt qui habet oculum impudicū.

Capitulum.

Nam sicut dicit Gregorius. Impudicus oculus impudicus cordis nunciatus est. Et verificator dicit. Inconstans animus. oculus fagus. instabilis pes. Nec hominis signa de quo michi nulla bona est spes.

Duodecima instructio moralis. quod utile sit relictis exterioribus aliquando ad interiora conuerti. A. xii.

Duodecimo oculus est post longam vigiliam somnolentus. Unde et de apostolis dicit Math. xxvi. Inuenit eos dormientes. erant enim oculi eorum grauati. Postquam enim oculus carnalis circa exteriora visibilia diu fuerit occupatus. oportet quod spiritus animalis qui ad exteriora vacauit interius reuertatur. et tunc dormit animal et quiescat. In quo oculi natura nos instruit quod cum homo circa administrationem exteriorum intendit. expedit ei ut ad interiora redeat et sic somno spirituali dormire valeat et in deo delectabiliter requiescat. Et hoc est quod psalmista dicit. Si cetero somnum oculi meis et palpebris meis donec inueio dominum. Et alibi. In pace inuolui meum dormit et requiescit. Ideo mouet nos dominus ysa. xxvi. Da de populus meus intra cubacula tua et claude hostia super te. quasi si diceret. claude hostia exteriorum sensum et intra conspectum tue domus. Et tunc homo noster interior dormit sopore contemplationis quam sensus exteriores ligantur et a suis actibus suspenduntur ut possint dicere illud quod dicit sponsa Canticorum. v. Ego dormio et cor meum uigilat. Nam uiri spirituales instar leonum et leporum appetitis exterioribus oculis dormire dicunt. Unde paulus excecatus exterius illuminatus est interius. Exemplo ergo corporalis oculi debet homo ab exterioribus ad interiora conuerti. In cuius rei ministerium dyaconus lecturus euangelium primo baiulat sibi librum sed redit uacuus ad denotandum quod post predicationis officium vel exercitium est contemplationi uacandum. Et ideo prelatus qui est corpus populi ecclesie per oculo deputatus postquam uacauerit exterius circa commissum sibi populum debet redire interius ad seipsum. Exemplo iacob circumspiciens pastorem. qui postquam pauperat diu oues laban dixit. Iustum est ut aliquando prouideam etiam domui mee. Unde Bernardus salubriter mouebat Eugenium in libro de consideratione. Quid tibi prodest si uniuersos lucreis teipsum perdas. quamobrem cum omnes te habeant et tu esto ex habentibus unus. Hoc autem non est solum prelato necessarium sed etiam cuilibet alio. ut aliquando relictis exterioribus interius redeat

ad seipsum. Unde Seneca in eplis suis epla x. dicit. Quicquid feceris cito redi a corpore ad animū illum diebz ac noctibz exerce. Et in epistola. xxvij. dicit. Vir magnus et prudens animū deducit a corpore. et multum cum meliore ac diuturna parte versatur. Et beatus Berni. in li. meditationum dicit. Ubique fueris tuus esto noli te rebz tradere sed cōmendare. Sed multi sunt quoz oculus semp vagat̃ exteius. nec volunt vnq̃ redire ad suam cōsciēciam vtpote domū cūctis domis spūalibus destitutā. Et in hoc similes sunt histuom̃ qui inuit⁹ inhabitat domū suam et libentius frequentat alienā. Sicut enim domo histuom̃s focus est frigidus eo q̃ histuo semper morat̃ exteius. nec est ibi vas ad ignē nec scutella lota. sic incorde hominis qui quotidie vagat̃ p̃ mutilia nec est ignis deuotionis. nec scutella lota lacrimis compundiois. et ideo peccator non libenter intrat in cōsciēciam suam. q̃ nec ibi inueniret nisi maliciā suā. Et ideo potest p̃ue dicere istud Job vij. Et non reuertet̃ oculus meus vt videat bona.

De septem differentijs oculoz iuxta differentiam septem capitalium vicioz. Capitulum. viij. A. i.

Operboz oculi quia semp ad magna & excelsa respiciūt dicunt̃ timidi & elati. Elatoz enim animi p̃tendunt sublimes oculi. Unde vt dicit Gre. in moral. Cordis supbia vsq̃ ad membra fous extendit et p̃ oculos peccatū indicat. Et architrus tescutens statū supbi dicit. At nisi p̃ voto r̃scent oīa vltu. Candent & ignitis oculis p̃noscificat iram. Et digito nasum feruenti magna mmat. Pos oculos p̃pheta dauid detestat in pxio dicens. Supbo oculo & insatiabili corde cum hoc nō exbeam. Et itez in seipo Dñe nō est exalcor meū neq̃ elati sunt oculi mei. neq̃ ambu. in niagnis. Et ideo noticozac se comparat. dicens. Factus sum sicut not. in domi. Modicozac enim nō quemlibet iustū significat. sed eum qui inter homies regens ab intuitu hoīm se inq̃ntū pōt abscondit. lucem te fugit. et huane laudis gloriā nō attendit. Diebat emz q̃ scriptū est ysa. v. Oculi sublimū depument. Et ideo edā ipse dicit. Oculos supboz humiliabis. Tales oculi deo q̃ est mitis et huilis corde sunt potentissime odiosi. Unde d̃r in prouerbijs puer. vi. Sex sunt q̃ odit dñs. et septimū detestat anima ei⁹. Oculos sublimes &c. Ideo publicanus qui non audebat oculos suos ad celuz leuare (quasi diceret nō sum dign⁹ videre altitudinē celi p̃ multitudie

Capitulum.

iniquitatis mee (legitur iustificatus fuisse Luce. xlii. Nec mirz
q̄ sublimes oculi displicent deo quia in hoc homo assimilatur dyabolo
De quo dicitur Job. xli. Omne sublimē dicit & ipse est rex
super omēs filios supbie. Et d̄ anticristo dicit. ii. thessolo. ii. Qui
extollitur sup̄ omne quod dicitur deus aut quod colitur. Ideo
petebat Ecclesiasticus. xxiii. Extollentiam oculorum meorum
ne dederis michi. Sunt autem quidam qui oculos exterioris ha-
bent satis humiles: s̄ interiores nimis sublimes dum per sublimi-
tatem nimiam plana fastidiunt et archana dei curiose perscrutari
volunt. Et ideo merito hebetati ad talia non attingunt. Ideo di-
citur prover. xxiii. Ne eugas oculos tuos ad opes quas habere
nō potes quia faciunt sibi pennas et q̄si aquile volabunt in celum
id est celabunt se tibi. Multa enim sunt que quanto plus perscrus-
tantur tanto minus sciuntur. Ideo dicit Canticor. vi. Muer te
oculos tuos a me quia ipsi me auolare fecerunt. Imo tales sepe
ppter eorum superbiam visum interiore amittit quia de scientia
sua intumescunt. Et in hoc sunt similes vesperilionibus que ideo
debilitate vident. quia humor crystallinus qui est oculo necessarius
ad videndū transit in substantiā alaz. Unde dicunt habere alas
coriales. De quibus dicit Ouidi⁹. Sustinere tñ se placentibus
alis. Et ideo ppter volatū amiserunt visum. q̄ subtractū est ocul⁹
q̄d positū est in alis. Et illos signant qui quanto magis elati per
scientiā extollunt tanto magis lumine diuine gratie priuant. De
quibus dicit ad Ro. i. Euauerunt in cogitatōibus suis: et ob-
scuratū est insipiens cor eorū. Et iii. Reg. vi. d̄ assirijs qui inter-
pretant sublimes d̄. Percute obsecro gentē hanc cecitate. Nec
mirz si superbia excecatur oculū ratōis. q̄ superbia est albugo spūas-
lis in oculo. sicut exponit Greg⁹. sup̄ illud Leuit. xxi. Si albugi-
nem habens in oculo &c. Pupilla oculi nigra videt. alba nō videt
In oculo hñt albuginem qui sibi arrogat v̄tutis candorem et in-
terdum incurrūt hui⁹ cecitatis dispendiū post exercitiū virtuosorū
opoz. In huius rei signū thobias fatigat⁹ a sepultura mortuorū
veniens domū visus p̄ior oculorū. Et ideo dicit Gre⁹ de superbia
loq̄ns. Valde amendū est viciū q̄d d̄ victoria nascit viciū. Et
vere supbus cecus est cū seipsum esse hōiem n̄ cognoscat. Homo
enim ab humo dicit. si autē de humo se esse cognosceret. instat ter-
re que elementorū est infima nouissimū locum tenere cōtenderet
et se humiliando infimum reputaret. Ideo ps̄. petebat. Sciant

gentes quomā homines sunt. Ideo signanter dominus quando oculos cecī nati aperuit super oculos eius lutū limuit Johānis ix. De cecum natum ille congrue designatur qui de origine sua vel bonis naturalibus inaniter gloriatus excecatur. Qui si lutum id est vilitate humane originis atque finis. mentis sue oculis superposuerit depressio tumore excecantis superbie humiliabit et videbit. Domus rex braginoꝝ in epistola quadam ad alexandrum regem sic scripsit. Sole calefacimus. rore humidamur. frum tuu frāgimus. thorū ministrat humus. somnum soliditudo non rumpit. mentem cogitatio non fatigat. In homines nobis similes supra non agitamus imperiū nec a quolibet seruitium exigim⁹ preterq̃ a corpore quod solum anime famulari censemus. Alioquin seueritia est in obsequium cogere quos nobis fratres eadem natura genuit. ut quibus ab vno deo patre omnium bonorū spondetur hereditas.

De secunda differentia scz inuidia. De infelici oculi
lo inuidi thabescens de prosperitate pximi.

¶ ii.

Oculus inuidi instar oculi strabonici nō recte videt illum cui inuidet. ¶ Unde dicitur i. Reg. xviii. ¶ Postq̃ dauid triumphauerat. de philisteo non rectis oculis saul eum inspiciebat a die illa et reinceps. Nam felicitas alterius est inuido cruciatus. Nam. Inuidus alterius rebus marcescit optimis. Et ideo dicitur inuidus q̃si nō videns. Inuidi namq̃ dum aliene felicitati inuidet aliorū p̃motōnem vel p̃sp̃ritatem videre non valent dicit Gen. xxi. Laban audiens q̃ iacob diuitijs esset inclit⁹ nō exhibuit faciem suam sicut heri et nudius tertius. Et Gen. xxviii. dicitur. ¶ Vidi. esau q̃ pater suus non libenter aspiceret filias chanaan etc. quod interpretatur possidens. Inuidia namq̃ nō est ad inopes. sed ad bonorum plurium possessores. Dicit enim p̃hys. q̃ inuidia est tustida ex apparenti p̃sp̃ritate boni alicuius. Et ideo non est via qua inuidiam declinare vales. nisi miserimus fias. ¶ Nam sola miseria caret inuidia. ¶ Unde socrates platonis discipulo suo querenti qua ratione inuidiam condiscipuloꝝ suoꝝ declinaret. ¶ Esto inquit ut testis. ¶ P̃nc est q̃ illi qui sunt illustrius meriti magis subiacent inuidie et detractiōi. Inuidi enim ut ait boetius nequeunt oculos suos tenebris assuetos ad luceꝝ p̃sp̃icue veritatis attollere. similes auib⁹ quaz intuitū nox illuminat et dies cecat. Et hinc est q̃ serui dominos. subditi prelatos detractiōib⁹

Capitulum

insequuntur. Et raro euenit quin prelato & presenti a subditis
detrahatur. quamuis prelatus etiam interdum recte suum offi-
cium exequatur. Oculi igitur inuidorum torquetur visis pro-
speritatibus proximorum Job. xxiii. Si subito apparuerit auro
ra idest inuidum prosperitatis alicuius. suspicantur umbram mortis
idest dolent ac si mortem sibi imminere viderent. Et ideo socra-
tes dicit. Unam inuidi in omnibus ciuitatibus oculos et aures
haberent ut de cunctorum felicitatibus torquerentur. Et quidam
volens alij summam malorum omnium imprecari ait. Omnibus
inuideas inuide. nemo tibi. Vic est de quo dicit Eccli. xiiij. Ocu-
lus malus ad mala. Semp enim ad malum proximi respicit et a bono
se auertit. Et ideo recte per hely signant inuidi de quo dicitur. i. Reg. iij. Quod oculi eius caligauerant quod videre non poterant lucem
nam dei antequam exstingueret. Tales sunt inuidi per inuidiam exce-
cati qui bonos videre nequeunt qui sunt lucerna in domo domini do-
nec sint per mortem extincti. Nam. liuor post fata quiescit. Aliqui
namque hominem post mortem commendant cui dum viueret inuidebant
Unde et poeta dicit. Mors enim fulgore suo qui pregrauat aures
Infra se positas. extinctus amabitur idem. lucerna extincta feteat
Inuidus ergo non potest videre lucernam donec extinguat et feteat
at quia inuidus qui proximum non poterat videre dum erat in lumi-
ne grade tunc videt eum pumo cum extinctus est et factus tepidus
per peccatum. Unde dicit Richardus de sancto viatore. Inuidus
bonum quod videt inuidet. quod audit odit. quod tangit extinguit.
Intantum autem inuidus malum alterius emulatur. quod vel-
let etiam graue pati dispendium ut alter grauius lederet. Sicut
ille qui unum oculum optauit sibi erui ut utroque proximo preiudicaret
Infelix plane qui de sola proximorum invidia prosperatur. et cui sola
prosperitas fratrum aduersat. Et quoniam inuidus de bonis proximi
visis dolet et in doloribus semper permanet potest dicere illud. Job
xviij. In amaritudinibus moratur oculus meus. Et Crisostomus
super Johannem dicit. Oculi inuidi torquetur iustitia. Inuidus
enim morte vivit continua. tanquam separatus ab eo qui est vita a quo
ut dicit plato relegata est omnis inuidia. Natura enim aquile in
perbando pullos suos talis dicitur esse. Moritur siquidem eos in so-
lis radio. et eum qui solem inuolabiliter respicit tanquam filium
conseruat & nutrit. illos autem abijcit tanquam de genere quos vi-
det oculorum intuitu a solis radijs deflectentes. Sic et ipse deus

qui aquile comparatur Deutro . xxxij . Sicut aquila prouocans
ad volandum pullos suos et super eos volitans et cetera inui-
dus abijcit tanquam sibi dissimiles. fulgozem bonorum in alijs nō
ferentes nec respicere valentes. Et quia lucem veritatis videre
rennuūt congrue inferni tenebras et miseriam obtinebunt.

De tertia differentia scilicet Ira. De turbato oculo
lo iracundi ad tempus insani.

Ira turbat oculum rationis. Unde psalmista. Turba-
tus est a furore oculus meus. Et alibi: Turbatus est
ira oculus meus: Ira furorem appellat. Nam iratus
est insanus ad tempus sicut Senecam. Et poeta dicit: Ira furor
brevis est. Ideo dicit Hugo de sancto victore. Superbia aufert
homini deum. inuidia proximum. ira seipsum. Nec autem iracundi
interior turbatio interdum in exteriori manifestatur oculo. Unde
archita tharentinus statum irati describens ait. Et cum turbatur
animi pax intima verbis. Intonat. ardesat oculus. vultus mina-
tur. Surgit in articulos oculisque vomitibus iram. Culminat. et
vomitus fumanti despuat ore. Non etiam probatum est quod aliquorum
oculi sunt naturaliter ignei si quē respiciant cum eos contingerit
vehementer irasci. Unde refert Solmus in li. de mirabilibus mū-
di in scythia quosdam feminas nasci quibuscumque alias fide nuncupant.
Et perhibet eas in oculis geminas pupillas habere. et visu per-
mere si forte aliquem respexerint cum fuerint vehementer irate. Et
quoniam rationis oculus est in irato turbatus ideo nō potest re-
cte iudicare de rebus. nec mirum cum sit iracundie sanguine resper-
sus. Ira enim sicut phlogestis est accensio sanguinis circa cor. Et ideo
dicit Job. xvij. Caligauit ab indignatione oculus meus. Et sicut
ymago in aqua turbida nō apparet. sic et in mente dum per iram
turbata fuerit veritas nō relucet. Quia sicut poetam. Impedit ira
animum ne possit cernere verum. Hanc autem perturbatōem percutat dy-
abolus. Est enim sicut piscator astutus qui propter hoc aquam tur-
bat ut piscem capiat. Sic enim dyabolus quod si in homine turbaue-
rit oculum rationis capiet eum et ducit eum per sue libitu volunta-
tis. Exemplo equi qui tunc ad molam arceuit cum eius oculi sine
velati. Hinc est etiam quod iratus cuius interiore oculo turbauit
impetus ire solet interdum immoderate punire. Unde valerius ma-
ximus li. iij. dicitur vel facit in memorabilem refert. Quod tarenti-
nus archita dū diu in remotis partibus sub pitagora philosopho

Capitulum.

studuisset. tandemq; post adeptum donum sciencie ad patriam re-
measset. rursaq; sua propter villam negligendam perdit et cor-
rupta vidisset. intuens male meritum hoc fertur dixisse notabile
verbum. **N**unc de te supplicium sumerem si tibi iratus non essem
malo enim te impunitum dimittere quam propter iram multo
gravius te punire. **H**oc idem refert **Jeromimus** ad saluam vi-
duam. ubi refert architam dixisse: **J**am verbeubus te euocassez
nisi iratus fuisset. **R**efert etiam **Valerius** libro predicto: **Q**
cum plato aduersus delictum serui sui vehementius exarsisset. ve-
ritus q; vindicte modum inspicere non posset. speusippo amico suo
castigatōis mandauit arbitrium. deforme sibi futurum existimās
si cōmisisset vt patrem rephensionem culpa serui et platōis animi
aduersio moreretur. **U**nde ait **Valerius** **Q**uit ergo nimis libera-
lis archite moderatio temperatio: platōis. **I**deo dicitur **Job**
Vicesimo primo. **N**on te superet ira vt aliquem opprimas. **E**t
Cicullius libro primo de officijs. **C**auenda est ira in puniendo ne
maior sit pena quam culpa. **E**x dictis possumus elicere saluberu-
m documentum q; ira pendente nichil est acceptandum sed ma-
gis imposterum donec motus ire sedat⁹ fuerit saniori consilio dif-
ferendum. **J**uxta illud poeticum. **D**um furor in cursu est curren-
ti cede furori. **U**nde legitur in hystoria romanorum. **Q**uod
Theodosius imperator cum ad ferendum iussa seuerā nimium esset pron⁹
a quodam phylosopho famosissimo taliter est correctus. **C**um e-
nim phylosophus aduertisset imperatorem facile commoueri ne a-
sperum aliquid statueret monuit. vt vbi irasci cepisset vigintitres
literas alphabeti memoria recenseret: vt illa condatio mente a-
lio traducta languesceret. quo facto si quid statueret equum esset
Unde vt dicit **Seneca**: **L**ex videt iratum: iratus non videt leges
Et phylosophus dicit. **Q**uo sunt consilio maxime contraria
festinanda videlicet. ⁊ ira. **U**nc etiam possumus informari q; non
debet aliquis indignari si iratus (cum cecus sit) in eum impingat.
sed sibi potius irascatur qui sibi ab irato non cauet **I**deo dicit **Se-**
neca male loquuntur de te homines. **M**oueret inquit si hoc iudicio
facerent sed morbo laborant.

De quarta differentia scz accidia. **D**e putrido oculo acci-
diosi ad salutem suam pigri et somnolenti. **A** iiii.

Accidiosi quorum interiores oculi somno pigritie sunt gra-
uati signantur per discipulos dormientes. De quibus di-
citur Mathei. Vicesimosexto. Inuenit eos dormientes
erant enim oculi eorum grauati. Vbi possunt dicere istud Psalmi
ste. Dormitauit anima mea pre tedio. Hoc autem prouenit ex
inconsideratione facietatis eterne. Si enim re promissam opulen-
tiam glorie celestis attenderent mentis somnum discuterent. et ad
eam consequendam oculos intentos et apertos haberent. Pro-
uerbiozum. Vicesimo. Aperu oculos tuos et saturare paupibus.
Causatur etiam somnus accidie ex inconsideratione pene future.
De quo potest exponi quod ait Jacob Genesis. xxxi. Die no-
ctuz estu urgebar et gelu fugebatq somnus ab oculis meis.
Ille estu et gelu urgetur qui mentis oculis inferni supplicia con-
templatur. Vbi reprobi transibunt ab aquis mium ad calorem
mimiu. Job. xxiii. Que si consideret ab eius oculis somnus fugit
quia somno pigritie non obdormit. Narrat macrobius in satur-
nalibus. Quod impator Mugustus narrata sibi nimia magnitudine
debitoz qua quida eques romanoz dum vixit celauerat culatra
equitis in qua dormire consueuerat ad opus suu afferri protinus
iussit et satellitibus admirantibus hanc iussionis reddidit causam
Habenda est ad somnu culatra et solide consideranda in qua iste
dormire poterat qui tantis debitis obligatus erat. Multo ergo ma-
gis mirandum est quod peccatoz oculi somnu captant qui eterne
pene debito obligatos se sentiunt. cum oculos quos culpa potuit
claudere. pene consideratio debeat appere. Unde Job post flagel-
lationem dixit. Nunc oculus meus videt te Job. xli. Et Iere.
videtur. Virga vigilante ego video. Virga enim vigilans a som-
no corpus et accidie est consideratio pene future. Et ideo leg. e.
in vitas patz. Quod abbas achilles cuidam fratiz cum turbaret ac-
cidia salsitanti quid sibi esset faciendum. respondit. Accidiam pa-
teris. quod nondum videris premia que speramus neq supplicia que
timem. Si eni diligenter ea respiceres in cella tua etia plena ve-
nibus sine accidie torpore iaceres. Vbi aut torpore accidie non o-
lum facit interuorem oculum anime pre tedio dormire. ymo et
am exteriorem oculum. Sunt enim nonnulli ecclesiastici in hora a-
tutinalis officij in cubilibus dormientes vel in choro si forte affus-
eunt dormitantes. Contra quos beatus Bernhar. in epistola ad
cluniacenses. Quis hic ignaue locus o boni milites socijs in san-
guine et cede versantibus vos autem abos diligitis delicatos aut

Capitulum.

Somnos capitis matutinos alijs redimentibz tempus quoniam dies mali sunt: vos et contrario et longas noctes dormiendo consumitis et dies fabulando ducitis odiosos. Item sup cantica. **P**oleo a liquez vestz graui in sacris vigilijs depumi somno: nec celi dues reuereri. s; in pntia celestiu pncipu tanq mortuos apparere cum nostra ipsi alacritate p moti nostris interesse solennijs delectant. **V**eteor ne nostram desidia aliqui abhominantes cum indignatione ne recedant. **E**t si somno huiusmodi vel dormitatio in tali tempore rationabiliter argui possit in quolibet ecclesiastico multo magis in prelato. qui tanquam speculator ecclesie debet solidae vigilare ut non dormiat neq; dormitet qui custodit israel. **D**ebet enim ut pastor peruigil custodire vigilas noctis super gregem suum.

Delmandus fugidi montis monachus in suis cronis libro. viij inter alia narrationis huius refert de seipso. **A**udi inquit fabula non fabulam sed rem gestam. **P**hylippus beluacensis episcopus apud nos aliquando hospitatus est. non ut quidam deuotionis causa sed deuotionis. **I**am enim ordinis nostre comunis hospitalitas plures inuenit qui eam deuorent qua singularis sanctitas qui eam honorent. **P**recepit autem michi prefatus episcopus ut eum facerem matutinalem missam audire. **M**o quem dum die crastina prima iam cantata venissem inueni eum adhuc dormientem. et nemo de familia sua eum exatate presumebat. **E**go autem accessi ad eum ppius et eum exatui quasi iocando dicens. iam diu est q; passeret surrexerunt ad benedicendum dnm et adhuc stertunt in lectulo pontifices nostri. **A**tende pater quid dicat psalmigraphus. **P**reuenerunt oculi mei ad te diluculo. **S**uper quo dicit Glosa Ambrosij. **I**ndecens est custiano si ipsum odiosum in lecto radius solaris inueniat. **M**o quam vocem expergefactus episcopus et confusus indignatus aduersum me q; eum tam libere arguissem substomachatus ait. **V**ade hinc miser et interfice pediculos tuos. **E**go vero motum illius conuertens in iocum continuo respondi. **V**ide tu pater ne te interficiant vermes tui: ego enim iam vermes meos interfeci. **S**cito pater hanc esse differendam inter vermes diuitum et pauperz. quia vermes diuituz diuites occidunt. vermes autem pauperuz a pauperibus occiduntur. **L**ege machabeoz. et iosephy. et adu apostolorz hystrorias. et inuenies es reges potentissimos anthiochum et herodem agrippam fuisse.

pedimilz

a vermis cōsumptos. Qua ratione et auctoritatē episcopus op̄
 pressus statim obmutuit. Accidiosi igit̄ oculos habent interiores
 obscuratos. Unde dicit̄ puer. x. Sicut sum⁹ oculis sic piger his
 qui miserunt eum. Et enim fumus obscurat oculum corporis ita
 accidia oculum mentis. Nec mirum si accidiosorum qui torpent
 odio oculi obscurentur ne videant. nam visus iuuatur ex gustu.
Unde dicitur. i. Reg. xiii. Extendit ionathas summitatez virge
 quam habebat in manu sua et intinxit in fauo mellis et misit in os
 suum et illuminati sunt oculi eius. Virga recta intellectum simpli
 cem signat et rectum: que in manu habetur quando in opere exer
 cetur. Summitas virge est subtilitas intelligentie: hec in fauum
 mellis intingit qñ ad occultam sacre scripture dulcedinem perue
 nitur. Manus ad os cōuertit̄ quando opus doctrine sociat. Cib⁹
 autem spūalis est exercitiū bone operationis. ut dicit veritas Jo
hannis. iiii. Meus abis est ut faciam voluntatem patris mei: ut
 perficiam opus eius. Quia ergo odiosi de hoc cibo non comedunt
 ideo oculi eoz obtenebrati sunt: et possunt dicere illud ps. Ocu
li mei languerunt pre inopia. Itē dicit̄ zach. xi. Brachiū eius
 auditate ficcabit et oculus eius dexter obtenebrescens obscurabi
 tur. In brachio intelligitur opatio. Tunc ergo brachiū audita
 te ficcatur cum homo torpens odio bonum non operatur. Et tunc
 necessario oculus dexter obtenebrat: quia intellectus quo ad noti
 diam spūalium obscurat. Et ideo salomon cuius oculi pre alijs fu
 erunt per sapientiā illustrati. postq̄ constructio templo dñi cepit
 odio torpere. statim factus ydolatra legitur infatuatus fuisse. iii.
Reg. xi. Infelix ergo accidiosus qui dum sedatur odium interio
 rem amittit oculum. Teritur parabolice regem quendam tres ha
 buisse filios. qui volens de regno suo disponere. cōuocatis corā se
 tribus filiis dixit piguori se velle regnum legare. Tunc ait pri
 mus. Michi ergo debetur regnū. qz adeo piger sum q ad ignem se
 deo et prius crus comburi pmitto q̄ illud tetrāham ab ignis in
 cendio. Imo inquit scdus. Ego ad regnandū sum potior qz sum
 piguor. nam funem cū in collo habeam. et mox suspendi debeaz et
 gladium in manu teneam. ppter piguidiam ad abscondendū cordaz
 non porugo manum meam. Imo subdidit tercius. Ego regnare
 debeo qui in piguitia ceteros antecello. Resupinus enim in lecto
 iaceo. et stillat aqua sup̄ utrūq̄ oculum dextz et sinistz. et ppter
 summam piguidiam a statu me non moueo ad partem dexteram

q
 parabola

Capitulum:

vel sinistra. Huic rex legauit regnū reputans eum magis pigrum. Rex iste significat dyabolus qui est rex super omnes filios s. p. b. i. e. Job. xli. Per primum trium filiorum ille congrue signatur qui existens in societate peruersa per quam ad malum incenditur. magis eligit igne peccati cremari quā a tali consorcio separari. Secundus vero filius significat ipsum qui licet peccatorum suorum fimbriis videat se constructum vel edam circumplexum quibus mox est suspendendus ad inferni patibulum. nichilominus pigritatur fimbriis peccati predicere gladio lingue idest confessione. Per tertiū autē filium super cuius utrumque dextrū scilicet & sinistrum oculum aqua stillat ille congrue signatur qui doctrinam audit de paradisi gaudijs et inferni supplicijs. et tamen pre pigritia statum suum non deseruit. nec se voluit ad dexteram amore et desiderio premiorum. nec ad sinistram ut saltem peccatum deserat metu terribis tormentorum &c.

Sequitur quinta differentia scz auaricia. De oculo auari terrenis possessionibus excecari. N. v.

Auorum oculi mundane possessionis puluere sunt reperi et ideo excecari. Nam oculi stultorum in finibus terre puer. xvij. Et super illud ps. Mane astabo tibi et videbo dicit glosa. Non videt qui temporalibus adheret. et ideo sunt sicut talpe que oculis priuate sunt. oculorum tamen signa gerunt. terrā foriunt eam & super se iaciunt. Sic et auari in hoc mundo prudentie tenent similitudinem. sed non habent sapientie veritatem. et dum terrena querunt terrenis desiderijs seipsum sepeliunt viuos. Quia ut dicitur puer. xij. Desiderium impij monumentum illius. Hic est oculus de quo dicit zach. v. Oculi eorum in vniuersa terra quia ad acquisitionem terrenorum per vniuersum orbem tendit tota intentio auarorum. Oculi autem rem clare et plene videre non possunt nisi res ab eo proportionabiliter distet. et ideo quia cupidi temporales diuitias super oculos cordis ponunt. peruersum de diuitijs iudicium ferunt. ut que sunt vilia reputent preciosa. Et sicut per interpositionem opaci corporis inter solem et oculum corporis habet fieri corporalis eclipsis. sic ex hoc quod terrenum aliquid per amorem nimium ponitur inter oculum cordis et solem iusticie habet spiritualis eclipsis in anima cupidi puenire. ps. Supercedit ignis scilicet ardoris auaricie et non viderunt solem super iusticie. Et ideo argentum congrue interpretatur quasi ardor gentium. Sicut enim versus

excecatur p peluim ardentem: sic cupidus per terrenoz amorem.
 Cum eniz ubi amor est ibi oculus: cupidus ad aux quod summe
 diligit oculum intentōis omīno cōuertit. Et dum in eius fulgo
 re et pulcritudine delectat instat vñ spūaliter excecatur. Cum aut
 auarida acumen oculoꝝ hoīm abstulit: ipsum ad molam idest ad
 volubilitatē hoꝝum tpaliū molere facit. vt legit de sampsonē. Ju
dicum. xvi. Quē cum cōphēdissent philistini statim reuerunt
 oculos eius et clausum in carcere molere fecerunt. Nec mīz si cu
 pidus clare videre nequeat cū in oculo trabem gerat. Ille nāqz
 in oculo trabem gerit: qui affectu aspirat ad ecclesiasticam digni
 tatē. Aranea a trabē dependet et se totam euiscerat fila de suis vi
 sceribus educendo et telam mutilez componendo. Sic et ambido
 sus seu cupidus pendet mente ab ea quā ambit. et appetit dignita
 tem: et dūct fila dum distrahūt per vana desidia. inutilem telā te
 xit dum laborat ppter rem transitoria quam aliqñ non attingit.
 Et si forte ad eam peruenerit non diu subsistit. se tamen euisce
 rat dum multis cogitationibus et diuersis consumpt⁹ animi vi
 tutem eneruat. Ideo cupidi qui dignitates ambiunt vere dicere
 possunt. Aranea nostu sicut aranea meditabuntur. Et sicut. Lies
uitia. Vicesimoprimo. Prohibeatur a templi ministerio habens
 albuginem in oculo. Sic et ambidosus esset ab ecclesiasticis bñfis
 cijs merito repellendus qui tanquā albuginem mentis oculum ex
 cecantem: habet in oculo desideratam ecclesie dignitatem. Cui pō
 test dici illud. Iere. xxii. Qui oculi et cor ad auariciam. Quantū
 aut cupiditas in excecando pualet ex hoc patz qd ppheta oculum
 cupiditatis excecavit. et apostolus pecunia corruptus dñm inno
 centem crucifigendum tradidit mambus impioꝝ. Nec aut auar
 ida uiculosam et miserandā contraxit familiaritatem cum sem
 bus vt cū minus egeant auidius cōcupiscant et cum rebus sint a
 dius cessuri tanto amplius student periclitari. Nam et man⁹ in iu
 uentute porrecta in senectute plerūqz contrahitur. et que in iuuen
 tute est cōtracta nunqz aut raro in senibus dilatat. Quāuis aut
 auarus spūalium oculoꝝ lumine sit priuatus sibi tñ videt prudē
 tissimus et p alijs oculatus postqz nummos fuit in archa cōtem
 platus. Considerat enim qd dicit petramius. Quisquis habet num
 mos secunda dormiat umbra. Fortunamqz suo temperet arbitrio.
 Caermina deponat. declamet. cōcrepet omnes. Et pagat causas
 sitqz catone puoz. Multa loquor: quid vis nummis presentibus

Capitulum.

opta. Et veniet. clausum possidet circa iouem. Sed potest dici ei illud Apocal. iii. Tu dices quia diues sum et locupletatus et nullius egeo. et nescis quia miser es et miserabilis et pauper et cecus et nudus. Miser in vita. miserabilis in fama. pauper in bonis operibus. nudus virtutibus. et cecus quia spirituali cognitione priuatus. Et quia cupidus seu auarus puluere temporalium ut dictum est est excecatus. idcirco per thobias stercorebus hyrundinum excecatus congrue designatur. de quo dicitur thob. ii. Ex modo hyrundinum calida stercorea inderunt super oculos fiebatque cecus. Stercorea hyrundinum sunt possessiones temporalium que calide dicuntur quoniam plusquam debuerant diliguntur. et idcirco quia ea diliguntur excecantur. Sed quoniam hic visus reparari valeat dicitur thob. vi. Exentera hunc pisce et cor eius et fel reponne tibi. sunt enim hec necessaria ad medicamentum vtiliter. Piscis est Christus. exenterat hunc pisce qui profunde cogitat Christi passionem. cor eius reponit quod quanta fuerit eius amaritudo passionis intelligit. et hec sunt necessaria vtiliter ad oculorum spiritualium medicinam. Aliter etiam curatur praedicta cecitas. felle piscis. id est cogitatione amaritudinis que est in diuitiis. Est enim labor in acquirendo. timor in possidendo. dolor in amittendo. Que si quis diligenter attendere temporales diuitias non amabit. Et sic cum spiritualiter illustratur. oculorum lumen quod per cupiditatem amiserat rehaerebit. De sexta differentia scilicet gula. De oculo gulosi nimia ingluuie laudati. N. vi.

Oculi gulosorum dicuntur carnei quia ad procurandum carnem totaliter sunt intenti. Job. x. Nunquid oculi carnei tibi sunt. Et Iuuenalis dicit. Sunt quibus in solo est vivendi cura palato. Gulosorum oculi sunt ad contemplandum escam acutissimi. et tanquam oculi aquilini. Dicit Job. xxxix. Nunquid ad preceptum tuum eleuabit aquila et in arduis ponet nidum suum. in deo contemplatur escam et oculi eius de longe prospiciunt. Est enim natura aquile quod cum ad alta volauerit inter pisces in mari prospiciat. et ad eos forandos instat tomtrui descendit. Et gulosorum oculi non tantum escam contemplant in aquis. sed etiam in omnibus elementis. iuxta illud poeta. Inter ventriculas versatur questio. pisces. Quis colitur meliore lacus. quis fertilis aer. Aliis tibus. que terra feras effundat edules. Ipse est oculus de quo dicitur Deutero. xxxiiij. Oculus iacob in terra frumenti et vini. Nam ut de gulosis poeta testatur. Ingenuus est quesuisse mero. nam gratia mensis. Absque mero cecisa venit. nec plena voluptas. Est mens se que fundit aquas. facinusque receptis. Naufragum fecisse cibis

solemnia mense bachus agit. Et sicut oculi viroꝝ spūalium semp
ad dñm: sic carnalium seu gulosoꝝ oculi semp ad dñm et ad ven
trem quem colunt et faciūt deum suū. Mo philipp. iij. Quoz de
venter est. Quod exponens hugo. ij. li. de clauſtro anime dicit **D**
similitudinem deo comparatur venter cum dicitur quoz deus
venter est. Solent enim dijs templa construi. altaria erigi. mmi
ſtri ad ſeruiendum ordinari: pecudes ymolari: thaura cōcremari.
Deo ſiquidem ventu templum eſt coquina. menſa altare. miniſtri
coq. ymolate pecudes coq. carnes. ſumus incenſoꝝ odor ſapoꝝ.
Sed vt quidā ait. Non tibi ſit venter dñs ſ; viue decenter. Ser
ua guſtando quid q̄ntum quō qñ. Non ppter laute nimis acen
ter ſtudioſe Gulofus viſo dño delectabili oculo capitur quaſi ha
mo. Job. xl. In oculis eius q̄ſi hamo capiet eū. In hamo enim
quo piſcis capit eſca ſupponit ſed ferrum interius occultat. Sic
et in dño dlectabili exterius dulcedo reſp̄gitur qua gulofus alli
ditur: interius tñ laret acuelus quo mens ſpūaliter ſauciat. Once
Boecius de conſolatione phie libro. iij. metro. vij. Dabet hoc vo
luptas omnis. Stimulis agit fruētes: Apiumq; par volantum
Obi grata mella ſudit. Fugit et nimis tenaci. Sicut idā corda
moſu. Et quia illecebra gule per oculum intrat in animaz: ideo
ſignanter dicit ſapiens. puer. xxij. Ne intuearis vñum quando
ſlaueſcat et cum ſplenduerit in vitro color eius. Ingreſſitur enim
blande et in nouiſſimo mordebit vt coluber. et q̄ſi regulus venena
diffundat. Regulus interſicit ſolo viſo. In hoc autem q̄ dicit ne
intuearis vñum notat ingluuiem modernozum quibus non tan
tum ſapoꝝ ſufficit gule: ſed volunt vt omnes ſenſus eodem inebri
entur calice. Delectatur enim viſus in clauſtate: tadus in fugi
tate: guſtus in ſapore: naſus in odore. Et quia non eſt in vñio qđ
delectet auditum aſſumunt canticum lirā et tympanum yla. v.
Lira et cythara et tympanum et tybia et vñum in conuiujs ce
ſtus. Gula igitur que ſic per oculos capit ſepe oculos corporas
les tollit. dum potiores bibuli media de nocte ſalerni malunt oculos
perdere quam ebrietate carere. dicentes arguentibus plus
valet vñū quā malus oculus. Ideo dicitur Proverb. xxij. Cui
de cuius patu de: cui rix: cui fouee: cui ſine cauſa vulneta: cui
conſoſſio oculoꝝ: nonne his qui commorantur in vñio et ſtu
dent calicibus eporandis. Sicut autem gula aufert interdum ocu
los corporis et excecatur: ſic etiam et oculos cordis Oſee. Quarto

Capitulum.

Fornicatio vinū et ebrietas auferunt cor: Et poeta dicit. Ratio
ms vile sepulcrum. ebrietas. Et sicut canis qui cecum ducit cum
os in luto videt ad illud cum aueritate diuertit et cecum per im
mūdiāas trahit secū. sic et gula postq̃ ipm excecauerit per pecca
torum spurciāas ipsum ducit. Sic enim prothoplastis contigit.
Vidit enim mulier q̃ bonum esset lignum et ad vāscendum suauē
et pulcrum oculis tulit de fructu ligni et comedit. Gulosi igitur
in gurgitatione ciborum et potuum depūmentes spiritus rationis
excecantur oculis. et sic oculis rationis priuati et quasi bestiales
effecti instar pecudum quoz tota cura versatur in querendis pin
guibus pascuis studeant delicatis abarijs et calidibus epotandis.
Et tunc arte multiplici conueruntur iocamenta palati. Et ut
verbis vtar poetis. Par labor et studium quo fercula sine pas
rata. Quo frustrata modo qua scissa libidine possint. Ardozem su
disse gule. nam forma paratus. Delicias predumq̃ parit. multū
q̃ tenetur Materies forme. nam si labor improbus assit. Mates
tiam superabit opus. dapibusq̃ paratus. Adet opes. acuetq̃
gulis ardentibus ignes. Quis autem ut ait phylsophus habens
aliquid humani pudoris voluptatibus his duabus coeundi et co
medendi que homini cum sue et asino cōmunes sunt gratuletur.

Septima differentia de luxuria. q̃ oculi mulieris sint tela
impudiciāe quibus multi vulnerantur. N vij.

Oculus corporeus est ianitor cordis qui si pudicus fuerit
quicquid indecens nouerit esse exclusit. Impudic⁹ que
rens quod placeat p̃ omnia discurret. et sicut malus ian
itor volentes intrare patitur. nolentes aut mouet et hortatur.
Legit Gen. xxxix. Iniecit domina oculos suos in ioseph. Ipe
fuit impudiciāe tela quibus vulnerantur multi licet longe positi
His telis pudiciāā oculoz opposuit. Scriptū est enim. Noli in
tendere fallacie mulieris. puer. v. Et ideo in oculis eius capt⁹ nō
fuit. Sed e conuerso holopherm contigit. Judith. x. Cum intras
set aut Judith statim captus est in oculis eius holophernes. Ca
silius enim intuitu suo aues volantes interficit: sic et mulieris as
pect⁹ q̃q̃ viros celestes ad ima voluptatis trahit. et sic spūali
ter interficit. Quā puer. vij. de muliere ornatu meretudo prepa
ratus dicitur. Multos vulneratos deiecit et fortissimi quiq̃ inter
fecti sunt ab ea. Basiliscus licet sit brevis serpens multos visu

interficiat. sic licet aspectus modicu quid videatur multos tñ vulne
rat et interficiat. **V**idetur namq̃ pbabile q̃ cum mulier vix libidi
nose respicit. tunc a corde mulieris libidinosus fumus egrediens
vsq̃ ad oculos venit. dehinc radios visuales mulieres inficit. qui
sic infecti veniunt ad oculos viri. supposito q̃ videam⁹ extra mit
tendo. et cū ad oculos viri. peruenerunt ⁊ eos infeceunt. infectio
vsq̃ ad cor viri transit sicut a corde mulieris primo pcessit. **H**ec
enim est natura radij venenosi. sicut p simile potest videri. **C**anis
enim rabidus in cerebro venenū habet. et qñ aliquem in quacūq̃
parte corporis leseat mordendo. ipse postea patitur et inficitur in
cerebro sicut et canis infectus erat in consimili membro. **C**ordis
enim infectio ad oculos venit. **U**nde et poeta dicit. **E**xcubie lam
pas faculis ignefcit ocellus. **E**t s̃m p̃m cum mulier menstruosa
speculum inspicit maculat ipsum et inficit. sic interdū mulier ex li
bidine vix respiciens inficit animā in qua tanq̃ inspeculo dei relu
cet ymago. **S**icut aut̃ aspectus mulieris adiuus idest cum aspiat
sepe ledit. sic et eiusdem aspectus passiuus idest cum aspiciatur inter
dum non minus offendit. **U**nde quintilianus in libro causarum di
cit. **Q**uijs nostus in animū p oculos via est. **E**t **I**ere. ix. **A**scen
dit mors p fenestras nostras. ingressa est domos nostras. **S**icut
enim aliquando contigit q̃ intromissus per fenestram latrunculus
magis latronibus hostium aperit. qui ingressi domum spoliante
et dominum domus necant. sic aspectus illius per fenestram ocu
lorum immisus portam consensus aperit. et tunc hostis intrans ⁊
domum virtutibus spoliens spiritum occidit. **C**res. iij. **O**culus
meus depredatus est animam meam. **E**t ideo sicut dicit **I**delman
dus. **S**tulta est castitas que inordinate videt vel aspiat indecen
ter. **V**enatores volentes feram inuenire et capere paruos canes
venaticos quos furetos appellant consueuerunt premittere. qui
huc et illuc vagari non cessant donec predam inueniant. **E**t cum
ab his inuenta fuerit venator magnos canes emittit. et postquam
feram ceperunt venator superuenit et venabulo feram occidit.
Sic et dyabolus qui hominem venatur ad mortem tanquam su
os furetos impudicos iuuenis premitit oculos. qui tamdiu va
gantur per vicos donec predam inueniant idest aliquam pulcraz
mulierem aspidant. et tunc dyabolus mittit ad cor magnos ca
nes idest immundas cogitationes. et tandem superuenit venator
⁊ venabulo consensus vel opus animam occidit. **Q**ui enī videt

Capitulum.

mulierem ad concupiscendū eam iam mechatū est eam in corde suo. et sic est spūtualiter interfectus. **U**nde fornicatio dicitur q̄si fortis necatio. vel forme necatio. vel fonadis accensio. **N**atura leonis hec esse dicitur: **Q**uod si quis iuxta leonem transit. et eum nō respiciat illesus euadit. si autem leonem respiciat ipsum leo deuoraturus inuadit. Sic interdum ex aspectu mulieris incaute inuadit hominem carnalis temptatio. quam si non asperxisset securus euasisset. **U**nde **Job. xxxi.** dicitur. **D**epigi fedus cum oculis meis ut ne cogitarem quidem d̄ uirgine. **S**uper quo dicit **Gregori⁹** **Q**uod nō licet intueri quod nō licet cōcupiscere. **E**t **Ysidor⁹** in libro d̄ synodis. **C**olle naturam delinquenti si vis esse a formidine alias a fornicatione tut⁹. **E**sto uisione discret⁹. **N**ullus sane mentis itet ad spectandū basiliscū cuius aspectus interficiat. ergo nullus debet ire ad spectacula mulierū quāz aspectus interdū interficiat et occidit. **C**olloquium quarum non est nisi uirtus amatum. **Q**uidam iuuenis heremita cum abbate suo in ciuitatem iuit. ubi mulieres in chorea respexit. et cuiusmodi res essent ab abbate sollicitus inq̄siuit. **A**bbas eas anseres esse respondit. **R**euerſus puer in claustrum inconsolabiliter flere cepit. **C**ui abbas. quid vis fili. **R**espondit ille. **D**olo de illis anseribus quos in ciuitate vidi. **T**unc abbas fratribus conuocatis. considerate inquit fratres mente sollicita q̄ periculosa sunt mulierū spectacula. **N**am hic puer innocens. qui prius mulierem non vidit. ac in heremo nutritus. solo visu sic est igne carnis concupiscende accensus. **I**nsanus esset habens vas plenum balsamo si illud in medio platea poneret et omnibus exponeret ut unusquisq̄ contra vas lapidem iactaret. **I**nsanus igitur est qui habens in corde balsamum gratie tanquam in vase debili propter uerilitatem liberi arbitrij. habens etiam thesaurum castitatis et integritatis in corpe. quod p̄pter puritatem ad malū multū est fragile. si ad spectacula mulierū sit ausus accedere. et vas suū ictibus lapidū passim exponere. **M**ulier enim quam primo respicit ad cordis sui vasculum. speciei sui similitudinē quasi lapidem unum mittit. **E**t item accidit q̄n scd̄am aspiciat. et quot impudice cernunt quasi tot cōtra eum lapides iaciunt. **E**t iteō d̄r ezech. vi oculi eorū fornicantes post idola id est post mulierū recepta sicut lacra. **E**t **seneca** in quadam eplā. **N**il tam damnosum moribus bonis quā in aliquo spectaculo reficere. **T**unc enim p̄ voluntatez

facili9 vicia subrepunt. Et Greg9 in dyalogo dicit. Qui cor suū
cōtinentē dedicāt habitare cū feminis nō psumant. Nam species
mulieris oculis opposita facit plures cogitare nephanda. Sicut
enim magis nocet oculo corporis aspectus visibilis nimis albi q̄ vi
sibilia vehementer nigrū. sic etiā magis piculosus est aspect9 mulie
ris pulchritudinis excellentis q̄ deformis. et eius q̄ in habitu me
reticatio est preparata q̄ eius q̄ simplici est induta. Nam lux9
vestiū lasciuū femine demonstrat animū et insipientes inuitat ad
malum. Hinc est illud poeti: Arguit exterior animū status in
timus extra. Pingit affectus cultu monstrante. latentis. Copia
sit mentis. habitus quoq̄ cetera velat. Dedora reuelat. aperitq̄
abscondita mox. Garrulus interpret et mentem veste loquenti
Predicat exterior: internas pagina leges. Ite dicitur Eccl. ix.
Muerite faciem tuā a muliere compta. et ne circumspicias speciem
alienā. Propter enī spēm mulieris multi pierūt. Narraz Higber
tus in suis cronias. Quodam quidā cū uxore sua ad iohem ana
choritā accessit. et ipm vt se videndū pberet uxori hoc multi desid
rant rogauit. Ille aut hoc respuit et adiecit. Vade quia in domo
tua hac nocte me videbit. Nocte illa apparuit mulieri et ait. Desi
derio tuo parens o mulier ad te veni. et te admoneo. vt nō faciē
corporalem seruoz dei s; eoz gesta velis per spiritū contemplari.
Et in vitas patrum dicitur. Quodam vidua ad beatum Arse
nium de temolis partibus venit. et pstrata cū lacrimis ait. Ora
pro me deum. Cui ille respondit. Oro deum vt tui memoria dele
atur de mente mea. et ab ea se diuertit. Illa vero ingemiscens re
cessit. Quantum ergo nos debiles timere possumus cum audi
mus q̄ sancti adeo mulierum vitabant aspectus. Beatus dauid
quia oculos suos iecit in mulierum et fixit. illico appetu deuictus
adulterium et homicidium perpetravit. Nisi enim feminam incau
te aspexisset. in tantam carnis temptatōnem minime cecidisset.
Si ergo per intuitum oculorum tantus vir cecidit. nos qui lon
ge ab eius sanctitate distam9. mortale precipitium summopere ti
mere et cauere debemus. et orare cum eodem dauid et a domino
petere. Muerite oculos meos ne videant vanitatem. Mulier au
tem non tantum capit vitum per oculos. sed etiam per sensus fin
gulos. Et primo per auditum. exemplo Syrenarum. Sicut enī
Syrene que sunt monstra quedam marina virgineum vultum
habentia. que cantu suo nauigantes alliciunt. illecebris soporem

Capitulum:

immittunt. et soporatus interficiunt: sic et mulier cantu suo alliat hominem. et in peccato obdormire facit. et sic spiritualiter eum interficit. In quo facto uterque culpabilis existit. **M**ulier. quia virum perditione perimit. **Q**ui autem. quia ad cantum eius ut stultus accedit. **Q**uod ferunt fabule domina quedam vacam dilectissimam habuit. quam pastoris cuiusdam custodie commisit. **P**astor ille argus nomine centum oculos fertur habuisse iuxta illud poeticum. **C**entum luminibus actum caput argus habeat. **I**dic autem volens vaccam diligentissime custodire: binos simul oculos sinebat solum dormire ceteris nonaginta octo interim vigilantibus et vaccam custodientibus. **Q**uidam autem cupiens habere vaccam huius. filium suum nomine mercurium cum instrumento musico misit ei. **Q**ui cum venisset cepit cum argo histrico more fabulas dicere et plerumque cantare. et tam diu non cessavit hoc agere donec duo argi oculi cepissent dormire. deinde ad cantum illius alij duo dormierunt. et sic deinceps donec somnum caperent omnes. **Q**uod cernens mercurius caput argi prius amputavit et vaccam rapuit et ad patrem duxit. et ei retulit qualiter argum per blandimenta cantus seduxit. **A**rgus ille centum oculis oculatus significat virum prouidum et undique circumspiciendum. cui tamen est timendum ne si cantus mulieris libenter audiat a circumspicione sue vigilanda cadat. et dormiente ipsius prouidentia spiritualiter peteat. et animam quam diligenter seruare debuit per peccatum amittat. **T**ercio dicit **T**ercio. in quadam epistola. **G**randis virtutis est et solite diligencie quod cum natus sis in carne non carnaliter viuere. tecum pugnare quoties die. et inclusum hostem argi ut fabule ferunt centum oculis obseruare. **S**ecundo mulier capit per visum exemplo tigridis. **T**igris enim dum cemit speculum in via a venatoribus ex moustrua positum. delectata pulchritudine speculi sistit gradu et obliuiscit caruloz suoz. **P**er speculum lucidum intellige corpus mulieris ornatum: quod cum stultus aliquis respicit spiritualiter aliquem gradum figit. et celestia quod deberet insequi obliuioni tradit. **T**ercio per olefactum exemplo panthere. **S**icut enim panthera ut dicit physiologus odoris sui fragantia attrahit cetera animalia. que postquam senserint suauitatis sue odorem ipsum comitantur etiam usque ad mortem. **S**ic et plerumque fatui quorum cor vanis odoribus delectatur currunt post odorem mulierum vngentorum. **S**ed audiant mulieres talibus operam dantes

quod dñs comminatur per ysaïam ysa. iij. Pro eo q̄ eleuate sunt
filie syon & ambulauerūt extēto collo et nutibz oculoꝝ ibant &c.
Et sequit̄. Inidie illa auferet dñs olfactoriola et inaures et p̄
cula et erit p̄ suauī odore fetor. Quarto mulier capit hoīem per
tadum idest opus nepharium p̄tpetrando et tunc inficitur miser
homo. Exemplo unicornis. qui sicut asserunt qui naturas scup
serunt animalum hoc modo capitur. Virgo namq̄ puella decen
ter ornata in silua p̄m̄t. que uenienti sinum aperit / in quo ille om
ni ferocitate deposita caput p̄mit. quem soporatum venatores ca
piunt et occidūt. Sicut samson obdormiens in sinu dalice oculos
perdidit. ex quo tandem mortem incurrit Judicum. xvi. Unde di
cit Greg⁹ in moral. Sit recto tribulationis examine ut qui ex
teriori negligenter utitur interiori oculo non iniuste cecet. Vide
etiam Eusebius in cronidis. Q̄ gorgona meretrix p̄pter eximiam
pulcritudinem suam ita inspectores suos tenebat mentis mopes.
ut eos uertere putaretur in lapides Coru⁹ cū inuenerit animal
mortuum pumo sibi oculos eruit. et deinde extrahit cerebꝝ. Sic
et mulier pumo capit hoīem p̄ oculoꝝ aspectum. et deinde attra
hit ei cerebꝝ cū auferet ei sensum suū et reddit eum fatuum. Ma
z Omnis amans cecus. non est amor arbitet equus. Nam defor
me pecus iudicat esse dec⁹. Sicut ait Solinus in libro de mirabili
bus mundi. hic est modus symeas capiendi. Nam cum habeant
ingenium emulandi. dum gestus venandum effigiate appetunt. vi
sco a venatoribus in silua relicto oculos oblimunt sicut a venato
ribus mendacio factum viderunt. Et cum eoz obduci sunt ocu
li proum est eas capi. Sic et cum mulier impudica oculos suos
limit ad hoc ut capiat ab hominibus se disp̄nit. Unde dum fa
ciem exteriorem clarificat interiores offuscet. Jeremie. iij. Cum
pinxeris sabio oculos tuos frustra cōponeris. Quedā meretrix
cum ex morbo vnuz oculū amississet et ei sacerdos diceret q̄ istud
p̄pter peccatū suum digna dei vīdida otigisset. malo inquit cōten
ta esse vno oculo q̄ vno vico. Ecce femmā p̄pter suā incoūnen
ciam oculis orbatā. vno tantum in corpore sed duobus in mente.
Hec autem cecitas carnalis concupiscencie signata est in sauli ce
citate Actuum. ix. Ipse enim sequebatur legis cerimonias que
precepit carnales obseruantias. sed curatus fuit cadendo in ter
ram. idest macerando carnem suam et ostendendo se ananie. idest
sacerdoti in cōfessione. Hec etiam cecitas proueniens ex peccato

Capitulum.

luxurie est figurata cum suo remedio in cecitate thobie. **T**hobias quidem stercorebus hyrundinum excecatus felle piscis super oculos posito legitur fuisse curatus. Per stercorea signatur luxuria Ecclesiasticus ix. Mulier fornicaria quasi sterces in via ab hominibus pretereuntibus concubabitur. Piscis qui nutritur in aquis signat peccatum carnis quod nutritur in fluxu habundantie temporalis. quia. Non habet unde suum paupertas pascit amorem. Piscis habet in carne dulcedinem sed in felle amaritudinem. et peccatum carnis habet dulcedinem in actu sed amaritudinem in reatu. Si igitur super oculos mentis ponatur fellis amaritudo. non carni dulcedo: id est si homo cogitet et attendat non delectationis carnalis dulcedinem: sed pene subsequens amaritudinem. tali medicamine curabitur a carnalis concupiscentie cecitate.

De sumptuositate oculorum respectu ceterorum membrorum humani corporis. Capitulum

Primum.

In mensa cuiusdam prelati mota fuit hec questio. quod esset membrum sumptuosius in corpore humano communiter loquendo et responsum fuit omnibus quod venter est membrum sumptuosius. Juxta illud Ecclesiastes. Sexto. Omnis labor hominis in ore eius. Interrogatus tandem quidam philosophus qui cum alijs discumbebat quid ipse super hoc sentiat. Sento inquit quod oculi pluribus constant quam membrum aliquod corporis humani. Quia sex sunt que diuitibus sumptus nimios affuerunt. scilicet pretiositas vestium. equorum. edificiorum. liberum. cibatorum. vasorum argenteorum et etiam aureorum. Superfluitas autem ista non ob aliud est inuenta. nisi ut pascat oculos proprios. et quod miserabilius est alienos. Unde Seneca. Non fames in magno nobis sed ambitio constat. Et in libro de moribus idem ait. Jam non sunt homines ad rapinam dentibus et ventre et ore contenti. oculis quoque gulosi sunt. Et quidam ait. Plus oculi pascunt animum quam vercula ventrem. Plus honor obsequij quam sapor: iste sapit. Unde et poeta describens auiditatem oculorum gulosi. Respiciat ergo dapas circumfususque paratus. Jam votis oculisque vorat: circumspiciat omnem. Luxuriam manse. metitur. rursus. Inspiciat et blandis epulas percurrit ocellis. Et in hoc patet oculi prodigium quia etiam aurum conuertit in cibum. Dum enim gula pascitur cibo. auro oculus

pascitur et argento. Unde et poeta: Mollis sit cena metallum.
 Ingenitusq; uigor epuli peregrinat in usus: Quinapibusq; ab u
metu cogitur aurum. Narrat Helinandus Anno domini mi-
 lesimoduocedmo. Rex quidam anglie wilhelmus nomine dū cal-
 cearetur nouas caligas quodam mane quesuit a cubiculario suo
 quanto empte fuissent precio. Quq; respondiſſet tubus solidis
 indignans et fremēs fili ait ineretuis qre rex habet caligas pre-
 cij tam exilis. vade ex parte dyaboli et affer michi marca argenti
 fuit ille et mltro meliores attulit et quanti preceperat emptas
 fuisse confinxit. Iste inquit rex conueniunt regie maiestati in qis
 oculi hominum sint intenti. Iste vt alienos pasceret oculos dena-
 rios commutauit in solidos. Tanta est oculorum sumptuositas
vt Salomon quide se dicit Ecclesiastes. ij. Omnia que desideras
 uerunt oculi mei non denegauit eis. Dixit etiam alibi: Oculi ho-
minum insatiabiles. Et Ecclesiasticus. xiiij. Insatiabilis oculi cu-
 pidi. Tanta aut est oculorum curiositas vt si solum faciat in sump-
 tibus excedere. verum etiam interdum faciat insanire. Iuxta il-
lud Ezechielis. Viceſimotercio. Insaniuit concupiscens oculos
 suorum. Idoc enim exempli causa videre possumus in Ne-
rone. Ut enim Eusebius in suis cronis: Et Boetius de conſo-
latione philosophye testatur. Nero vt effrenato appetitui oculo-
rum suorum satisfaceret urbem romani incendio vt similitudinē
 troye ardentis inspicere. Unde Orosius. Imperator Nero ef-
figiem incendiij troyan videre cōstans. urbis romę incendium
 voluptatis sue spectaculum fecit. per sex dies et septem noctes ar-
 dens ciuitas regios pauit aspectus. Quod quidem urbis incendiū
 ipse ex altissima turre pspedans. Letusq; vt aiebat flamme pul-
 critudine tragico habitu iliadam decantabat. Et quod amplius
 auditum offendit. matris sue adhuc uiuentis viscera secari prece-
 pit. Vt sic locum cerneret in quo nondum natus multo tempore
 iacuisset. Istum plane oculi dementem fecerat quem ad perpetrā-
 dum tam nephanda pertrahabant. Propter quod non immerito
 conueniunt Ecclesiasticus. xxxi. Nequius oculo quid creatus
 est. Quam damnosa sit curiositas oculorum testificantur non so-
 lum diuinarum testimonia scripturarū ymo etiam fabule poetarū
Unde fulgentius. quarto mythologiarum sic dicit. Curiositas o-
culorum semper periculorū germana et tu meta nouit suis amato-
 ribz pturire. Unde acceon venator dyanam lauante se curiositate

Capitulum:

quadam oculorum videri voluit et in ceruum conuersus. non agnitus a canibus suis legitur esse deuoratus.

De corporalium oculorum carencia equanimiter
sufferenda.

Capitulum Decimum: No. i.

Cobias amisso oculorum lumine legit deo gratias res-
tulisse Chobie. iij. Interduz enim amissio oculorum ho-
mimi cedit in bonum. Beneca in li. de remedijs fortui-
torum. Intelligendum est partem esse innocentie ocu-
los perdidisse. Huic oculi adulterum monstrant. huic incestum
huic domum quam concupiscat. Oculi enim irutamenta viduorum
sunt et duces scelez. Melius est oculos non habuisse quam deum ocu-
lis offendisse. Unde dicit Cullius in suis orationibus. Misero-
res cum non omnem fraudem oculis raperis quam si omnino oculos
non haberes. Hinc etiam sicut testatur pollicratus li. viij. quidam
philosophi sibi oculos effudisse legunt ne exterius illecebris
caperentur. Utque admirando boni et honesti feruebant zelo quamuis
recti sciendam non haberent. Siquidem ut dicit Aristoteles Mo-
luptatum micia obliuioni mandanda sunt et soli exitus memoran-
di penitencia pleni. Et ideo dum sancti viua mala ex oculis pue-
mentia diligenter considerant in oratione unus oculi vel ambo-
rum si contingat exultant. Unde legit de petro monoculo abbate
clareuallensi. Quod cum morbo alterius oculum amisset iocando sole-
bat vir dei dicere unum se de hostibus euasisse et plus se a residuo quam
a perdito formidare. Consimili modo unus alius sanctus homo
amisso uno oculo amicus flentibus ait. Nolite flere de duobus
enim hostibus unum amisi. Legitur in li. vi. hystorie tunc tunc
Julianus apostata apud constantinopolim ydolis ymolaret ma-
ris episcopus calidome ad eum accessit et eum publice apostataz
vocauit. Julianus vero solam ei cecitatem impperauit. erat enim
senex et pro imbecillitate oculorum manu alterius regebatur. Et ad-
didit impius. Julianus. Neque galileus tuus te curare potest. Ego
inquit deo meo ago gratias pro cecitate. quia hoc est ideo gestus
ne te videam pietate nudatum. Item narrat. Sigibertus in cronicis
et idem habetur in vita sancti andomari. Andomar⁹ carnotensis
episcopus pre seculo cecus factus cum attritatus in translatione
sancti vedasti visum diuinitus recepisset. dolens quod cecitatem quam
donum dei reputauerat amisset. orationibus obtinuit ut iterum ce-
cus esset. et sic cecus exterius illuminatus est intus. dicens. Mo te

leuauit oculos meos qui habitas in celis / Sepe enim contingit ut cum lumen corporalius oculorum amittit spiritalium vigoret. Legitur in viij. li. hyssoue tuperite. Quod didimus a puericia cecus grammatice dyalectice. rethorice. arismetice. geometria. aliasque philosophice disciplinas auditu didicit et memoriter scivit. Insuper nouum et veteris testamentum sic perfecta cognouit quod multos libros edidit et de trinitate tres libros fecit. Et super librum patriarchon ougenis explanationes eximias relinquit. Quem videns Anthonius ait ei. Non te turbet o didime amissio sensibiliu oculorum. tales enim oculi tibi desunt quibus et musce et pulices nocere possunt. sed gaude potius quoniam habes oculos quibus etiam angeli contuentur. per quos deus videt et eius lumen inspicit. Incipit etiam legimus quosdam mundi philosophos sibi oculos eruisse ut totam cogitationem ad mentis conuerterent puritatem. sicut dicit Iero. contra Iouinianum. Hoc etiam fecisse democritum philosophum. Claudianus in libro suo testatur. Et ideo agellius in libro noctium artium et etiam Iustinus referunt. Quod platonis discipuli in templorum lucis et porticibus versabantur ut aomoni angustioris habitaculi sanctitate nichil aliud quam de virtutibus cogitarent. Quorum etiam quidam ob hoc sibi eruisse oculos perhibentur. ne per eorum visum a contemplatione sapientie traherentur.

De informatione scolariu ex septem conditionibus que requiruntur ad visum. Capitulum. xi.

Hoc ut fiat visio completa ista septem sunt necessaria. debita dispositio organi. presentia obiecti. proportio distantie soliditas rei vise. attentio potentie. mora temporis. diffusio luminis. medium illustrantis.

Prima informatio. De humilitate discendi nullum contemnendi et iniurias tollerandi. Primum

Obitam autem dispositionem oculi auferunt ista tria. tumor. puluis. et humor. Sic spiritualiter tumor seu prominentia superbie. puluis auaricie. humor concet luxurie. Propter primum dicit philosophus. xix. de animalibus. quod oculus eminens est visus debilis. profundus est visus bonus et fortis. Morsu comsimili est de homine humili. Nam sicut oculos habentes profundos melius

Capitulum

dicent de longe distanda et etiam subtilia et minuta. q̄ habentes oculos tumidos vel p̄minentes. qui etiam de facili ledunt ab obiecto sensibili. sic et hūiles clarius dicent subtilia q̄ supbi. Proverbioꝝ. xi. Obi humilitas ibi sapientia. Ideo dicebat saluator. Math. xi. Confiteor tibi dñe pater celi et terre. quia abscondisti hec a sapientibus et prudentibus et reuelasti ea puulis idest humilibus. Quia enim paruulis a dño reuelantur que a sapientibus absconduntur. In cuius rei signum per leprosos salus fuit samarie nunciata et subiugalis asina balaam dñm suum a via reuocauit illicita. Unde et Anthoni⁹ heremita singulos patrum de scripturis interrogabat et quisq̄ s̄m suam sciendam respondebat. Sed Joseph ultimo interrogatus r̄spondit nescio. et Anthoni⁹ ait. Dic solū viā sciendi inuenit q̄ se nescire respondit. Hinc est q̄ dicit Bernhar⁹ in libro de gradibus humilitatis. Illud quoq̄ in scala illa que in typis humilitatis iacob monstrantem dñs inmixtus apparuit. quid nobis aliud innuit nisi q̄ in culmine humilitatis constituitur cognitio veritatis. Et Ysidorus in libro. ii. soliloquioꝝ. Veritas mentem fugit quā humilem nō inuenit. Et valer⁹ max⁹ li. viij. dicit de socrate. Quod dum ad discendum se pauperem credidit ad docendum se locupletissimū fecit. Ad hoc igit̄ vt scolaris bene proficiat in scientia oportet q̄ humilitatez studeat. quia s̄m p̄s. Domin⁹ intellectū dat puulis idest humilibus. Apocal. iij. Ecce de dicensam te hostiū apertum. idest ingressum ad noticiam scripturaz. quia modicam habes virtutem. Glosa. humilitatem que facit hominem in oculis suis modicū reputari. Deutro. xxviii. Si custodieris mandata dei tui. aperiet dominus thesaurū suū optimum celum. idest noticiam celestium. Mandatum autem domini est humilitas Math. Undecimo. Discite a me q̄ mitis suz et humilis corde. Nec autem humilitas scolaris in tubis consistit. Primo quidem vt a quolibet libenter discat. Unde ait Augustin⁹. Ego senex tot annoꝝ episcopus a collega meo etiam a minimo paratus sum edoceri. Unde et paulus sapientia legis pre dicitur. vtpote a gamaliele eductus missus est ad ananiā viz s̄m plicem ab eo instruendus. Unde dictum est ei Actū. ix. Surge et ingredere ciuitatem et ibi dicet tibi quid te oporteat facere. vbi dicit glosa. Exemplū discendi dat et supbia increpat. vt nullus

aliū indignū estimet a quo docet qđ ignorat. Item qđ nullam sci-
endam cōtemnat. Videt enim Anselmus in libro de similitudinibz
Similitudo est inter stultos paupes et stultos scolares idest he-
betes. Pauper enim insipiens cum obolum acquirit vel aliud qđ
parui munusculi dicit. Nō quid istud tantillum seruabo nō ppter
hoc diues ero. expendo itaqz hoc in pomis aut nudibus aut qua-
cunqz alia te michi delectabili. non emz istud custodiendo solidū
esse volo. Sic stolidus scolarius dum paruipendit minima nunqz
proficit ad maiora. Sapiens vero pauper parua que acquirit di-
ligenter custodit. & quo minus se habere considerat. eo magis re-
tinere desiderat. quatenus ex paruulorū cōgerie ad maiora queat
quandoqz pertingere. Sic is qui se sentit esse pauperem scientie de-
bet facere si velit ad aliquem effectum sciēdie peruenire. Nam si
cut multa grana massam et gutte flumen et multi nummi diuitē
faciunt: sic et multe scientie particule sapientez efficiunt. Item re-
quirit patientia vt illatas iniurias et cōtumelias patienter susti-
neat. Circa hoc enim antiqui phi legunt fuisse studiosissimi. Vñ
quidā phs maledicenti sibi ait. Tu didicisti maledicere et ego di-
di maledicta cōtemnere. Legit etiam qđ socrates cū semel p vil-
lam transiret. et qđam eū cū pugno in capite percussisset nihil aliō
rēdit. nisi qđ pudenti qđ iocās ait. Malum est qđ hoīes ignorant
qñ armati et qñ inermes incedere debeant: si enī hūc idū pscūis-
sem caput opuissim. Legit hoc de eoz pho qđ cū vellet nubere
mulierē litigiosissimā quā inuenire potuit sibi matrimonio copu-
lauit. Que ipm statim vt domū intrauit iniurijs et cōtumelijs im-
petebat. Ille aut vt patientissim⁹ ad oīa tacebat. Cūqz ab am-
icis interrogat⁹ fuisset cur tā inquietissime mulieri nuphisset rēdit
vt discā in domo qualis esse debeo in foro. Tero⁹ etiam in li. cō-
tra Iouinianum loquens de patientia eiusdem socratis dicit. Ac-
cidit quodam tempe qđ cum socrates uxori sue in alto domus sue
solatio existenti. ei⁹ infinita conuicia ingerenti diu per patientiaz
restitisset. tandem aqua immunda perfusus michi rēpondit ampli-
us qđ detergo capite sciebā inquit qđ post ista comitua sequerēt plu-
uia. Vñ cum phie studium floretet athēis senex quidā sedebat
in porticu ciuitatis. et quando aliquis scolarius veniebat ad studiū
senex ille conuicijs puocabat eum. et si videbat in illo signum im-
patientie non permittebat eum intrare. sed tanquam ineptum ad
studium compellebat ire retrosum. Scolaus igitur internus

Capitulum.

oculus non debet esse superbia p̄minens siue tumidus. s̄ humilitate p̄fundus. **A**utores aut̄ perspēctiue cōsueuerūt causaz triplicem assignare quare p̄ius videant qui habent oculos p̄minentes q̄ p̄fundos h̄ntes. **P**rima causa est q̄ p̄fundus ocul⁹ est magis a nocumentis exterioribus elongat⁹. **S**c̄da est q̄ in oculo p̄fundo virt⁹ visua ampli⁹ adiuuat eo q̄ magis interius p̄fundat̄. **T**ercia causa quia p̄fundus oculus ad neruum cōmunem p̄p̄ius quius accedit in quo neruo virt⁹ visua sicut in fonte consistit. **M**odo ex consimilibus causis sapientia magis concedit̄ humilibz quā sup̄bis. **P**rimo quidem quia humilitas est maxime a periculis elongata. **E**t ideo nouit declinare pericula. **U**nde et cum beat⁹ anthomius mundus plenum laqueis uidisset & q̄reret quis laqueos istos euaderet responsum est humilitas. **N**ec mir⁹ si humilitas laqueos euadit. q̄ si sunt in alto humilis auadit quia caput dimittit. si sunt inferius humilitas euadit. q̄ ad terram respiciat. **H**oc aut̄ est midum sapientie scire mala sp̄ualia declinare. **S**ecundo q̄ humilitas bona sua non ostentat s̄ magis congregat vel occultat et quanto amplius tanto uidet perfectius. **U**nde sicut dicit plinius in .ij. li. naturalis phie. **O**culus existens in p̄fundo puteo potest de die videre stellas in celo. **I**deo dicit ptolomeus in p̄fundo pio almaiești. **Q**ui inter sapientes humilior est sapientior existit sicut lacus profundior magis habundat aquis ceteris lacubus. **T**ercio quia humilitas maxime deo est p̄p̄inqua. **N**on beata uirgo que fuit humillima. ac per hoc summo deo p̄xima. omia uerba saluatoris legitur in corde suo conseruasse. et ideo pleniorē noticiam de diuinis creditur pre ceteris accepisse. **D**eutro. xxxij. **Q**ui appropinquant pedibus eius accipiet d̄ doctrina illius. **Q**ui ergo uoluerit ad ueram doctunam peruenire ad illum debet p̄ humilitatem accedere qui scientiaz dñs est. i. Reg. ij. **I**n quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie absconditi. **C**olocen. ij. **O**portet enim familiarē esse thesaurario qui uult gaudere de thesauro. debet quidem ad hostium eius pulsare humiliter in cuius manu est liber omnium sciendoz. que solus agnus qui occisus est dign⁹ est apire. **A**pocal. v. **H**ec est clauis illa que aperit et nemo claudit claudit et nemo aperit et sine qua ad intelligentiam ueram nemo accedit. **H**ic est enim qui cum discipulorum oculi tenerentur ne sapiam que eos alloquebat agnoscerent. apuit eis sensum ut scripturam intelligerent. **N**am qui presumptuose ingenij aut studij

vicibus scripturarū integritatē quasi hostium infungere temptat
quasi a sacrauo sapientie exclusus ab intelligētia veri alienus ex
stit. Nam et sodomite dū angelos correptores malicie et viri iu
sti hospites corrumpere voluerunt cecitate percussi sunt oberran
tes cōtra parietem tanquā cecū et tenebris obuoluti. Sic dū ela
ti ad parietem scripturarū oberrant iusto dei iudicio cecū fiunt / et
sensum rectum qui in domo est simplicitatis cum quo est sermotio
natio dei. et qui correptor est malicie vicz angelum nō attingunt
Scriptura siquidem sacra est quasi angelus qui deo mittente ad
inceptandam hominum maliciam in sodomam et gomorram de
scendit et dicit. Audite verbum dei principes sodomorum. auribz
bus percipite legem dei vestre populus gomorre. Vlaie primo.

De amore paupertatis in studentibus.

¶ Secundum quod impedit debitam dispositionem oculi est pulvis
auaricie. Et ideo philosophi quondam exetabantur diuitias.
nec putabant cum earum soliditudine posse aliquem prudentiam
obtinere. Unde sicut dicit Cullius in libro de officiis. Nobiles
philosophi desiderio sciende acquicende patriam relinquentes ex
ilium inierunt nunquam postea reuersuri. Etiam Anaxagoras ut
refert Valerius libro octauo. cum post longa tempora studioz
in patriam redisset et possessiones suas quas reliquerat. desertas
repperisset. non essem inquit saluus nisi iste perisset. Dicit etiam
Socrates. Nemo locuples fiat ut doceat. nisi se ad discendum
pauperem et egenum credat. Sicut enim pulvis oculum obteggit
et visum impedit. sic rerum affluentia lumen oculorum extinguit.
Unde et pulcre ait Solocratus. Nulla libris erit apta man⁹ fer
rugine tincta. Nec nummata queunt corda vacare libris. Non
est eiusdem nummos liberosqz probare. Nummipete cum librari
lis nequeunt simul esse. Ambos crede michi nō capit vna domus
Socrates cum athenas causa studij pergere nō paruum aurū pon
dus in mare proiecit et ait. O pessime diuide soliditudinibus ples
ne submergaz vos ne submergat a vobis. Refert vidorius in li
bro sexto architecture. Mustippus philosophus socraticus cum
per naufragium ad littus rediendū fuisset eiectus cum geome
tricas figuras vidisset in zabulo. ad comites exclamauit pre gau
dio. Bene speremus hominum enim vestigia video. statimqz in o
pidum rodienū. conscendit et ad gymnasium reuenit. Ibiqz dispu
tans cum philosophie professoribz dotatus est multis muneribz

rodienū

ut non tantum se ornaret. sed etiam eis qui secum fuerunt et vestitum et cetera que opus erant ad victum prestaret. Cum autem eius comites in patriam voluissent reuerti et ei dicerent quid domum vellet renundare. Dicit inquit cum ad patriam veneritis huiusmodi possessiones et viatica oportere parare libere: que facto naufragio possunt euadere. et possessoribus suis cum ipsis eueadentibus talia vite presidia prestare. quibus obsesse nequeat quilibet rerum mutatio. nec belli vastatio. nec fortuna aliqua quantumcumque aduersa. Ecce philosophycum simul et salutiferum documentum. hortans ad sapiam potius quam ad pecuniam acquirendam iuxta illud Sapientie. vii. Preposui sapiam regnis et sedibus. et diuitias nihil dixi esse in comparatione illius: quoniam omne auxilium in comparatione illius arena exigua est. et tanquam lutum estimabitur argentum in conspectu illius. De hoc etiam Theophrastus ait. Inter homines solus ille qui fuerit doctus in alienis laudibus non reputabitur peregrinus: amissis etiam familiaribus non erit amicus necessarius destitutus. sed in omni diuitate reputabitur tanquam diuis et notus. difficile scilicet fortune sine timore potest dispicere casus. Ille vero qui non scientiis sed diuitiis est vallatus lubricis incedit itineribus presidio inueniens infirmis et instantibus. Omnia enim munera fortune cum dantur ab ea. facile adimuntur. Discipline vero cum animis coniuncte permanent stabili usque ad exitum vite. Hinc apparet quoniam cunctam modernorum stultitia. qui omnem scientiam laborem inutilem arbitrantur: nisi eam diuide consequantur. cum tamen secundum sapientis sententiam constet eam super salutem et omnem pulcritudinem appetendam Sapientie. vii. Super salutem et spem et cetera.

De castitate et abstinentia studentium.

Tercium quod impedit debitam oculi dispositionem est humor carnalis concupiscencie. Unde philosophus dicit. xij. de animalibus. Quod aves habentes in oculis humorem purum et temperatum sunt alti volatus et acuti visus ut patet de aquila. que propter puritatem oculorum volat altius ceteris avibus. et solem cernit irreuerberatis obtutibus. modo consimili habentes puritatem mentis et carnis penitus virtutum volant sublimius et celestia contemplantur limpidius. Hinc enim Johannes euangelista propter prerogatiuam virginis puritatis tanquam celestis aquila pre ceteris altius tunc volauit: quando fluentia sag

pientie de ipso dominici pectoris fonte potauit. **Paulus** etiam qui de puritate sua loquens dicit. Secundo Thimoth. i. Gradas ago deo meo cui serui in cōsuetudine pura. quasi iam ad celestia volasset dicit. Conuersatio nostra in celis est ad Phylippenles. tercio. Fuit igitur alti volatus. fuit acutissimi visus quando ad tertium celum id est ad tertium genus visionis. ut intellectualiter cōtemplaretur celestia fuit raptus. Secundo ad Corinthios. xij. Et dicit **Cassiodorus** q. **Paulus** deuenit ad tantam sapiendam propter carnis mundiciam. Sapiencia enim cum sit speciosior sole ut dicit sap. vij. mundū requirit hospitium. Narrat Gre. naz. a genus q. cū ipse iuuenis studeret athenis apparuerūt ei in somno due puellae speciosissime. et accedentes prius ruerūt in eius amplexus. Ipse vero ut castus erubuit et admiratus nō modicū ait. Que nam estis at ille inqueunt. nos sumus due puellae tibi ad modum familiares et dilectae. Ego sum castitas dixit una. et ego suz sapia subiunxit altera. et venim⁹ ad te volentes tecū o castissime iuuenis habitare. quia tu nobis in corde et in corpe tuo sanctum habitaculū preparasti. Sapiē enī in sanctas animas se transfert. et immundū habitaculū detestat. In huius rei figurā legit in Exodo. xix. q. moyses filiis israel recepit⁹ legē pcepit ut vestimenta lauarent et a mulieribus abstergerent. Cum enī lex sit immaculata ut dicit ps. et eloquia dñi eloquia casta. diuina sapia immaculata et castum requirit discipulum. Ideo dicit hugo in dydascali con. Illaudabilis est sapia quam vita maculat impudica. Et. i. Regū. xxi. **Abimalech** sacerdos ante q. panes ppositionis daret davit et pueris eius diligenter quesivit. Sunt ne vasa puerorum munda maxime a mulieribus. In quo mystice datur intelligi. ut qui desiderant a summo sacerdote xpō pane sapientie et intellectu cibari studeant castitati. Unde dicit etiam **Augustinus libro xij. de** trinitate. q. plato narrat puerū quendam de geometria interrogatum sic respondisse tanq. esset puerissimus istius discipline. Dicit etiam Augustinus. vij. libro de ciuitate dei q. socrates prim⁹ inter philosophos phiam conuertit in mores cum omnes ante illum magis naturalibus intenderent. Hoc autem ideo dicit Mus gustin⁹ ibidem socratem fecisse ut depumentibus libidinibus exoneratus animus ad noticiam diuinorum ascendere posset. ubi tanquam in suo fonte omnium rerum causas inspiceret. Sicut enim

candela mada facta vix potest accendi. sic in corde pleno carnali concupiscencia lumen doctrine vix potest suscipi. et si forte recipitur cito a vento vanitatis extinguitur. Et sicut oculus carnalis clare videre non potest si fuerit lippus vel sordibus plenus sic ad hoc quod oculus cordis sinceram diuinam essentiam vel scientiam contemplantur oportet ut ab humore prauo carnalis concupiscencie depuretur. Ideo dicitur quarti Regum. vi. aperuit dominus oculos pueri et vidit. et ecce mons plenus equorum et curruum igneorum in arcuitu helisei. Perfecta namque contemplatio sapientie non patitur fedtatem incontinentie. Unde dicit Jeromus 9 epistola. lxx. ad rusticum monachum. Ma sciendam literarum et carnis vicia si amabis. Non solum autem debitam dispositio interioris oculi tollit et impedit humor carnalis concupiscencie quantum ad luxuriam, imo quantum ad gulam. Nam ut ait Seneca. Copia ciborum subtilitas impeditur. Non ait pro. Turbati sunt et moti sunt sicut ebrius et omnis sapientia eorum etc. Et Jeromus contra Iovinianum. Sapientie operam dare non possumus si mense abundantiam cogitemus. Nam ut idem dicit epistola. lvi: Non est eiusdem hominis vicia degustare et prophetas et apostolos intelligere. Et Vidorus de summo bono. Qui nimium abis utuntur quantomagis ventrem pascunt tanto amplius sensum mentis obtundunt. Nam greci dixerunt ex crasso ventre subtilem sensum gigni non posse. Et ideo Salomon dicit ecclesiastes. ij. Cogitavi a vino abstrahere carnem meam ut animam meam transferrem ad sapientiam. Ideo dicit Danielis. i. quod pueri qui a vino abstinerant et vesca abis regis noluerunt dedit deus scientiam et disciplinam in omni libro et sapientia Danieli autem omnium visionum et somniorum intelligentiarum. Et daniel x. dicit. In diebus illis ego daniel lugebam tuum ebdomodorum diebus et panem desiderabilem non comedi et caro et vinum non introierunt in os meum. Et sequitur postea quod missus ad eum michael reuelauit archana. Cum igitur sobrietas mense et studium sapientie sint connexa et tanto fecere sociata. indecens est viciis scolasticis si vacent epulis et studeant calicibus epotandis. Unde quidam scholaris sodio suo qui studio derelicto comesationibus intebat ita scripsit. Tu qui disciplinali milicie et libris omnia postposueras nunc codices ad calices transtulisti et scubere in bibere conuertisti et nunc predicans egregius potator qui prius fueras nominatissimus disputator plus studes in calicibus quam in codicibus. plus vacas comesationibus quam

le dōibus. plus enim in salmone studeas q̄ in salomone. Non est
hec mutatio textere excelsi. Patz igit quantū spectat ad informa
tionem scolauum q̄ debita dispositio organi requirit ad visum. et
qualiter hec dispositio habet impediū per tua;

Sequitur de libris scolauum non tam saculo quam memorie cō
mendandis.

N ii.

Secundo ad visum requiritur presentia obiecti. Non
enim suffiat scolau ut a magistro audiat. sed oportet
ut libros diligenter inspidat. Nam duo sensus deserui
unt acquirendę scientie visus scilicet et auditus. Unde dicitur pro
uerbiorum. vicesimo. Aurem audientem et oculum videntem co
minus fedt utrunq; Et ideo dicit Augustinus libro primo con
tra achademicos. Sine scriptoz notatio aures decerpūt labores
studentū sicut venti puluerē tollunt. Iero dicit Iero. epla. xli.
Utinā haberem omnū tractatū volumina ut tarditatem inge
nij eruditionis diligentia cōpensarem. Sunt etiā qui libros mltos
pulcerimos et bñ aptos habere volunt s; in eis studere nolūt Et
tales p herodem cōgrue signari possunt qui interpretat gloriā
in pellibus. gloriānt enim in pellibus capum et vitulinis. Sed
timendum est eis qd dicit Job. ij. Vellem p pelle. ut scz p pelle
capuna quā detinent in iniusticia. et pellis eoz in inferno cremā
da. Tales enim ut dicit ad Romāos pmo veritatē dei in iniustis
cia detinent. quia libros suos de quibz nichil faciūt debet tradere
paupibus scolauibus qui libenter addiscūt. Isti fructū scientie n̄
attingunt. qz in libris quos ppter eoz pulcritudinem clausos de
tinent raro vel nunq; student. Et ideo nō mirz si in eis paz intel
ligant q̄ libros et sibi habeant si valeant. Mo visum autē ut dixi
requirit p̄sentia obiecti. et ideo de talibz pōt dici ut legit Vsaie.
xxix. Erit vobis visio omnū sicut verba libri signati. quem cum
dederunt scienti literas idest ei qui reputat scire. cum tamen nichil
sciat dicent. lege librum istum. et respōdebit idest respondere pote
rit. non possum. signatus est enī. De talibz scolauibus ait quidaz
In nugis sunt subtiles. in necessarijs tardi et ebetes. et ne nichil
fecisse videant cum repatruerunt de pellibus vitulinis cum latis
spacijs magna componunt volumina. eaq; pellibus cubis et pul
cus vestiunt. et sic cum sapienti sacculo et insipienti animo ad pa
triam redeunt. Que est ista scientia quaz fuit furupee. mus rodere

Capitulum:

tinea demolliu: aqua delere: ignis comburere potest. Cum semel quidā de numero calū rediret ad patriā cū munerofitate libroꝝ casu dīgīt q̄ eius facinorūs libros suos portans in aquā cecidit et sic totum amisit. Quod attendens scholaris quidā post eū pedis- tans paup̄ libris. diues aut̄ scientia: qui qđ in scholis audiuērat nō libris sed memorie cōmendauerat hos versūs cōposuit: et ei qui libros simul et scientiam amiserat ait. Cor di non carthe tradas q̄ noueris arte. Si tua carta cadit tecū sapiēcia vadit. Et ideo di- cit Boetius de cōsolatōne libro p̄mo. p̄sa. v. Nec bibliotece po- tūs comptos eboꝛe ac vitro parietis q̄ tue mentis seceꝝ requiro. In qua non libros sed id quod libris p̄dium facit librorūz quō- dam meoꝝ sentēcias collocaui. Et Seneca ait. Non refert quā multos libros sed q̄ bonos habeas in mente tua reconditos.

Q̄ elongatio a deo per peccatū a studentibus tollit
noticiam diuinorum.

¶ tercūm

Cercio ad vīsum requiritur p̄portio distancie. Nam si vi- sibile supra oculum ponitur vel si nimis ab oculo distat non videtur. Moto cōsimili si scholaris ab aliqua scientia nimis distet per odium. vel si accedat nimū p̄ amoreꝝ inordinatū non videt eam nec rectū de ea iudiciū habet. Nam amor et odi- um p̄uertunt iudiciū. Et dicit Seneca. Perit iudiciū cum res puenit ad affectū. Vnde contingit aliqñ q̄ multis opa p̄pua li- cet non multū valentia vident alioꝝ opibus q̄uis p̄standoibus meliora. Nam quod quisq̄ facit ipse tuetur opus. Ut em̄ dicit petrus alfius. Naturalit̄ vnusquisq̄ gloriāt in suo carmine q̄ licunq̄ sicut et symea in sua ple. Vidēt enim symee q̄ proles sua antecellat ceteros in pulcritudine cum tñ extremum locū teneat in deformitate. Vnde et symea de filio suo fingitur dixisse. Iudi- cio superest omnibus iste meo. Sic etiā poeta dicit. Ador opus laudat et iteꝝ. Est cupidus doctoꝝ studioꝝ quisq̄ suoꝝ. Et sicut homo de suis operibus interdum male iudicat eoq̄ sint ei mi- nis p̄xima per amorem sic et de alioꝝ operibus si distent ab eius effectu per odium vel rancorem. Nam ut dicit Gregorius. Non facile capit intellectus qđ abhorret affectū. Potest etiā expōm̄ fm modum alium p̄portio distancie que requiritur ad vīsum ut dica- tur q̄ ad hoc q̄ sit distācia temperata ad visionē requirit̄ ut nec ex superflua distācia nec ex app̄ximatōne nimia visibile videatur.

sicut in corporali visione videt sic etiam in spiritali requiritur. Nam
 elongato a deo per infidelitatem et multitudinem peccatorum tollit
 noticiam diuinorum. Vsaie. lix. Iniquitates vestre diuiserunt inter
 vos et deum vestrum et peccata vestra absconderunt faciem eius a vo-
 bis. Et Aug⁹ dicit Errat qui se veritate cognoscere putat. si
 adhuc nequiter viuat. Hoc idem impedit presumptio nimia diuine
 familiaritatis et perscrutatio maiestatis puer b. xxiii. Percutiente
 tue pone modum nec eugas oculos tuos ad opes quas habere non
 potes quia facient sibi penas ut aquile et volabunt in celum. Et can-
 tico. vi. Auerte oculos tuos a me quia ipsi me auolare fecerunt.

Quarta informatio quod in scientijs solidis studendum
 sit non vamis et cetera.

¶ iiij.

Quarto ad visionem requiritur soliditas rei vise. On-
 de aer quia non est corpus solidum non visus obiectus
 In quo informantur scolastici circa intellectuales visi-
 ones intenti ut studeant in scientijs solidis non vamis.
 Dicitur enim sapientie tredecimo. Vani sunt omnes homines in
 quibus non est scientia dei. Scientia autem dei est sacra scriptura
 per quam homo cognoscit deum et etiam seipsum. Et dicit beatus bernardus
 in quodam sermone. Oras sanctus quidam deus inquit nouerim me
 nouerim te. Breuis oratio sed fidelis. hec enim est vera philosophia et vti-
 lis cognitio. presus necessaria ad salutem. Ex priore quidem concipit
 timor et humilitas ex posteriori spes et caritas generatur. Et aug⁹
dicit in libro de trinitate. Scientiam celestium terrestriumque rerum magnam
 estimare solet genus humanum. in quo perfectio meliores sunt qui
 huic scientie preponunt nosse semetipsos. Laudabilior quippe est ani-
 mus cui nota est infirmitas sua quam qui ea non respecta vias sanctorum
 scrutatur etiam cogniturus. aut qui iam cognitas tenet ignorans ipse
 viam qua ingrediatur ad salutem. Et Seneca dicit in libro de li-
 beralibus artibus. Catum est studere dimensionibus terrarum et se-
 ipsum nescire metiri. Stultumque est vacare concordie musicorum et non
 habere concordiam cum proximo vel etiam cum seipso. Et bernardus sup-
 cantica. sermone. xxxvi. Utilitas scientie in modo sciendi consistit
 ut scias ex ordine quo studio quo fine quantum nosse oporteat. quod
 ordine ut id prius quod maximum est ad salutem quo studio ut id
 ardentius quod vehementius ad amorem. quofine ut non ad manum
 gloriam aut curiositatem aut aliud simile sed ad edificationem tui
 et proximi. Sacra scriptura est tanquam spiritus sancti apotheca. in qua

Capitulum.

inuenitur efficax cōtra omne vulnus vngentū salubre. cōtra mor-
bum antidotū salutiferum: cōtra dolorem remediū. Et sicut dicit
Cusosto in sacra scriptura inuenit ignorans qđ discat: otumax
qđ timeat: laborans premia. pusillanimis solacia. Ecce quāta est
in sacra scriptura soliditas et qđ elongata est ab ea vanitas. Et
ideo sapiens inuitans nos ad studium sapie dicit puer. xxij. Ecce
descepsi tibi eam tripliciter in cogitatōibus et sciencia vt ostende-
rem tibi firmitatem et eloquia veritatis. Et ideo ad hanc tanquā
ad obiectum firmū et solidum debemus erigere ratōis oculū. Et
ideo dicit scōde petri primo. Habem firmiorē prophetiā sermonēq;
cui bene factis attendentes. Ergo iuxta consiliū Jeronimi ad pau-
lū epla. xxxv. Discamus in teris quoz sciencia nobis pseueret
in celis. Sed multi sunt qđ sacraz scripturā adeo solidā reputāt in-
anem et vacuā. dicentes illud numeri. xi. Nihil aliud respiciunt
oculi nostri nisi man. qđ interpretat qđ est hoc. Et nume. xxi. aīa
nostra nauseat super abo isto leuissmo. Et istoz visus deapitur
nam in sacra doctrina veritas solidissima continet. Dicit enī scōde
petri pmo. Non enī voluntate hūana allata est aliqñ prophetia. sed
spūs sancto inspirati locuti sunt sancti dei hoīes. Et puer. xij. La-
biū veritatis firmū erit imperpetuū. In scolaribz vero sciencijs est
vanitas multiplicis erroris. Ideo dicitur Jeremie. x. Nec dicit
dominus. iuxta vias gentiū nolite discere. quia leges p̄p̄loz va-
ne sunt. Et ad Tytum. iij. Stultas aut et inanes q̄stiones deui-
tae sunt enī inutiles et vane. Narratur Genesis. xi. qualiter cū
turus babel p̄sumptuose erigeretur in celū. presumptuosis subla-
tum est vnitatis lingue cōmerciū. et facta diuisione linguarum.
subsecuta est sectio populoz. Sic et p̄h̄dum ingenij sui machi-
nes erexerunt in altū celestia et diuina curiose videntes et de suis
viribz p̄sumētes. subtracta est eis vereet incommutabilis et in-
deficiens vnitatis veritatis. et ignorantia nebulis obuoluti et in re-
probū sensum dati in sectas errorum varias sunt dispsi. et dicē-
tes se esse sapientes stulti facti sunt. Ro. i. Et ideo in dictis eorū
interdum est parum soliditatis et multuz vanitatis. Ecclesiastes
sexto. Verba sunt plurima. multamq; in disputando vanitatem
habentia Et Jeremie secundo. Ambulauerunt post vanitatem et
vani facti sunt. Et de ipsis dici pōt illud Pla. lvi. Speculatores
eius ceciderunt omnes videntes vana Et tandem cum hoc perspiciunt di-
cunt vel dicere possunt illud Psalmiste. Oculi nostri languerunt
pre inopia. quia in talibus sciencijs nō inuenitur refectio spūalis

Unde Hieronimus ad Damasum epistola. Decima quarta. lo-
 quēs de filiis: de quibus filius prodigus non poterat saturari
 dici. Et quia in his nulla saturitas veritatis: nulla iusticie refec-
 tio reperitur. Studiosi in fame veritatis et virtutum penuria per-
 seuerant. Et ideo dicit in psalmo. Beatus vir cuius est nomē dei
 spes eius et non respexit in vanitates et insanas falsas. Iste enī
 sunt scientie que faciunt insanire. Unde dictum est apostolo pau-
 lo **Actuum Vicesimo sexto.** Insanis paulē: multe litere faciunt
 te insanire. Ideo scientijs secularibus non debet esse homo nimis
 intentus. Unde Hieronimus ad eustochium epistola. lxxxij. re-
 fert de seipso q̄ ideo quia circa libros Ciceronis nimis erat stu-
 diosus ante tribunal eterne iudicis est deductus. et ibi atrocissime
 verberatus. Narratur in vita hugonis damasceni. quando dor-
 miuit vidit per somnium sub capite suo cubare multitudinem ser-
 pentum et ferarum. et euigilans et exquirens inuenit sub ceruica
 li librum narratōis obstematibus plenum vrbibus gentilium. quē
 cum postquam eiecit in pace dormiuit. Et ideo debet scolarius ora-
 re. Muerite oculos meos ne videant vanitatem scilicet scientiarum
 secularium: in via tua viuifica me. **Hec** via est sacra scriptura si-
 ue lex diuina: de qua ps. **Via** mandatorum tuorum cucurri.
Hec est via que ducit ad celum. **Sapie. vi.** Concupia sapientie
 ducit ad regnū perpetuū. Hinc ergo diuine sapie debet vn⁹ quisq̄
 scolarius p̄ studiū adherere: et qcquid de secularibz scientijs nouit
 in hui⁹ seruidū dedicare. **On** Hieronim⁹ exponēs qd̄ habet deut⁹
 xxi ep̄la xiiij. ad damasum ita dicit. Secularis sapie tibus in deus-
 tronomio sub mulieris figura describit. de qua diuina vox p̄cepit
 vt si israelitēs voluerit habere vxorem caluidū ei faciat: ungues
 refecet et pilos auferat et cū mūda fuerit effecta tūc transeat ad
 māritui sui amplexus. **Hec** si fm̄ literam intelligim⁹ nōne ridicula
 sunt. Itaq̄ et nos facere solemus qn̄ phos legimus. qn̄ in man⁹
 nostras veniūt libri sapie secularis: quicq̄ in eis vtile reperimus
 ad nostrum dogma cōuertim⁹. si quid vero supflū de ydolis. de
 amore. de curis secularibz. hoc radim⁹. his caluidū inducim⁹. hoc
 more vnguiū ferro acutissimo refecamus. Et ideo nec absurdum
 nec incōueniens videat alicui si verba phie vel diuile scientie in do-
 ctina maxime cum hoc ratio postulauerit admittantur. **Nec** de-
 bet aliquis calumniose querere de qua facultate sumant dūmodo

Capitulum.

edificent ad salutem: sicut nec de eo bene queritur que terra her-
bam pcreauerit: aut quis ortulanus terrā excoluerit. dummodo
virtutem habeat salutare. Et ideo interdū causa eruditionis cō-
munis aliq̄ de gentiliū libris redpi pnt in diuinis eloquijs. Nam
et paulus ap̄lus cū quosdā vellet redarguere vsus est versibus
eumenidis p̄ete. ad Titum primo. M. v.

Quinta informatio de diligenti attentione et retentione
doctrinæ. et indefesso circa studium discendi amore.

Quinto ad visionem requiritur attentio visive potencie.
Cum enim species multoz visibilium afficiant aerem me-
dium. et circumstant oculum et visibilem spūm: tamen ali-
quando de omnibus illis visibilibus circa oculū positis visis vnicū
apprehendit. illud viz ad quod anima intenta intendit. Sicut ca-
nis venaticus odore vnius cerui cum p̄ attentionē potencie fuerit
vehementer alligatus. sic illum ceruū insequit. vt alios occuren-
tes vel casualit emergentes non videre aut sentire videat. De hac
attentione videndi dicitur Ysaie. xlviij. Quinam attentissēs man-
data mea. Et ad eam hortat̄ dñs Deutronomij. xi. Domite hec
verba mea in cordibus vestris et inter oculos vestros collocare
sed multi scolares similes sunt mormosetis q̄ semp magistro le-
genti assistunt nec scholas exeunt: tñ qz attentionē ad doctrinā ma-
gistri nequaquā apponūt. ideo licet in scholis diu fuerint nihil sciunt
Tunc enim scolau studium p̄fidit dum his que legit vel audit dili-
genter intendit: et cum ea que audieuit vel legerit interius in cor-
dis armariolo vel scrinio examinat et reuoluit: aliter legere et n̄
intelligere est negligere. Ideo dicit Bernhardus ad fratres de
monte dei de quotidiana lectione aliquid in ventre memorie repo-
nendum est quod fidelius digeratur. rursumqz reuocatum crebru-
us ruminetur. Et Seneca dicit. Cum multa percurres in die
vnum tibi elige quod illo die excoquas. Et idē. Qui scripta sua
torquent et de singulis verbis in consiliū veniunt necesse est vt
q̄dens ad intellectum reuocant memoriter affigant. Quoz enim
velox est stilus labilis est memoria. Sed multi sunt scolares de-
ses qui studio nolunt mentem apponere vt multiplicē laborem stu-
dij valeant evitare. Nam vt ait Seneca. desidiose studere torpe-
re est. et dum amat piger cleucus sine labore viuere querit solati-
um imperitiæ sue. Dicit enim cum audit q̄ alij ardentē student.
ad quid labou studij me submittere. ad quid sapientiē studerem

non enim omnes pibunt qui sapientes non sunt. Preterea dicit
 Satis sunt sapientes in mūdo non est opus ut me fatigem et cu
 diem in discendo. primam pueritiam exiui et appropinquo senectuti
 nec iam possem ad magnum fructum scientie peruenire si modo in
 duperem laborare. Sic secus piger tractat et in sua desidia simul et
 ignoranda perseverat. nec percipit quod antiquus hostis ad interitum
 eius sibi talia suggerit. quatinus in tota vita sua nulli utilitati sed
 in torpore et negligentia similis et impericia semper diuat et tandem
 peat. dicit enim mouit simul doctus et indoctus. in fine mouat peni
 tens et ita bene saluabor ut sciens. De talibus ait quidam poeta.
 Sunt quidam qui scire volunt et non opari. Nec studiū penamque
 pati. modus iste catus. Vult piscem sed non piscari non loquor
 illis Sed quos tam scire iuuat quam pena sciendi. Dabui unū sodum
 qui poterat tota nocte de odiosis et frivolis fabulando vigilare.
 qui tamen ut michi confessus est sepe studium habuit sic exosum.
 ut si contingeret quod alias dormire non posset aperto libro et perle
 dis in eo quatuor aut quinque lineis penitus obdormiuit. Iste pla
 ne contrarius erat ei de quo refert Cassianus libro. v. de institu
tis monachorum. Cum inquit egypti puindam petissemus vidimus
 senem quendam machatem nomine hanc a deo gradam diuturnis pre
 cibus impetrasse ut quicquid diebus ac noctibus ei diceret collo
 quio spiritali nunquam obdormiret. si quis vero de tractationis verbum
 seu odiosum temptaret inferre in somnum penitus coartabat. ac si
 nec usque ad aurem eius quod pollutionem faceret virum eloquij
 poterat peruenire. Non sic leguntur desides fuisse olim philo et ad
 studendum. quin potius tanquam indefessi sapientie milites circa phyloso
 phicum gymnasium miro modo fuerunt intenti. Narrat valerius ma
ximus libro. viij. dictorum et factorum memorabiliū. quod marcellus ca
 ptis syracusis machinationibus archimedis philo multum ac diu vi
 ctoriam suam senserat retardatam. Eximia tamen philo prudentia cele
 status ut capiti illius parceret edixit. pene tantum glorie in archi
 mede seruato quantum in syracusis oppressis repones. Iste vero
 philo dum anio et oculis in terram defixis formas describit. multa
 quod periculi gratia domum irrumpat. studens super caput gladio quis nam
 esset interrogabat. propter nimiam cupiditatem inuestigandi quod requie
 bat nomen suum indicare non poterat sed protrecto manibus pul
 uere noli inquit obsecro istum disturbare. ex quo quasi negligens
 imperij victoris capite truncatus sanguine suo artis sue lineamenta

Capitulum:

confudit. Et sic accidit ut propter idem studium non donaretur vita
modo spoliaretur. Eadem ergo inuicta sibi dedit vitam et abstulit
Narrant etiam Jeromus libro contra iouinianum. Cum Antiste
nes phus nullum discipulum recipere et perseverantem dyogenem remo
uere non posset: nouissime claua minatus est ut abiret. cui ille ca
put dicit obiectisse atque dixisse. Nullus tam durus baculus esse po
terit qui me a tuo obsequio possit separare. quod bene iste magister ver
ba intenta capiebat aure percipere quae ab eo non valuit claua se iun
gere. Narrant etiam Symachus in epistolis quod anaxagoram philosophum grauis
de filio nundus a disputatoribus non retraxit. Refert etiam vale
leuius quod Naufolon phus qui summo feruore sapientie supflagraues
cat supmo die ceteris philosophis amicis suis ipsi morituro cōfestim assi
dentibus et de quodam questione inter se conferentibus iam satis pressum ca
put erexit: interrogatusque cur hoc fecisset respondit. ut cum id quod dispu
tatis prope iocundius migraret a seculo. Erubescant igitur scolares
desideres cum audiunt etiam morientem ab attentione studij non cesantem. Le
git etiam in crionis quod virgilius poeta eximius interrogatus quod
versus suos componeret: respondit. Quersis d. componendi modo: ego in
quit paruo versus meos modo versino. Nam sicut versula fetu quae
piendo ineffigiatum et informe ediderat postmodum labendo effigiat
atque format: sic versus mei quos paruo cum pumo prodeunt inesse
rudes et imperfecti sunt facie. sed postmodum tractando eos et versan
do summa diligentia adhibita eos bene formatos recto. Et ideo
sicut dixit quidam philosophus. Artium mater est instantia. nouerca eru
ditōnis negligentia. Describens quidam vitam scolaris studiosi
dixit quod potus eius de fonte: fletus prece: somnus in codice. Sed
hodie scholarum plures inveniuntur desideres et pauci feruentes.
Quesiunt semel a me quidem laicus mihi familiaris et notus: in
qua facultate essent plures scolares studentes paruius. Et respon
di quod in artibus vel in loyca. Et ipse ymo et in musica. quia plu
res mussitant quam student. Describens diligentiam et attentionem
scolarum in studio. Architem eleganti metro ita loquitur. Lan
guidus in somno et oculo ac pectore noctes. Extrahit alterutro
vigiles oculosque lucerne. Peruigil ac lippit et lippum torquet o
culum. Impunit ergo libris oculi mentisque lucernam. et libro cubi
to dextroque immixtus et auari. Quid noua quod veteris pepit cautela
reuolauit. Nunc oculo nunc mente bibens nunc haurit utroque. Illo
plus illaque minus nunc lecta camino. Decoquit ingemo memoraque

in pectore nostro. **P**recius astungit nunc quid notosius obstat.
Ingemūq; tenet nec tollit in alius alas. **I**stanti rodit studio.
 conamine toto. **P**ectoris externis p̄m̄sq; ignescat ocellus. **I**m-
 mergitq; caput gremio longumq; volutat. **P**recipites referare
 vias cursumq; negare. **O**ppositos fregisse fores oculūq; roudat
Sepius ad libz digitūq; et mentis acūmē. **P**ost hoc de sopore sco-
 larū studio fangati versus subiūgit huiusmodi. **N**ulla quies som-
 nus nec enim cessura quieti. **C**ura soporat et nulla pace soporus.
Pas eget studij labor insopit⁹ et ipso. **C**ura vigil somno libros
 opamq; ministrat. **E**xitat somn⁹ anie nec p̄ma soporus. **A**nxie-
 tas cedit s̄ que vigilauerat añ. **S**oliditudo redit qđ nō sperauerat
 ante. **S**egnior intuit⁹ vigilantis multa magistro. **M**ox apit som-
 num cū strati corporis extra. **S**ardina dormitet vigilantq; in pecto-
 re sensus. **Q**uandē attentōem scolariū in p̄sentia doctōis descubie
 architem⁹ versibz istis. **S**uscitat ingenij flāmas conamina mētis
Contrahit exacuit animū corpusq; coacti. **P**ectoris incūbit ocu-
 lis uiguq; magistz. **M**ure et mente bibit et ōba cadentia p̄mit/
Proctus utroq; leuat oculiq; et mētis i illo. **S**ixa vigilq; manet
 facies auisq; maritat. **P**ronuba dilectā cupidā cū mente mīneruā
Mora septē sunt clauēs phandī q̄s p̄mit policrat⁹ istis versibus
Mens hūilis studiū q̄rendi. **V**ita q̄eta. **S**crutiniū tacitū. **P**auptas
 terra remota. **E**t septia clauis est amor docentiū. **Q**ñ et quinti-
 lianus ait. **N**ec referare solent multis obscura legenda.

Sexta informatio **Q** studio lectiōis sit insistendum.
 nec ante mortem desistendum.

N vi.

Sexto ad visionē requirit mora t̄pis. **N**am ut probat
 p̄tholome⁹. v. libro de aspectibz licz visibile visui subito
 ostendat nō tñ distīcte cognoscit nisi pu⁹ aliq̄ delibera-
 tio habeat que mora indiget et t̄pe mensurat. **I**n quo scholaris in-
 struit qđ lectōm̄ debet insistere et nō eam subito p̄trāsire ut possit
 ad veritatis noticiam puenire. **Q**ñ dicit bern⁹ ad fr̄es de mōte dñi
Quantū distat studiū a lectōe q̄ntū amīcia ab hospicio. **E**ssentia
 lis affectio a fortuita salutatioe. **E**t **G**reg⁹. v. libro moral. **V**er-
 tatis intelligentia cū querit assiduitate penetrat. **L**egit **gēn. xxx**
iij. qđ patuarcha iacob ludāmen exercuit in qua ludā neru⁹ femo-
 ris eius emarcuit. et ab hac ludā nō cessauit quousq; benedictōez
 angelicam reportauit. **E**xemplo eius et nos in via peregrinatio-
 nis nostre scripturam tanquā angelum nūnā voluntatis diuine

Capitulum

debemus apprehendere et cum ea luctari vsq; ad ortum aurore id est donec noticia veritatis illucescat et oratur in mente. Ecclesiasticus Quinquagesimafimo. Colluctata est cū sapientia anima mea. Ex q̄ certamine marcescit neru⁹ femoris q̄ ex studio sapientie debilitat in homine concupiscencia carnis. Iero. Ama scientiā literarū et carnis uicia nō amabis. Ex hoc etiā q̄ scholaris intellectu et affectu q̄si duobz brachijs cū sapia luctat p̄ bñdictōne glorificatione obtinet. puer. iiii. Posside sapiēz posside prudentiā arripe eā et exaltabit te. glorificaberis ab ea cū eam fueris amplexat⁹. Ut enī dicit Gregori⁹ in moral. Iocundo nōnunq̄ studiosus tarditate intelligentie punit ut eo maiora p̄mia retubutōis inueniat q̄ magis in studio inuentōis elaborat. De hac etiā sapie lucta dicit poeta. Mens q̄q̄ studens tanq̄ pugil anxia pugnat. Prestet ad hoc instans poterit mora qd̄ nequit hora. In hoc igit q̄ ad uisionem mora t̄pis requirit ad ledōis instandiam informamur. In hoc etiā instruimur ut omni t̄pe sapie studiū amplectamur. Nit enim Jeromimus epla. xxv. Nō discendū nulla mihi eras sera uideri pōt. quia et si senem magis decet docere q̄ discere. magis tñ discere q̄ q̄ doceat ignoranter. Et Aug⁹ ad volusianū. Quanta est xpianaz p̄funditas literaz. ut semp in eis p̄ficerem si eas ab meunte puericia vsq; ad etatem decrepitam maximo odio summo studio sed meliori ingenio conarer addiscere. Et ideo sapiens de sapientia loquens signanter ait. Sapientie. viii. Hanc amari et exquisui a iuuentute mea et quesui eam michi sponsam assumere. Debet enim homo sapiendam tanquam sponsam nō tanquam concubinam assumere. ut uidelicet ei in dissolubili federe copuletur. Non ut ei ad temp⁹ adhaereat et post ab ipsa recedat. Sic quondam leguntur fecisse philosophi siquidem in multis memoria digni. Unde dicit ualerius maximus libro octauo. Plato. lxxi. anno decedens sub capite libros sophonis fertur habuisse. Sic nec extrema quidem eius hora a cognitione studiij vacua remansit. s̄ idem illi uiuendi ac philosophandi finis fuit. In quo ostendit alijs t̄pa cōesse. alijs vero t̄pa superesse. Et quintilian⁹ in libro de oratorijs institutionibus dicit. Amor scientie et usus lectionis nō scholarum temporibus sed uite spacio terminetur.

Septima instructio. Q studentes indigent lumine grade. Queus est. Et de triplici oculo et cetera. A vij.

Sextimo et ultimo requiritur diffusio luminis mediū illu-
strātis: nihil enim videtur in tenebris. Non pbat in li-
perspectiue scientie qd nihil videt nisi p lumē oriens super
rem visam et ab eadem sup oculū multiplicatā. Sic ad hoc qd no-
ster intellectualis ocul⁹ veritatē aliq̃ apprehendat. necesse est qd su-
per eū solis iusticie splendor effulgeat. Deus enī est lux vera que
illuminat oēm hominē venientē in hunc mundū. Joh. i. Et sicut
sine corporali lumine nō fit visio corporalis. sic absq̃ isto lumine nō
fit visio spūalis. Deus enī est qd docet oēm sciendā ut dicit in ps̃
Et Aug⁹ kathedrā in celis habet qd corda docet. Solus enī deus
docet hominē effectiue. homo vero docet alium excitatiue. In libro
dō magistro pbat hoc Aug⁹ triplici signo. Primo qd sine homine
doctore potest homo ad sciendā puenire. ergo oportet eum aliū do-
ctorez habere et ille est deus qd docet inter⁹. ps̃. Mudiā qd loqua-
tur in me dñs deus. Scdo quia homo aliquñ docendo que nō intelli-
git alium instruit qd nō posset esse si doctoz haberet sciendā causa-
re. quia nullus potest dare qd nō habet. Tercio qd postq̃ doctoz
fecit quicq̃ pōt nō statim discipulus sciens efficit. ymo postea co-
gitando et q̃si cōsulendo lumē ratōnis intussecū in eo sciendā ge-
nerat. Ioco dicit Iero. ad paulinū epla. xxxiii. Nisi aperta fue-
runt omnia que scripta sunt ab eo qui habet clauē dauid qd apit et
nemo claudit. claudit et nemo apit. nullo alio referante pandet.
Et bern⁹ in qdaz epla. Gallius fili falleris si te putas inuenire a
puo mūdi magistros sciendā quā soli xp̃i discipuli dei munere cō-
sequunt. Non enī hāc docet lectio s̃ vñdio. Unde dicit apo⁹. Non
dio eius docet nos de omnibus. I frustra igit sibi blandit quis de
memorie tenacitate. de studij assiduitate. de lingue volubilitate. cū
solius dei qui est dñs sciendā sit docere. N b ipso igit est sciendā
oratiōibz postulanda. Jacobi. i. Si q̃s indiget sapientia postulet
a deo. Et Aug⁹ oratiōne melius solunt dubia q̃ inquisitiōe alia
Et bern⁹ ad fratres de mōte dei. Pauendo est de serie lectōis
affect⁹ et formanda oratio que lectionem interrūpat non tñ impe-
diat. Et sapie. vii. Optavi et dat⁹ est mihi sensus et inuocaui et
venit in me spūs sapie. Et ideo legit qd beatus gregori⁹ quando
studere volebat apto libro orationem premittebat dicens. Dekli-
nate a me maligni et scrutabor mandata dei mei. Studiū enim sa-
pientie salutaris maxime displicet spiritibz immūdis. Et sicut di-
cit hugo de sancto victore li. de sacramentis. Cuplex est in nobis

Capitulum:

oculus scz oculus cōtemplatōis et oculus rōis et oculus carnis
Propter peccatū pmi hominis oculus cōtemplatōis in nobis est
extinct⁹. oculus rōis factus est lippus: s; oculus carnis remansit
clarus. Cum igit hō cōsiderat cecitatē et obscuritatē sue intelligen
cie. et p̄cipit q̄ nihil scire pōt sine diuini lumis illustratōe. quid ei
restat nisi orādo dicere Deus deus me⁹ illumina tenebras meas.

De instructōne p̄latorū ex septem p̄prietatibus oculorū

Capitulum. xij.

Oculus in loco emmendorū corporis locat⁹. pro toto
corpe speculat⁹. ea que sunt ab eo distantia n̄ sibi ad
herentia cōtemplat⁹. senescente corpe deficit et debili
tat⁹. ceteris mēbris dolentibz q̄si cōpaciens lacrima
tur. pilos habet in palpebris quorū q̄ntitas non auget. magna re
putatur in eo macula que in ceteris membris modica censetur.

Prima instructio p̄latorū: Q̄ p̄lati sicut
dignitate sic precellere debent sanctitate. N .i.

Primo igit oculus in corpe obtinet locū p̄ ceteris emi
nentem: et hoc p̄pter maiorem inter cetera mēbra digni
tatem. In quo natura docente instruunt oculi spūales
ecclesie vicz p̄lati qui loco oculorū ecclesie sunt dati: vt sicut p̄
cellunt alios status dignitate sic et vite sup̄emineant sanctitate.
Nam vt dicit Gregorius Moribz debet esse cōspiciuus qui ceteris
us preponitur imitandus: Et Bern. ad Eugenium. Audi cantū
cum minus suaue sed salubre. Monstruosa res est gradus summ⁹
et animus infimus / sedes prima ⁊ vita ima. lingua magniloqua ⁊
manus occisa: sermo multus et fructus nullus: Et ideo constanti
nus impator: matris sue helene que sibi aliquid iniquū mandauerat
sic legit rescupisse. Quanto excelletiorē inter homines tenemus
locum tanto plus patemur omnīū aspectibus. Omniū itaq; mor
talium oculi. omnium iudicia. omnīūq; vota nostrum velle nostrū
nolle cōsiderant: Et ideo non solum irreprehensibile sed etiam
laudabile debet esse quod volumus. Lapis magnus de mon
te corruens / multos subiectos lapides secum trahit et corruere
facit sic et p̄latus cū peccauerit multos secū ad baratrū infernū
demergit. Gregori⁹ Cum pastor p̄ abrupta vidorū graditur ne
cesse est vt ad p̄cipitiū grex trahat⁹. Quia etiā p̄lati in alto pos
iti sunt. possunt et debent nō immerito casum vereui. P̄nce beat⁹

Bern. in qua adam epistola q̄ scubir eugenio nouiter in papam creato sic dicit. Factus est de filio meo bernharo pater meus eugenius. Magna pr̄sus mutatio qui post me venit ante me factus est. Gateor non inuideo. considero nanq̄ gradu et vereor casum fastigium dignitatis cōsidero et e vicino piculu refoimido. p̄ eo q̄ scriptu est. homo cum in honore esset nō intellexit. ac si dicere honor absorbit intellectū. Debet enim p̄latus attēdere q̄ quāto gradus altior tanto casus grauior. Unde legit. iij. Reg. i. Cedi dit othofias p̄ cancellos cenaculi quod fecit in samaria et mortu⁹ fuit. Non aut ex casu tantum lesus fuisset si non tam alte ascendiſſet. Resonare debet sepius in auribus p̄latoꝝ illud verbū donati. p̄positiōi quot accidit. vnum quod. casus tantu⁹. quot casus. duo. qui. accusati⁹ et ablati⁹. Nec enim debet prelat⁹ timere accusari de crimine et auferri de regimine. et sic ignominiose cadere. Oculi in alto positi inferiora modica esse iudicat. et si inferius inspicat timendu⁹ est homini ne p̄ hoc euanescat et cadat. Sic et prelato valde timendu⁹ est ne dū ab alto subiectos cōsiderat p̄ supbiā euanescat et sic spūaliter cadat. Ideo dicit ecclesiastid. xx. xij. Redtoꝝ te cōstituerunt noli extolli. esto in illis q̄i vnus ex ipsis. Unde et de rege nouiter sublimato dicit deuteron. iij. xvij. Nec eleuet cor eius in supbiā sup fratres suos. Ex hoc etiam q̄ in humano corpore oculus est ori supposit⁹. et ore etiam vñico existente ocul⁹ est gemin⁹. spūaliter informat prelat⁹ vt p̄ncipali⁹ et amplius intēdat circūsp̄ctiōi q̄ locutiōi. Unde episcopus interpretatur supintēdens. Sic etiā vñitas oris ⁊ dualitas manū ip̄m mouet vt ampli⁹ intēdat op̄i q̄ sermōi. Nā p̄ncipem et prelatus debet esse pauciloquiū et multificū. Et ideo Job qui dicit. Cūq̄ sederem quasi rex circūstante me exeratu dicit. Stillabat sup eos eloquiū meum. Job. xxix. Sed sunt multi prelati qui magis possunt dicere. Cūq̄ sederem in medio circūstante me sodioꝝ collegio inundabat sup eos eloquiū meū. Sed attēdo aut q̄ in multiloquio nō deest peccatum. et q̄ prelat⁹ qui pauca et prudenter loquit sed sermo p̄ciosus habet. Unde et Job dicit ibidem. Verbis meis nihil addere audebant et sup illos stillabat eloquiū meum. Unde et Aristoteles in libro de secretis secretoꝝ quem scubir ad alexandru ita dicit. P̄ciosum et honestum est regem abstinere a multiloquio nisi necessitas vel ratio id exposcat. Melius est enim q̄ aures hoīm sint sūbūte semper

Capitulum.

ad eius eloquium q̄ suis affatibus saturēt. qz omnis saturitas fastidit. Si ergo pauloquiū decet esse regem q̄nto magis anima cū redōre. Et ideo socrates plus cū quidā ab eo quēteret quo modo quis famā optimam comparat. r̄ndit. si fecerit optima et locutus fuerit pauca.

Secūda instructio prelatoz. Q speculatus i dēst prelati est vigilare non cecum esse. **N ii.**

Secundo oculus speculat p̄ toto corpore. Sic et p̄latus in ecclesia habet speculatus officiū exercere **Ezechiel xxxij** Fili hominis speculatorem dēi te domui israel. Speculatus autē est vigilare ne forte si sompno corporis obdormiat hostilis gladius incautos feriat. Sed audiant nostrū vigiles quid eis dicat **Berū**. sup cantica sermone. **lxxviij**. sup illud: muerūt me vigiles q̄ custodiebāt ciuitatez. **Paz** inquit est nostris vigilibz q̄ nō seruant nisi enā p̄dant. alto quippe demerſi obliuio nis somno ad nullū dñice cōminatōis tōm̄tuum expeſgiscunt vt vel suū piculum expauescant. Inde est vt non p̄cant suis qui non parcunt sibi p̄m̄etes pauper et peuntes. Quem dabis mihi de numero p̄positoꝝ q̄ nō plus vigilet subditoꝝ euacuandis marxus pijs q̄ extirpandis vitijs. **O** vtiā tam vigiles reperirent ad curam q̄ alacres currūt ad katedram. vigilarent vtiq̄ et si finiret de se dīa. **A**mic mei et p̄xim mei aduersum me appinquaerunt et steterūt. **O** vtiā speculatores nostrū essent saltem adeo solidi vigiles sicut grues vt enī dicit **physiologus** et **hugo de sa. vi. in li. d iudicibz**. grues q̄ eligunt ad hoc vt alijs vigilant in pede a terra suspenso lapillū tenēt vt si forte aliq̄s illoꝝ dormiat lapsus a pede lapillus cadat: et tūc euigilās clamat. **P**relatus igit q̄ ad custodiā sui et alioꝝ vigilat lapillū in pede hoc est xpm in mente portet lapis enī xpus est. pes est mentis affectus. **I**llud autē summo p̄re caueat ne lapillus a pede idēst xpus a mente recedat. **S**i autē ceciderit per confessionem clamet vt dormientes excitet idēst plebem sibi commissam tam pro se quam pro eozum excessibus ad vigilantiam circumspectiōis inuitet. **I**deo dicitur **proverbioꝝ. vi.** **S**ili si sponderis pro amico tuo discurre festina suscita amicum tuum ne cederis somnū oculis tuis ne dormient palpebre tue. **S**ed d: **ysa. lvi.** speculatores eius omnes ceciderunt. **S**unt enī vt **heli cecidens** in hostio residentes et de exercitu domini tantūmodo salsatantes volentes expiri laborē exercit⁹ nec militare cū militibz. **S**unt etiam velut alter iacob cecidens. qui cancellatis manibus

dexteram sup effraim posuit quia principales intentōes ⁊ opas
terrenis mfigunt: que per effraim qui interpretatur frugifer desi
gnant. Sup manassen qui interpretatur obliuio. et ideo signat ce
lestia que sunt a multis obliuio tradita sinistra manum colloca
uit. quia tales secundarias intentiones et opas celestibz applicant
Opantur enim pncipaliter manu dextera sed raro ⁊ secundario sin
stra. Patet etiam q sunt cec. Sunt enim velud alter lamech: qui
dum feram sagittare putauit hominem interfecit. Sic et in moder
no tempore plerunq cum culpaz alicuius psequi videntur reuera
persequuntur personam. Iste lamech fm hebraycam veritatem
legitur primus oculoz caliginem incurrisse: et bigamiam prmit
induxisse. Et ex prelatorum cecitate verum est vel certum byga
miam spirituales in ecclesia originem habuisse. Legit. ij. Reg. v
q Jebusei dixerunt ad dauid. non ingredieris huc nisi abstuleris
cecos et claudos dicentes n ingrediet dauid huc. Et sequit. Ce
cus et claudus n intrabunt in templum. Cec sunt quoz ocul⁹
intellectu⁹ excecatus est p ignorantiam. et ocul⁹ affectu⁹ p mali
diam. Claudus vero dr qui cum obtentis duobus beneficijs in du
abus ecclesijs simul in ambobus n valet residere. instar igit clau
di inequales habentis tibias videt spualiter claudicare. Cec⁹ est
etia qz utrūq beneficiū n potest videre. Isti vero dicunt in mu
ris ierlm pmi et phibere dauid ne valeat in templū ingredi: qz ta
les hodie cōueuerūt in plationibz statui et impedire ne bon⁹ aliq
possit in ecclesia pmoueri. Isti igit cum sint cec n possunt vere
dicere illud Job xxxix. Oculus fuit ceco et pes claudos. Et dicit
Bern. Monstruosa res est speculator cec⁹: doctoz insid⁹. pco mu
tus. Plane pōt eoz cecitas apparere cū videram⁹ eos in via mo
rū plus q laycos cespitare. Et ideo qui debent alios vt oculi di
rigere faciūt eos a recto tramite deuiare. Cec aut idcirco dicunt
quia etsi oculos habeant eius tñ ad sui regimē n vtunt: hñt emz
plerūq scientiam s fm eaz n diugunt vitā suā. Et in hoc assimi
lant pauonū qui in cauda mltos oculos habet s illis oculis nihil
videt. Et ideo sepe attingit q plati et multi p scientiā oculati dīmaz
dulcedinē n degustant. Quibz pōt dici qd dixit helise⁹ cuidā iiij.
Re. vij. videb oculis tuis et in de n comedes. Illiterati vo et sim
plices oculos scientie n hñtes plezqz dīne cōtemplatōis vel cōso
lationis dulcedinē expiunt et degustāt. Et isti pñt p ysaac desig
nari cui⁹ oculi caligauerūt vt videre n poterat qñ oblatuz a filio

Capitulum.

pulmentū edebat. Et dicit Gen. xxvij. Et habet in scientia perspe-
ctiva idcirco duos oculos ingeminavit natura ut uno clauso vel
etiam impedito spūs visibilis ad alterū se transferens virtuosius
operet in illo. Tunc enī in actu videndi pupilla oculi cōfortatur
q̃ virtus visiva in ea habitantius adiuuat. Hoc videm⁹ in sagi-
tarijs qui unū oculum claudūt ut possint directius sagitare. Sic
et cum deū in pñti videamus oculo duplici. scz ratōis et fidei. in
terdum cū oculus ratōis claudīt oculus fidei deū certius et cla-
rius cōtemplatur. Unde cōtingit aliqui ut vna simplex vetula ali-
quem articulum fidei firmissime tenebit circa quē aliquis literatus
dum ratōni mutū hesitabit. Legit Gen. xlvij. Oculi israel cali-
gauerunt p̃ nimia senectute et clare videre non poterat. Israel
interpretatur videns deū et signat literatos qui deū in scripturis in-
spiciūt. s; tñ quo ad opabilia cedi sunt. Contrario legit de moy-
se Deuto. xxxij. q̃ nō caligavit oculus eius. Per moysen qui in-
terpretatur sumpt⁹ de aquis signant simplices et illiterati qui sunt
ab aquis sapie sepati p̃ ignoranciā. et isti in his q̃ ad mores perti-
nent plerūq; clarius vident. Literati nāq; discussione nimia exce-
cantur a sensibilibus excellentia. Nam s̃m p̃m. ij. de anima. Sen-
sibiliū excellentie corrūpunt sensum. Quē et de paulo legit Actū
ix. Subito circumfulsit eum lux de celo apertisq; oculus nihil vi-
debat.

Tercia instructio platoz. Q̃ platus debet nō solum
alioz sed etiam suoz mores diligenter discutere. N. iij.

Circa oculus nō videt sibi adherentia s; ab eo distantia
sic et prelati vitam alioz discutiunt. s; mores suoz col-
lateralium et familie proprie nō considerant nec atten-
dunt ut vere possent docere istud p̃. Lumen oculoꝝ meoꝝ ip̃m
nō est mecū. Nam ut dicit Iero. epla ad fabianū. xlvj. Solem⁹
mala domus nostre scire nouissime ac liberoꝝ et coniugum vicia vi-
cinis scientibus ignorare. Si enim iste oculus esset sup se reflexus
ut sui et suoz vitam et mores cōspiceret internū in eis multa ma-
la videret. Quāz sicut scipula plena est auibz sic dom⁹ eoꝝ plene
sunt dolo. ut dicit Iere. v. Sors interficiat gladius dom⁹ mors
similis est Gen. i. Vident siquidem in domo sua supbiam iuxta il-
lud Iuuenalis. Maxia queq; dom⁹ seruis est plena supbis. Sed
dauid dicit. Non habitabit in medio dom⁹ mee q̃ facit supbiam.
Quales enī de domo platoꝝ sunt abijcendi ⁊ tollendi q̃ntūcūq;

videant alias necessarii: iuxta illud math. 6. Si oculus tuus scan-
dalizat te erue eum et projice abs te. Sepe namque cum talis eruitur
unius exterminio multorum incolumitas vel sanitas procurat. Cuius
enim illi qui remanent hoc aduertunt. considerant seipsos et dicunt.
Cui proceret quod seuit in ocul. Corrugam igitur mores nostros. Nam
tua res agitur paries cum proximo ardet. Felix quem faciunt aliena
pericula cauti. Si etiam domum suam diligenter perlatus inspiceret.
interdum inueniret in ea homines semuicem odientes et sibi mutuo iniu-
dentes. Nam ut vulgarter dicitur. Habitantes in curia sunt ut canes
in coquina. Non dum canis os rodit etc. Et ut dicit claudianus
Regales famuli socij spreuere superbi. Canis in prato herbam non
comedit nec tamen alia animalia comedere sunt. Sic et in curijs prela-
torum nonnunquam inueniunt aliqui quod ethi beneficijs sint indigni prohibe-
rent nihilominus et dignes admitti. Videret etiam in domo sua lu-
xurie deditos: ut posset dicere se domum luteam inhabitare Job. iij.
Sed dauid dicit. Ambulans in via immaculata hic mihi ministra-
bat. Et de beato Osmundo cantuariensi archiepiscopo legitur.
Asseruentibus suis carnis exigebat mundiciam volens omnem familiam
suam semper esse mundam. Viderit etiam in domo sua versipelles omnem
suum seducere molientes. Dicit Beda quod serpens qui euam seduxit
faciem humanam habuit et caudam serpentinam. Quicquid similes sunt ma-
li consiliarij qui frequenter inueniunt in domo prelati. Nam eorum ser-
mo videtur esse rationalis et discretus sed finis toxicatus. Attende igitur
pater et domine ne decipiant te agni sub vulpe latentes. Nam forte sub
uersores sunt tecum et cum scorpionibus habitas Ezech. ij. Viderit
etiam in manibus sodozum iniquitates. Nam dextera eorum repleta est mu-
neribus. Et tandem etiam cum in summam unam redeunt vicere pote-
rit quod non deficiet de domo sua fluxum seminis patiens et leprosus et
tenens fenum et cadens gladio et indigens pane. ij. Re. iij. Viderit
enim fluxum seminis in luxuriosis. lepra in detractibus gladius
in iracundijs et inuidijs. panis indigentiam in cupidis et auaris. Dis-
visis poterit vere dicere illud Jere. xxiii. In domo mea inueni
malum et pro dolore simul et admiratione poterit exclamare et di-
cere. Nunquid ergo spelunca latronum facta est domus ista Jere. vij.
Respicens etiam ad illum quem in domo sua plus diligit admirans
exclamabit. Quid est quod dilectus meus in domo mea fecit scelera
multa. Viderit etiam verum esse quod dicit Bernhardus. eo eu-
genium. Curia bonos recipere facilius quam facere consuevit. Et

Capitulum:

itez in eodem. **N**on dicam te sanum volentem latera. **I**deo preceptum est Leuitica. xiiij. et. xiiij. Et sacerdos non solum consideraret et inspiceret lepram que homines infiat. sed etiam que domos corrodit. Quia prelatus non solum aliorum vitam debet discutere. sed et suorum mores diligenter attendere. et inquisitis extraneorum meritis ad se reuertens dicat cum patriarcha Jacob. **I**ustum est ut etiam aliquando puideam domui mee Gen. xxx. Multum enim per omnia prelatum decet honesta familia. Nam ut ait Bern. Compositus princeps compositam familiam habere debet. **E**t Boetius de consolatore philosophie. Famuli inquit vidiosi moribus perniciosa domus sarcina et ipsi domino vehementer inimici. **E**t Iuuenalis satiricus. **V**iuendum est recte propter plurima. tamen his precipue de causis. ut linguas manducatorum contemnas. Nam lingua mali pars pessima serui. Sicut enim in mundo materiali videmus quod sol non potest illuminare remota nisi prius illuminet media siue proxima. non potest etiam illuminare proxima nisi ipse luceat in propria substantia. Sic et prelatus qui est ut sol in ecclesia non bene potest illuminare ecclesiam sibi commissam nisi illuminet et propriam familiam. Nam ut dicit i. ad Thimoth. iij. Si quis domui sue preesse nescit quod ecclesie dei diligentiam habebit. Si enim radius offuscat in proximo id est per prauos sodos et consiliarios. necesse est ut talis perueniat ad alios. Nec potest etiam prelatum habere bonam familiam nisi ipse duxerit bonam vitam. Multum enim discipulus esse sicut magister suus. Nam ut dicitur Eccli. x. secundum iudicem populi sic et minister eius. et qualis est rector ciuitatis tales et inhabitantes in ea.

Quarta instructio prelatoz. Quod prelati et clerici caligantibus oculis peiores sunt laycis.

In quartum

Quanto oculus debilitatur corpe senescente. Sic perchoz iam quasi ecclesia senescente videmus eius oculos caligasse. dum processu temporis prelati et clerici fiunt deteriores laycis. ut impletum sit hodie illud vaticinium ysa. xxiiij. Et erit sicut populus sic et sacerdos. Et utinam non peior sacerdos quam populus ut addit Bern. Legit Gen. xxvij. Venit ysaac et caligauerunt oculi eius et videre non poterat. Et quoniam Jacob pulmentum sibi obtulit et comedit. et sic gustus deceptus non fuit. nec tactus qui pilositatem colli et manuum bene sensit. nec auris nam ait vox quidem iacob. nec odoratus. qui vestimentoz flagrantiam sensit. solus autem visus defecit. Sic et modo vergente mundi vespere videmus prela-

ros ecclesie a statu perfectiōis pulchre plus laudis dedisse. Et ideo
status ecclesie figura pōt per statuam quā Nabuchodonosor Da-
nielis. ij. legi in somnis vidiſſe. cuius statue caput erat ex auro:
pectus et brachia de argento. venter et ventera ex ere. pedes autē
quedā pars ferrea et quedā fictilis. Fuit enī quondā ecclesia in
p̄teritis p̄latis autē p̄ sapiam. argentea per vite mundiciā: erea
p̄ eloquentiā, que tua p̄dicatori sunt necessaria. ſc̄z fulgor ſapie
mundiciā vite. et ſonorus eloquentiē. Sed pedes iſte vltimorū
ecclesie p̄latoz vicz modernorū pars quedam eſt ferrea per cor-
dis diuidiā. et quedā fictilis p̄ carnis luxuriā. Cūz petrus bone me-
more ſenacenſis archiep̄us abbatiam clarevalenſem aliquā adiuiſ-
ſet. ⁊ quendam eiꝛum locū qui frequenter capiebat in exhaſi vi-
ſitare. et cum eorū conferret. poſtulauit ab eo vt ſibi viſionem
aliquā enarraret. Vidi inquit nuper dñam quondā vultu ſpecio-
ſiſſimā auro et gemmis ornata. dixitq; michi ſtupenti et eius or-
natum ⁊ vultus pulchritudinem admiranti: que nam ſum ego? Et
rēdit videt michi qd ſis beata virgo. Et ipſa. reſpicias me a ter-
go. Cūq; tergum eius reſpicerem: vidi eam putidam et vermi-
bus ſcatulentem. Nunc inquit potes perpendere me glorioſam
virginem non eſſe: non enim ſum virgo maia ſed ſum mater ec-
cleſie. que in primo meo ſtatu et in anteriore pte in apoſtolis mar-
tibus et confessoribus ſui pulcherrima et decenter ornata. Sed
a parte poſteriori iſte extremo tempore vt in modernis p̄latis
ſum putida et corrupta et ignominia plena. ⁊ argentum meum
verſum eſt in ſcoriam. yſaie. primo: Narrat Valerius maximus
li. vi. Cum omnes optarent mortem dyomiſij tanq; tyranni cru-
deliſſimi: quedam mulier etatis p̄uertiſſime ſyraculiſ degebat que
ſola quotidie matutino tempore vt dyomiſius diu viueret deuotiſ-
ſime deum exorabat: Quod vt cognouit dyomiſius tantam mu-
lieris erga ſe beniuolentiam admiratus. eam vt ad ſe veniret. p̄-
ſe accerſiuit. et quare hoc vel quo ſuo merito inquiſiuit. Cum
eſſem inquit puella tyrannum crudelem dominū habuimus: eoꝝ
carere plurimū optabamus. quo defuncto crudelior eo ſucceſſit.
cuius edaz mors amplius qd prius nobis deſiderio fuit. Poſtre-
mum tertium te videlicet ſuperioribus impertinētiorem cepimus ha-
bere rectorum. Ne igitur ſi tu per mortem fueris ſublatus ſuc-
cedat alius omnium nequiſſimus. idcirco conſueui quotidie pro
tua longeuitate orare deum. Hoc modo procholor procedit

Capitulum.

ecclesia si quis considerat puora tempora et moderna. **O**lm enim moyses faciem suam velabat: quia non poterat in eum intendere filij israhel propter gloriam vultus eius. ut dicitur. ij. ad Corintheos: tercio: Sed hodie nostri moyses idest sacerdotes modernis temporis pre confusione possunt faciem suam velare: Jam enim filij israhel in eos non tantum odignantur intendere sed potius erubescunt et gemunt pre dolore. Legitur enim Machab: iij. Jam vero qui videret vultum summi sacerdotis mente vulnerabatur: Sed hodie si quis bene consideret statu ecclesie vulneratur mente hanc differendam prelatorum ecclesie considerans: Gregorius ait In iudicio ostendetur quid unusquisque lucratus est. Ibi petrus cum iudea conversa apparebit: ibi paulus cum gentibus conuersis ad fidem abi andreas potest se achaya ducere. Iohannes asiaz. thomas in diem. Cum ergo tot pastores cum suis gregibus ante iudicem venerint. quid nos miseri dicturi sumus qui ad dominum post negodium nostrum vacui redimus. qui pastorem non habemus et oves quas ex nutrimento debemus ostendere non habemus. Dic pastores vocati sumus. et ibi gregem non ducimus.

Quinta instructio prelatorum de pia compassione prelatorum erga subditos. et de quo instructionis. It. v.

Oculo oculus ceteris membris dolentibus quasi compassio lacrimat. Sic et prelatus inspectis subditorum miseriis erumpere in lacrimas debet compassionis. Exemplo Jeremias. dicentis Jeremias xliij. Plorans plorabit et deducet oculus meus lacrimas. quia captus est grex domini. Talis erat beatus Iob qui dicebat. Gilebaz quomodo super eo qui afflictus erat et compaiebatur anima mea pauperum. Narrat valerius maximus libro. vi Marcellus captus a se syraculis stetit in civitatis arce ut mox civitatem prius opulentissimam tunc afflictam aspicere posset. Cuius casum lugubrem intuens fletum non potuit cohibere. quem si quis ignarus vidisset alterius esse victoriam credidisset. Itaque syraculana civitas hoc saltem in clade tua maxima solamen habuisti. quia et si in columinis stare non poteris saltem sub victore clementissimo cecidisti. Si ergo princeps iste inspecta hostium clade lacrimas non valuit continere. quantum deberet a prelatorum oculis lacrimarum fluvius emanare cum spiritualem cladem inspicunt animarum suo regimini commissarum. Audiant quid dicat Jeremias. Quis dabit capiti meo aquam et oculis meis fontem lacrimarum: ut plorem die ac nocte

interfectos &c. Debent enim flere cum silentibus et per compassionem
infirmari cum infirmantibus. Exemplo paulo qui dicit. 1. Cor. xij.
Quis infirmat et ego non infirmor. &c. Natura piscis est quod cum
videt periculum pisciculos recipit in os suum donec eos porrigat ad lo-
cum secum. Sic et platus videns subditum in periculo constitutum debet
ipsum in ore recipere per orationem salutiferam et exhortationem. et intra
cordis viscera per compassionem. Sic faciebat paulus qui dicebat ad
phylip. i. Testis est mihi deus quod cupiam vos in visceribus ihesu
cristi. Narrat Julius francus. et etiam valerius maximus. li. v.
Cum codrus rex athemiensium contra doroneses pugnas congregasset
exercitum. super euentu belli consuluit apollinis oraculum cui responsus
est quod pars sua alter non vinceret nisi ipse hostili gladio interiret.
Quod quidem innotuit castris athemiensium et etiam aduerso parti do-
rensi. Tunc athemienses regis sui custodiam militibus commiserunt.
doroneses autem ne quis codrum corpus lederet edixerunt. Quod postea
quod codrus audiuit murato regio habitu familiarem cultum induit
et sacrum collo gerens hostium pugnantium cuneos penetrauit. Et
vnus ex militibus quem falce percussit ipsum repudiens interfecit.
Quantum iste propter populi sui defluisse salutem qui ob hanc cau-
sam gladium super se hostilem desiderauit. Erubescant ergo plati mer-
ces qui exemplo illius non se opponunt mure per domo domini. quod oculi
sic auerunt quod non dum peccant copatientes populo lacrimam vnicam emi-
serunt. Verificat hodie illa euangelij parabola quod dicitur luce. x. Viso sau-
cato pretereunt sacerdos et leuita. quod videmus tam de maioribus quam
de minoribus prelatibus quod non copatiuntur amantibus spiritualiter saucatis
cum tamen ad eorum spectet officium utpote medicorum spiritualium saluti in-
tendere animarum. Nam ut dicit Gregorius. Cum curam populi
electus presul suscipit quasi ad egrum medicus accedit. Sed sicut ait
Bernardus ad eugenium in persona loquens huiusmodi platorum. Quo-
tidianas expensas quotidiano redprocamus scrutamur et continua-
domini gregis detrimenda nescimus. De preda escam et numero panum
quodiana cum ministris discussio est. tara admodum cum prespiteris cola-
locatio celebrat de peccatis populi. Cadit asina et est qui subleuet
cadit anima et non est qui reputet. Non quodam verificans ait. Non
curat aras sed aras non vera sed era. Non equum sed equum non imopes
sed opes. Mirum est et miserabile quod dolent de amissione denarii et non
tristantur de amissione subditi. Questum fuit aliqui cur oua struti-
onum suspendantur in ecclesia et qui sint homines qui plura di-
cant mendacia. Prima questio soluta fuit hoc modo. Oua struti-
onis ideo suspenduntur in ecclesia et prelatorum oculis preponun-
tur ne strutione quo ad filiorum incuriam imitent. de strutione namque

Capitulum:

de Job. xxxix. Indurat ad filios qñ nō sint sui. Se o ad scōam sic fuit responsum. Sacerdotes et clerici pre ceteris hominibz mētiunt frequentius et edam solenni⁹. Nam quotidie declamant coram omnibus. Defectio tenuit me p peccatoribus delectantibus legem tuam.

Sexta mstruatio prelatoz. De mediocritate prelatozū seruanda circa temporalia. A. vi.

Sexto oculus habet pilos in palpebris quoz qñtitas n̄ auget p̄cessu temporis. Per pilos qui animali exteri⁹ adherent signant̄ t̄palia. que homi qñ exteri⁹ adiacent. On math. vi. Nec om̄ia scz t̄palia adiacent vobis. In hoc igitur q̄ pili qui sunt in oculoz palpebris nō crescunt p̄ p̄cessum etatis sed sunt terminatē naturalit̄ qñtitatē informant̄ ecclesiasticū oculi vicz p̄lati ne t̄palia sibi multiplicent sed mediocribus sint cōtenti. Si enim regi terreno p̄cipitur a domino Deutro. xvij. ne habeat argenti et auri immensa pondera. quantomagis et videt istud prelatis et personis ecclesiasticis qui non sunt domini sed dispensatores ecclesiastice facultatis. Sed hodie in prelatis et personis ecclesiasticis intantum creuerunt et multiplicati sunt isti pili q̄ facti sunt ex omni parte pilosi. vt iam de ecclesia impletur sit quod olim de babilone p̄dictum fuit. ysaie. xij. Ab habitabunt ibi struōnes et pilosi saltabunt ibi. Per struōnem qui pennas habet. sed mole corporis p̄grauatus in altū volare nō potest signant̄ ypocrite qui bonoz vitā exteri⁹ imitant̄ s̄ a terrenis ad celestia nunq̄ p̄ desideria eleuant̄. Pilosi vero sunt homines diuitijs tēporalibus inuoluti. et isti dicunt saltare in babilone idē in ecclesia. in qua fere confusa sunt omnia. qz ex temporali opulētia surgit interdū lasciuia. Deutro. xxxij. Incrassat⁹ est dilect⁹ et recalcitrauit. De istis edam pilosis idē p̄pheta meminit cū de babilone loquēs ait Pilosus clamabat alter ad alterz. Hodie nanq̄ videm⁹ in ecclesia q̄ pilosus pilosus vocat. qz diues diuitem inuitat. Cum tñ dicatur. Math. xxij. Cum facis prandium vel cenam noli vocare diuites s̄ voca paupes. Nec maledicta pilositas multum inualluit in prelatis ecclesie. nam a maiore vsq̄ ad minorem omnes auaritie student et pecunie congregandē. Considerant enim illud qd ait Culhus. Optimum v̄d̄gal parsimonia est. Utuntur methaphoris et exemplis infomentum auaricie et cupiditatis. Pauper inquit si parcus est facillime impletur. diues vero si prodigus

facillime exinanitur. **V**idemus etiam q̄ archa capacissima quoti-
dianis licet paruis immissionibus ad vltimum impletur. et econ-
trario que plena est iteratis emissionibus euacuatur. **P**aruo eti-
am aquarum exitu tandem stagnum in aridam cōmutatur. **V**ide-
mus etiam q̄ si fonti vena scaturiens auferatur. non multo post
fons ipse consumitur et siccat. **H**ic dum congestarum diuitia-
rum aceruus minutissimis dum tamē frequentibz et cōtinuis sum-
ptibus expenditur tandem totaliter quotidianis minutiaz subtra-
ctionibus exhauritur. **N**am vt ait claudian⁹. **E**st luxus popula-
tor opum. cui semp adherens. **I**nfelix humili gresse comitatur
egestas. **E**rgo sumptibus est parcendum et cumulandis diuitijs
insudandum. **E**t dicit **I**uuenalis. **L**ucii bonus est odor ex re q̄
libet. **I**lla tuo sententia semper in ore versetur. **D**ixi atq̄ ipso io-
ue digna poete. **U**nde habeat nemo querit sed oportet habere.
Nam s̄m eundem. **Q**uantum quisq̄ sua nummoz seruat in atca
Qantum habet et fidei. **E**t itez vincunt diuitie. nec sacro cedit
honori. **S**uper in hanc urbem pedibz qui vernerat albis. **M**edita-
tionibus et fomentis huiusmodi ipsoz animos amor vut habens
di. **N**ec autē est vanitas quam sub sole testat se salomon repperisse
Ecce. **iii**. **U**nus est et scdm nō habet iheredem aliquem non
filiū nec fratrem et tñ laborare nō cessat. congregando supflua re-
quibus ignorat cui congreget ea. nec faciuntur oculi eius diuitijs
acquistis. s̄ semp inhiant acquirendis. **E**t reuera illud est vani-
tas ymo etiā magna puerfitas. **N**am vt ait **p**hus. **C**ōmensura-
tio in fine nō attendit s̄ in his q̄ ad finem ordinant. **U**nde cū san-
tas sit finis qm̄ medicus intendit. in ea inducenda cōmensuratōz
nō attendit. s̄ q̄ntūcūq̄ potest sanitatez inouit. s̄ in eis q̄ sunt
ad finem scz in medicina cōmensuratōem cōsiderat. **I**q̄ nō q̄ntam⁹
cūq̄ medicinam et qui patit administrat ne eum interficiat. s̄ poti-
us medicine virtutem et q̄ntitatem determinat. put morbz et pa-
tientis virtus expostulat. **N**unc autē sanus q̄ spūalia sunt bo-
na finalia. et tpalia tanq̄ ad finem ordinantur ad ea. ergo spūalia
sine cōmensuratōne inouci debent et appeti. tempalia vero in men-
sura vnūquēq̄ decent. **S**ed hodie hui⁹ cōtrariū videm⁹ fieri. **N**ā
q̄libet cōmensurat sibi spūalia dicēs. sufficit mhi si hāc v̄turē hēam
et gradū talis v̄tutis attingā. **S**z rar⁹ est q̄ cōmensurat sibi tpalia
dicens. mhi sufficit hec p̄tenda. s̄ obtēta p̄ma appet scda et post
hāc t̄cia. et sic vltē⁹ sine meta. **N**ā. **I**ncupido crescit scensu cre-
scente cupido. **S**eptia instructio platoz q̄ multo deformi⁹
et nociuus est peccatū in sacerdote aut plato q̄ layco. **N** vij.

Capitulum

Primo magna reputat in oculo macula q̄ inter dū in
ceteris mēbris modica censet. sic et idem peccatū maius
est in p̄lato et in sacerdote q̄ in laico. Sic et spina plus
ledit oculū q̄ pedē vel manū ut merito sit tanta d̄ra inter p̄latū &
subditū: sacerdotis et laici p̄uauicatōem q̄nta est inter vestucam et
trabem. p̄pter quod d̄r Math. vij. Quid autē vides vestucā in o-
culo fratris tui et trabem q̄ in oculo tuo est nō cōsideras. Sicut
enī sacer locus in q̄ delinquit aggrauat peccatū. sic et p̄sone gra-
uis et dignitas culpā exaggerat. Unde et iuuenalis ait: Omne a-
nimū viciū tanto cōspēctius in se cumē habet q̄nto maior qui pec-
cat habet in hui⁹ rei figurā moyses legislator q̄n de aīalibz immū-
dis tractabat p̄ q̄ hōim immūdiā designabat circa immūdiā aui-
um diligentior fuit. Nam plures aues immūdas q̄ pisces vel be-
stias numeravit. ut patet deutro. xliij. Immundicia auiū & fig-
nat immūdiā clericorū. bestiarū autē et pisciū laycorū. Sic et ce-
teris phibet idem peccatum cōmissum a sacerdote seu clerico gra-
uius esse q̄ cōmissum a layco. Sicut enim sacerdos bonus est me-
lioris cōditionis q̄ laic⁹ bon⁹. sic et prius si vterq̄ fuerit mal⁹
Nam sacerdos si malus est officium ad quod tenetur absq̄ pec-
cato exercere non potest qd̄ tamen potest laycus et si fuerit mal⁹
Unde sicut bonus sacerdos vocat angelus bonus malach. ij. La-
bia sacerdotis custodiunt scientiam et legem requirēt ex ore eius
quia angelus dñi exercitūū est. Sic et sacerdos malus vocari po-
test angelus malus. Nam sicut dyabolus peccat in omni ope si o-
licet etiam in se bono. ut quia credit deo. vel q̄ ad dei iussu egre-
ditur de corpore obsessio. q̄ hoc totum facit cum murmure et ani-
mo malo. Sic et sacerdos mal⁹ peccat etiam bonū opus faciendo
ut scz missam celebrando et sacramenta ecclesiastica ministrando
Et sicut piculosius est si quis dormiat sup equum quā si dormiat
sup solum p̄pter casus piculum. sic grauius et periculosius peccat
p̄latus q̄ subditus. In cui⁹ rei designatōem hely sacerdos de sela
la corruens legit expirasse. Et itez cum subditū q̄n de collo pen-
teant prelati. si prelat⁹ ceciderit ex conseq̄nti sequit̄ q̄ etiam sub-
diti cum labente labant. Unde prelato dicit ysa. iij. Princeps no-
ster esto ruina autē hec sub manu tua est. Sicut enim videmus in
naugantibus. q̄ si natura remigādo defecit modicā affert remi-
gibus lesionem. si vero naucletus in gubernando defecit affert
navi naufragium & submerisionem. Sic peccatū prelati qui habet

alios regere magis notuū est q̄ priuate p̄sone Ecci. x. Rex in-
 sapiens perdet populum suū. Et ideo dicit de rege Deutro. xvij.
 Non reducet populum in egiptum equitat⁹ numero subleuatus
 Diligenter est cauendū omni qui in sublimitate constituit ne ex
 emplis suis cōmissus sibi populus corrumpat. et qui debuit eum
 ad supnam p̄ducere irām ducat eum ad tenebras et in errorem.
 Egiptus siquidem tenebre vel meror inter p̄tatur. Prelatus si
 quidem de omnibz tenet et oīe esse ador videt. q̄ cū mala q̄ fiunt
 a subditis possit corrigere eoz merito particeps est que noluit e
 mēdare. Nō valde p̄nt et debent prelati timere audientes q̄ post
 q̄ israhel cū magiamis fornicādo dñm puocauit. iratus dñs ad
 moysen dixit. Tolle cūctos p̄ncipes populi ⁊ suspende eos in pa-
tibulis cōtra solem ut auertat furor meus ab israhel. Peccasse si
 quidem populus legit et fornicatio p̄ncipū nusq̄ expūnt et tñ
 ad patibulū p̄ncipes tradi iubent. et in eoz pena dñs populo ce
 linq̄nti placat. eo q̄ ex negligentia p̄latoz sepissime excessus pro
 uenit subditorum. Patet igit q̄ peccati macula magis nocet cum
 oculus corpis idest p̄latum inficit. quā cum membroz aliud idest
 priuatā p̄sonā polluit. Et ideo sapiēter auctor nature prouidit ut
 in sole non esset macula sicut eam esse videmus in luna. Nam s̄m
 Bernh. siluest. Sol est oculus mundi quoniam omnibus astris
 preminet et celum vendicat esse suum. Sicut enim sol vniuersis
 eminet ut radijs suis cūcta perlustrat. sic prelatus quasi al⁹ sol
 omnibus preminens singuloz merita conspiciere debet instar so
 lis. virtuosoz exemplis opum quasi quibusdam radijs debet lu
 tum idest fluidum per luxuriam desiccare et congelatum per aua
 riciam et inmisericordiam et impietate et arrogantia dissoluere
 Nam sine notabili documento raro vel nunquā in sacra scriptura
 de obsecratōe solis fit mentio quin statim subsequatur lune et ple
 runq̄ stellarum obtenebratio. Unde dicitur ysa. xij. Obtenebra-
tus est sol in ortu suo ⁊ luna nō splendebit in lumine suo. Et Jo-
helis. ij. Sol et luna obtenebrati sunt et stelle retraxerunt lumen
suum. Et iterz Joelis. ij. Sol conuertetur in tenebras et luna
in sanguine. In quo spūaliter dat̄ intelligi q̄ p̄lato peccante cō
 munitet peccant et subditi. exemplo illius ad peccandum induci.
 Dicit enim Ecci. x. Scdm iudicem populi sic et minister eius.
 Et qualis est rex ciuitatis tales et inhabitantes in ea ⁊c.

Capitulum.

De quatuor rebus quas spirituales oculi iugiter.

debent contemplari. Capitulum. xiiij. R. p̄mū.

Hic quatuor debet homo sepissime respicere. scz feditatē iniquitatis proprie. calamitatem aliene miserie. acerbitatē pene perpetue. remunerationem vite beate ut sic sit oculatus ex omni pte instar aialiu que Iohes dicit vidisse Apocal. iij. Et aialia erant plena oculis ante et retro &c. Dextro enī oculo debet hō inspicere p̄ma: sinistro supplicia. posteriori p̄moꝝ et miseroꝝ q̄si a mūdo delectoꝝ miserā antenori p̄uā culpā. p̄s Delictū meū cōtra me est sp. In hui⁹ rei figuraz dictū est moyli deutro. iij. Ascende cacumē phalge et oculos tuos arcūfer ad occidentē et aquilonem austrūq; et orientē & aspice. O orientē eterna p̄ma q̄ semp erūt in ortu & quasi noua Per occidentem eternā penā in qua occidit et desit omnis t̄p̄a iis leticia. Per austrū feruor peccati. Per aquilonēz miseria p̄ximi Debet igit̄ vnusquisq; multipliciter oculatus esse ut nō solū aspiat p̄ntia: v̄z etiā diligēt cōsideret futura. Qñ hoc⁹ de cōsō. phie Non qđ añ oculos est sufficit intueri. s; rez exit⁹ prudentia metit. Hec puidētia seu arcūsp̄ctio maxime decens est in p̄nā p̄ seu p̄lato. Uñdē Aristo. in li. 3. secretis secretoꝝ dicebat ad alexandꝝ. Sis puidus puidēdo q̄ possunt contingere. nam cum euenēunt tunc sciēt hoīes qđ oculi tui p̄cul viderunt et p̄pter hoc tuam laudabunt sapiām et cauebunt tuam offendere maiestatem.

De consideratione proprii peccati. R. i.

Primus aut̄ inter quatuor aspicienda super⁹ enumerata est p̄pria culpa. Uñdē peccatori dicit Iere. iij. Leua oculos tuos in directū et vide vbi non p̄strata sis Diatoꝝ siquidem si oculos leuauerit et viam immūdam periculoꝝ sam et distortam videt reuertens ab ea diuertit. Oia aut̄ peccatoꝝ est immunda p̄pter lutū luxurie. periculosa propter foueas auaricie. distorta p̄pter deuiatōem supbie. et ideo secuz est a tali via retrorsum abire. Uñdē et paulo ante p̄miserat p̄pheta. Sic et vide quia malum est & amarum te de reliquisse dñm deum tuū. Debet enim homo scire p̄ p̄teritoꝝ recordatōem. videre per p̄sentium inspeḡtōem. quia malum est sibi p̄pter gratuitoꝝ spoliatōem et amazz p̄pter consēntie lesionem se de reliquisse deum. qui eum creauit cum non erat. qui eū redēmit cum p̄uerat. Debet igit̄ tur homo respicere culpā suā. hoc aut̄ ad d̄testandū nō ad delectandū

alias peccatum per solam recordationem interficiat. In cuius signum uxor loth interijt: quia sodomā de qua exierat respexit Gen. xix. Ideo dicit Augusti⁹. O homo si te videres tibi displiceret et michi placeret: nunc autē qui te non vides tibi places et michi displices: veniet tempus in quo et tibi et michi pauper displicebis. michi cū iudicaberis. tibi cū ardebis. Nunc enim nō vident peccatores piculum status sui. nec mīz qz sunt excecati. iiij. Regū. vi. Percute gentem hanc cecitate. Et sequit. Domine aperui oculos istoꝝ ut viderent. Aperuitqz dñs oculos eoz et viderunt se esse in medio samaue inter hostes. Sic peccator si oculos apertos habet. in medio hostium idest demonum se videret. Diabolus enim mittit primo hominem excecari ut non possit peccatum suum videre. sicut latro domum ingressus consuevit primo lumen extinguere. Unde anthiochus ingressus templum legitur candelabrum luminis abstulisse. i. machabeoz. i. Sicut enim Sampson a doli da deceptus. a philisteis captus primo cubitus est nudat⁹ post modum excecatus et tercio est fimbis ligatus: Sic et peccator deceptus a carne. captus a demone. primo virtutibz spoliat⁹. scdo oculis interuoribz excecatur. tercio fimbis peccatoꝝ astingit⁹. Et sicut vsus excecatus peluis clauitate corā dño suo ludit. sic peccator excecatus apparente delectatione corā demonibus in peccato lasciuat. Qñ legit Iudicū. xvi. Postqz philistin excecauerūt sampsonē pceperūt ut vocaret sampson et ante eos luderet. Et sicut rex babilonis filios sedechie in eius oculis interfecit et ipsius sedechie oculos eruit. Sic et rex confusionis dyabolus bona opa per peccatū mortificat et peccatorem spūaliter excecatur. qz postqz homo cessat a bonis opibus lumen gracie ei subtrahitur et perit⁹ excecatur. Pro tanto autē peccatores excecati sunt quia discretōis iudicium amiserunt. signati per sodomitas. qui put dicit Gen. xix. percussi cecitate hostium loth non poterant inuenire. Loth enim interpretat declinans: et ipsi a peccato nesciunt declinare.

De consideratione miserie pximi. A. ij.

Secundo inspicienda est pximoz miseria Eccli. quarto. Oculos tuos ne transuertras a paupe. Et iterū. Ab inope ne auertas oculos tuos. Item ingeminat ut magis nos ad pietatis affectum moueat. Pauci enim sunt qui p cō passionem in pauperem respiciunt. sed multi sunt qui ab eis oculos misericordie auertunt et eoz miseria videri nō possunt. Oculis

Capitulum

enim qui est in lumine non videt eum qui est in tenebris. Sic et di-
uis qui est in luce prosperitatis non videt pauperem qui est in caligine
aduersitatis. Unde et pincerna quod diu fuit in tenebris carceris io-
seph afflatus non vidit et socius eius fuit. sed egressus ad fulgorem prosperi-
tatis ipsum amplius non agnouit. ymo succedentibus prosperis ob-
litus est pincerna interpretis sui. Gen. xl. Intellexi quod quedam
omnia dum viderat pauperes tempe caritatis herbas ad esum colligen-
tes in argo. Nonne inquit possent comedere pisa cum lardo res-
pondit de assidentibus possent utique si haberent. Quis siquidem
oculus quod in luce prosperitatis positus erat. idcirco pauperum in tene-
bris regentium non videbat inopiam. Nam venter plenus nescit quod
capet egenus. Et sicut videmus quod qui diu in lumine fuit si accedit
ad egrum existentem in tenebris non statim eum cognoscit nisi post-
quam diu cum eo permanserit. Sic qui in prosperitatis lumine vitam agit
eos qui sunt in tenebris aduersitatis positi pietatis oculo non aspi-
cit nec agnoscit nec eorum miserebit. nisi postquam se per compassionem con-
spiciuerit. ut sic compatiatur in mente sicut illi patiuntur in corpore.
Hec figurata sunt exo. iij. ubi legitur quod moysi iuravit ut videret vi-
sionem magnam ait dominus. Solue calceamentum de pedibus. quasi diceret.
Hanc visionem non poteris videre. nisi prius calceamentis depositis.
Que postquam deposuit ad videndum visionem quare rubeus arderet et
non combureretur accessit. Rubus ardens et non combustus est
pauper et infirmus. in paupertate et miseria per impudentiam non fra-
ctus sed permanens per patientiam illibatus. quod diuites calceati rem
admirabilem et magnam reputant visionem. Hunc rubum videri
non valet oculo compassionis diues stipatus diuitijs et delitijs
et nullis aduersus incommotis. nisi prius soluerit calceamenta pedes
ab offendiculis protegentia id est carnis nutrimenta quibus impe-
diuntur affectus mentis ne procedant ad opera pietatis. Unde
et pincerna de quo prius intentio facta est in carcere tanquam dis-
calceatus id est a delitijs segregatus bene videbat rubum qui arde-
bat et non comburebatur id est ioseph qui padebatur sed non de-
ducebatur. sed postquam prosperitatis et deliciarum calceamenta re-
sumpsit ipsum ulterius non agnouit. Vis videre homines in pau-
peres liberalem et ab eorum necessitatibus nequaquam oculum a-
uertentem. respice ad beatam Job et audi quid loquatur. vir iu-
stus et timens deum et recedens a malo. Non dicit ad me affluebant
hystuones et mini adulatorum et fabularum mutillum contentores.

non dicit **U**rsos alebam fimeas et catulos educabam. Sed dicit **Job. xxxi.** Dumerus meus a iunctura sua cadat et brachiū meum cum ossibus conteratur si negavi pauperibus quod volebant si oculos vidue expectare feci si comedi buccellam infam solus et non comedit pupillos ex ea. Et paulo ante dicit, Oculus sui ceco et pes claudō. pater ero pauperum et non predo **Job. xxix.** Et ut magis affluas pietatis visceribus vide alium qui beatum imitatus **Job** oculos vidue non fecit expectare. Narratur in historijs Romanorum. Quod cum traianus ad bellum iturus cum exercitu suo iam ascendisset equum quedam paupercula vidua pedem eius apprehendit et exclamavit ad imperatores et dixit. Domine fac michi iusticiam de eo qui filium meum interfecit. Cui ille Ego cum rediero plenam iusticiam exhibebo. Et illa quid inquit si non redieris. Et ille satisfacet tibi successor meus. Cui illa tu michi debitor es si me vita tua recepturus et fraus est non redere quod debetur. Successor tuus premiabitur de liberali iudicio. te autem non liberabit aliena iusticia. His verbis motus imperator de equo descendit et totum exercitum expectare fecit et sevens pro tribunali de causa vidue diligentissime inquisivit et satisfactione digna mesticiam eius reuelavit. Et ideo quod dictum est mirabile deus eum oculo pietatis respiciens precibus beati Gregorij ab inferis reuocavit. Beati enim misericordes quoniam ipsi misericordiam consequuntur. Iste cum beato **Job** vere potuit dicere. Si oculos vidue expectare feci **Job. xxxi.** Et cor vidue consolatus sum **Job. xxix.**

Sequitur consideratio pene Iehennalis. A. iij.

Ergo inspicenda est pena iehennalis. Jeremias propheta postquam ollam succensam viderat et faciem eius a facie aquilonis et audierat dominum dicentem. ab aquilone paret onus malum. **Jer. i.** hortabatur postmodum ceteros ad idem convertendum spectaculum. **Jer. xij.** Levate oculos vestros et videte quod venit ab aquilone etc. Per aquilonem enim que est regio iniquissima et a sole maxime elongata congrue datur intelligi infernalis pena. in qua erit acerbitas pene et elongatio a sole iusticie propter carentiam visionis diuine. Hanc penam bene respiciebat **Iero.** qui dicebat. Cum considero iob sedentem in sterquilino. Iohannem esumentem in heremo. paulum occasum gladio. petrum suspensum in patibulo. tunc cogito quid in futuro reprobis faciet si in presenti sic

Capitulum.

affligit quos amat. **U**nic aspectus utilis est, et ut culpa vitetur, et
ut p[ro]p[ri]a pena facili reputetur. **U**nde dicit ysaia. i. soliloquio. **P**ro
pone tibi aduersus carnis ardorem futuri supplicij ignes. memoria
tua ardoris yehenne ardorem excludit luxurie. **V**idemus quod quoniam di-
gitus est adustus applicat ad ignem ut minor calor possit extra-
hi per maiores. Sic et peccator inflammatus igne peccati. si per con-
siderationem igni se applicet infernali. minor calor extrahi potest a
maiore. **Ecc[lesiasticus]. vii.** Memorare nouissima tua id est inferni supplicia
et in eternum non peccabis. **S**ic etiam hec meditatio ut presens
pena reputetur facilissima. **U**nde dicit **Bern[ardus].** Vigilias times et iei-
unia manuumque labores. sed hec leuia sunt flamas perpetuas meditati-
o. **N**arrat **Beda** in li. de gestis anglo[rum]. **T**empe imperatoris **Con-**
stantini iunioris quidam paterfamilias cum recessisset in anglia eius
anima ante tribunal eterni iudicis est adducta. ubi tantum obti-
nuit dei genitricis intercessionibus ut prius inspectis penis inferna-
libus post hoc rediret ad corpus. **R**euixit ergo qui erat mortuus
et narratis iam visis mirabilibus. et rebus suis erogatis pauperibus
et salutatis cognatis tantam et familiaribus profectus est in quondam
filium. ubi egit tantam penitentiam ut lingua simul et ope ostende-
ret quanta tormenta vidisset. **E**tiam in maxima hieme nudum se mer-
gebat in flumen. **E**t cum super hoc eum arguerent amici et noti re-
spondebat. **S**inite me nam grauiora vidi. **C**onsideratio yehennalis
pene facit mentis oculos aperire. **N**am secundum **gregorium.** pena o-
culos aperit quos culpa claudit. **E**t non solum hoc facit cum fuerit ex-
perta ut patet in diuite epulone. qui eleuatis oculis suis cum esset
in tormentis vidit lazarum a quo prius cum esset in diuitijs con-
uertit oculum. **S**ed etiam si fuerit oculo considerationis diligenter
inspecta. **S**icut enim collium clarificat oculos. sic consideratio in-
fernalium tormentorum clarificat animum et intellectum. **U**nde et
Job oculus erat ad videndum adeo validus ut domino diceret. **N**unc
oculus meus videt te. **Job. xlii.** **Q**uasi collium vixerat ut videret.
Vidit enim **Job. xvij.** **I**n amaritudinibus moratur oculus
meus. **C**ollium est oculi medicamentum. **I**llius igitur oculus mo-
ratur in amaritudine qui diligenter considerat amaritudinem yehennalis
pene. **E**t per huius amaritudinis considerationem amissam
recuparat visionem. **U**nde in signum illius **thobias** fellis limitione vi-
sum legitur recepisse **Thob[ieus]. xi.** **E**t ideo peccatores qui non consi-
derant infernale tormentum sunt sicut rei qui velatis oculis ducunt

celestis claustru oculos supnoꝝ diuū recreat. et eos semp sua no-
uitate cōfortat. Nihil enī ibi vetustū vel transitorū erit s; semp
in nouitate sue vīditatis absq; dubio pmanebit. In medio pra-
telli ponit lignū vite vt vita sit in amenitate. Est enim lignū vi-
te sapientia dei patris. cuius fructus salutem conseruat et vitam
prestat. Cum illuc homo puenerit quid petat ulterius non habe-
bit. Tunc enī silebit iniquitas. habundat caritas. nec quicq; ibi
deficiet vbi vnusquisq; omnia in se habentēz habet. Nihil deesse
poteat qm̄ dei sapia omnibus omnia pūdebit. Ibi nullus in suo
ordine deficiet. quomā in libro diuine sapiētie. in quo scriptus est
ordo nature vnusquisq; leget.

De tercio quod delectat visum. *De speculum* id est ih̄sum
cultum frequenter respicere debemus. *A. iij.*

Crcum delectamentum oculi est aspectus speculi. In li-
ij. de speculis demonstratiue pbat q; oculus naturaliter
in speculo delectat. Ibi enim tantūmodo se speculat eo
q; in termino cōtractus radij aggregant et in superficie specularis
corpus reflectuntur. Sic et contemplatiuus oculus in eternita-
tis speculo delectatus in seipsum reflecti non cessat. et ex conside-
ratione puritatis et immūditie quā in speculo illo aspexerat. consi-
derantē maculas incessabiliter purgat. De quo dicitur *Exo. xxx*
Inspice et fac s̄m exemplar quod tibi in monte monstratus est.
Et ideo dicit Iere. iij. ipsi anime. Leua oculos tuos in directū
s; ad intuentum hoc speculum et viderē vbi nūc pstrata sis. Cum
enim deus et anima sint in eadem ymagine. cum anima contempla-
tur puritatem dei perpendit vilitatē sui. Et ideo *Job postq; hoc*
speculum respexerat. defectus suos considerans seipsum arguebat
Once et dicebat. Nunc oculus meus videt te. et ideo me rep-
hendo et ago penitendā in fauilla et cinere. Dicit autē vulgarter
q; turpis non libenter speculum intuetur. ne de sua turpitudine in-
specta tūstetur. sic et multi in suis peccatis et immūditijs obstina-
ti non libenter speculum istud aspiciunt. sed ab eius contutu se a-
uertunt. et ideo suas immūditias non attendunt vt auferant. Et
ideo dicit dominus *Iere. ij. Venerunt ad me dorsum et non faci-*
em. Et post pauca sequitur. *Quam vilis facta es nimis iterans*
vias tuas. Et quid mirum si vilis facta sit que speculum ad suas
maculas deprehendendos non aspiciat. Et ideo homines qui nec
verba dei libenter audiunt nec eius facta et op̄a oculo aspiciunt

Capitulum

in peccatis suis tanq̃ iumenta in stercore computrescunt. Et deo speculum illud frequenter inspicere debemus ut mentis nostre maculas possimus in nobis deprehendere et pugnare. Et ideo dicit in ps̃a Respice in faciem xpi tui. In apta visione istius speculi beatitudo consistit hominis et angeli. Ioh. xvij. Hoc est vita eterna ut cognoscant te solum deū et c. Et. i. pe. i. In quē desiderant angeli p̃spicere. Nec mirz q̃ illud speculū est purissimū. Est eui splendor lucis eterne et speculū sine macula. Sap. vij. Est etiam oīm representatiuū. Dicit Greg. Quid est qd̃ nō vident qui videntem omnia vident. Et ideo beati in patria speculatores facti illius magnitudinis. p̃ tali speculatiōe deū laudant et extollunt p̃conijs. Dñi dicit ysa. liij. Vox speculatoz̃ tuoz̃ leuauerunt vocem simul laudabunt. quia oculo ad oculum videbunt.

De oculo septemplia intuitus diuini. Capi. xv. A. i.

Odit Jo. in apocal. Vidi et ecce in medio throni agnum stantem quasi occisum habentem cornua septē et oculos septem. Per agnum occisum intelligim⁹ xpm̃ innocentissimū. mansuetū et p̃ nobis in ara crucis imolatū. In septem oculos agni intelligunt septem p̃prietates intuit⁹ diuini. q̃ diuinus oculus omnia respicit. Primo enī diuinus oculus est oīm inspectiuus. Ad heb. Omnia nuda sunt et aperta oculis eius. Et Eccl. xxiiij. Omnia videt oculus eius. Narrauit petrus damascenus q̃ quidā homo suum furatus est alienam. Erat autē vir ille hospitalis valde. et q̃ beati misericordes quom̃am ipsi misericordiā consequent̃ dñs ihesus qui nūq̃ obliuiscit viros misericordie statim adest in paup̃is effigie. et tanq̃ p̃lixo cunetonsuram rogauit ille p̃tinus pauperi reuerenter assurgens assumptis forpidibus tondere eum cepit. Quod cum faceret in occipite eius. duos oculos latentes repit. Quo viso vehementer expauit. et quid hoc esset q̃siuit. cui ihesus. Ego inquit ihesus vocor qui vndiq̃ cuncta contemplan. Et isti sunt oculi quibz̃ vidi suum q̃ in cauea conclusisti. moxq̃ disparuit. et ille vir compunctus suum restituit. Et ideo dicit Eccl. xxiiij. Oculi dñi multo lucidiores sole circumspicientes vias hoīm in absconditis p̃tes. A. ij.

Secūdo intuitus diuini oculi q̃ incutit timorem solis exemplo. **S**ecundo oculoz̃ diuinoz̃ intuitus est timor incussus ac per hoc a peccati perpetratiōe retractiuus. Cur ei n̄ auderet furari si sciret a iudice se videri. Propter.

Maua omnibz omia facta est vt de plenitudine eius accipiat omi
uerſi. capti redemptōz. egri curatōz ꝛc. Et Anſhelm⁹ in medita
tōnibus. O dicit dñā ad te venit et te laudat condio leta iuſtoꝝ.
ad te fugit terrena turba reoꝝ. **U**nā in amore tuo cor meum lan
gueat. anima liqueſcat. caro deſiciat. ſummum enim poſt deum eſt
te videre et intueri. in tuis laudibus delectari. **P**ropter hoc inſtat
aque ipſa omnibus ſe exponens dicit **Eccī. xliij.** Tranſite ad me
omnes qui concupiſcitis me. et a generationibus meis implemini
Nec ſi diceret illud quod ſcriptum eſt yſaie. lo. omnes ſidentes ve
nite ad aquas ꝛc. **I**n aſpēdu huius aque omēs delectabiliter inſi
guntur oculi anime ſandē. iuxta illud **Cañ. v.** Oculi eius ſicut co
lumbe ſuper riuos aquarū. que reſident iuxta fluentia pleniffima.
Nec mirz ſi delectabilis eſt aſpectus eius. **N**am pulcritudinē can
toris eius admirabitur oculus. vt dicit **Eccī. xliij.** **N**ec eſt enī heſter
regina de qua dicit. **E**rat enīz formoſa valde ꝛ incredibili pulcritu
dine oīm oculis gratioſa **Deſter. ij.** **S**uit quidā clericus beatiſſi
me virginis deuotiſſimus qui diligenter attendens illud qd ſcribit
Cañ. iij. **Q**uam pulcra es amica mea ſuauiſ et decoꝝa. **E**t illud
vij. **Q**uam pulcra es et decoꝝa caſſiſſima in delitijs. **M**udiens q
omnia intelligunt et exponunt o beata virgine rogauit eam vt ei
dignaret ſe oſtendere. beatū ſe reputans ſi eam tam ſpecioſam ſe
mel poſſet reſpicere. **P**oſt multa venit ad eū angelus ex pte bea
te virginis deſtinatus ꝛ ſalutans clericū dixit ad eum. **B**eata vir
go exaudiuit oratōem tuā. et mandat q tali die et hora ad te ve
niet et videbis eam. ſcias hoc eſſe nimis incōueniens et indignū
vt poſtq oculi tui eius ſpecioſitatem aſpexerunt et decoꝝem omnū
exceſſiuū. poſtmodū videāt terrenū aliquid et caducū. **N**on curo
inquit clericus ſi de cetero ſiam cecus exquo eam ſemel fuero cō
templatus. **C**um autē abiſſet angel⁹ cepit ille ex infirmitate mul
tum eſſe ſollicitus. et cogitabat quid ultra faceret poſtq oculos
amiſſet. **D**e cetero inquit non potero ſcubendo lucrari panē me
um. ſi oportebit me ulterius eſſe miſerꝝ ꝛ mendicū ꝛ amittā omē
ſolacium. et potero dicere cū thobia. quale gaudiū michi eſt qꝛ in
tenebris ſedeo et lumen celi nō video. **Q**uandem cogitauit et dixit
qn beata virgo venerit vnū oculū apertū ad videndū ꝛ aliū clau
dam. et ſic tantū vnum amittam. et cum mihi dñū remanſerit hoc
mihi bene ſufficiat. **P**oſtq autem assignata hora beata et glorioſa
virgo apparuit. tantam clauitatem et pulcritudinē aſpexit q nec

Capitulum:

ex pmi nec cogitari possit: Cūq; manū suppositam alteri oculo ne eam cū illo cerneret amoueret. Ut illum oculum aperiret et sic eam plenius aspiceret. Virgo gloriosa disparuit et eaz ultra nō vidit. Tunc ille vno orbatus oculo: eo scz quo eam viderat: altero saluo quo eam n̄ aspexerat seipm acuter arguebat. et mest⁹ nimū cum lacrimis hoc dicebat. **D**eu miser quare vnum oculum clausi quare ambos nō aperui. **O** vtinā totus fuisset oculatus ut eam potuissem viderē plenius. Cūq; diu beatam virginem exorasset ut se iterato sibi ostenderet: ut residuo saltem oculo eam vsquequaq; videret: desiderans utroq; oculo prouari ut eam iterum posset contemplari. Missus iterum angelus dixit ei. **M**andat tibi domina mea cuius sum nundius. amice quid petis amplius. vis ne iterum videndo orbau residuo oculo. **C**ui ille. **U**tq; domine. edaz si mille oculos haberem optarem perpetuo perdere ut possem eaz perfecte videre. **C**ui angelus. **E**t ipsa clementissima mandat tibi q; eam iterum videbis. et superstitem nequaquam amittes oculum. ymo recuperabis edam perditum. **Q**uod et non multo post factum fuit. Iterato namq; dulcissima virgo apparuit et se sibi videndam et contemplandam exhibuit et amissam ei oculum restituit. Exquo possumus perpendere quanta sit pulchritudo virginis gloriose: et quam delectabile est eam oculis videre. **U**nde et **Anselmus** dicit in meditationibus. **P**ulchra est **M**aya ad intueendum. amabilis ad amplexandum delectabilis ad fruendum.

Secundum quod delectat visum. significat q; virentia sanctorū exempla sunt diligenter attendenda. **A** ii.

Secundum quod delectat oculos est florum venustas. et viridum amenitas. **U**nde dicitur **Ecclesiasticū. xl.** **G**radam et specie desiderabit oculus tu⁹ et sup hoc virtutes facit. **Ecclesiasticū. xxxix.** **G**lorete flores et frondete in gratiaz. **Q**uia enim sancti floruerūt interius per ppositum sanctum et floerunt exterius p exemplum. ideo sunt grati oculo ad videndū. **D**electatur siquidē oculus viri iusti cum cernit rosas martiz violas confessorū. lilia virginū. **N**am sūm plinium flos rose inter ceteros flores obtinet principatū. et ideo principalis pars hominū scz caput solet floribus rosaz coronari. **E**st enim flos rose venustus aspectu. fragrans olefactu. **S**uo nāq; decore reficit aspectum

et sua fragrantia alliat odoratū. Per quā congrue designat pre-
minētia martirū. **Q**uā & calatus sanguineas habens rosas figura
uit prothomartius Stephani loculum. ut habetur in legenda in-
uentiois reliquiarū ipsius. **E**t **Eccī. i.** dicitur d̄ symone qui inter-
pretat̄ obediens. et signat quemlibet martirez qui deo patri obe-
diens fuit vsq; ad mortem. quasi arcus refulsit inter nebulas glo-
rie. et quasi flos rosarū in diebus vermis. Arcus enim celestis re-
fulget in medio nubis. et sancti. martires rutilant in medijs tor-
mentis. **E**t dicunt esse inter nebulas glorie. qz duz affligebantur
erant in celesti gloria meditatōne. Dicunt aut̄ quasi flos ro dole-
re in diebus vermis ppter imitadōnem dominice passionis que fuit
in tempe veris. **F**los viole cum ad pfectū. venerit caput inclināt
et depumit. et paruitatem substantie recompensat magnitudine
virtutis et fragrantie. et sanctos signat confessores qui maxie fu-
erunt humiles. **U**nde vnus eoz ait. Qui ceteras virtutes sine hu-
militate cōgregat quasi qui puluerem in ventum portat. **D**icit &
alius. **N**il ita a puerida conatus sum vitare quā tumentē animū
et erectā cervicem dei contra se odia puocantem. **N**oui enim do-
minū magistz meum in carnis humilitate dixisse. **D**iscite a me qz
mitis sum et humilis corde. **G**lore vero lilij fm. **O**limū nichil est
gratiosius in colore. redolentius in odore. efficacius in virtute.
Habet enī flos lilij hoc p̄pū dū interger et intadus pmanet su-
auiter redolet. confractus aut̄ et manibus confucatus horribili-
feret. **E**t cōgrue virginitatem signat. qua nichil est gratiosius.
nichil fragrantius dum pmanet illibata. feret aut̄ deo & hominibz
si fuerit p impudiciā violata. **S**ancti ergo floruerunt in via p
puitatem cōuersionis. florent et nūc in patria quo ad aīam per
acceptōem felicitatis. **U**nde ps. **P**lantati in domo tua domine &c.
Glorebunt tandem & in corpe per dotē incorruptionis. **U**nde ps
Glorebunt de ciuitate in cui. sicut fenū terre. idest ad similitudinē
herbe. **S**icut enim herba in hieme moritur et in renouatōne tem-
poris renascitur. sic et corpus hominis in presenti vita soluitur in
puluerem et in futura resurget in incorruptōnem. **B**ene videtur
spiritualiter esse cecus quem non delectat florum tam speciosorū
aspectus. **E**t sicut aspectus florum et viridum visum corporalem
roborat et confortat. sic et vita sanctorum et gloria intuentium
spirituale robur augmentat. **U**nde **gregorius** **S**i facta preceden-
tium relocamus non erunt graua que toleamus. **A**spiciamus

Capitulum:

ergo rosas patientie martirum et exeuntes ignauiam fructus bonorum operum producamus. Ad quod monet Eccli. xxxix. Obseruauite me diuini fructus et quasi rosa plantata super riuos aquarum fructificate. Aspidamus et violas humilium confessorum. et deponentes superbiam per humilitatis repolendam domino placeamus. ut possumus dicere illud Canticoz. i. Cum esset rex in accubitu suo nardus mea dedit odorem suum &c. Nardus est herba modica et aromatica. et humilitatez significat sicut dicit glossa que deo plurimum est accepta. Aspidamus etiam lilia virginum et abijcientes immundiciam sanctimoniam induam. Ecclesiasti. xxxix. Glozete flores et quasi lilium date odorem. Qui vult ergo oculos mentis reficere debet epos ad sanctos leuare. et cum Psalmista diceret. Leuavi oculos meos in montes unde veniet auxilium mihi. id est in sanctos per altitudinem celestis conuersationis sublimes. In his montibus amenitatem tantam inueniet quod mundi oblectamenta despiciet. instat onagu de quo Job dicit. xxxix. Contemnit multitudinem ciuitatis. circumspicit montes pascue et virentia queque perquirunt. Circumspicit enim in monte martirum pascua patientie. in monte confessorum pascua humilitatis et obedientie. in monte virginum pascua pudicie. Propter iam dicta sancti congrue figurati sunt per virgas vires in parte decorticate. quas Jacob posuit in canalibus. ad quarum aspectus oues conceperunt varios fetus. ut legit Gen. xxx. Virge iste sunt sancti. qui quauis essent in terra quantum poterant erigebant ad celestia. Dicunt autem vires. quia ad bonum operandum semper erant recentes. et cum consumauerant se esse adhuc in initio reputantes. Dicunt autem ex parte decorticate. quia eorum sanctitas non est nobis detecta totaliter sed in parte. Multo etiam plura latent in eis intrinsecus quam apparent nobis extrinsecus. Can. iiii. Absque eo quod intrinsecus latet. De virge in canalibus sunt posite quia in scriptis sunt commendate et quasi quibusdam canalibus per huiusmodi scripta fluit ad nos sanctorum notitia. Uorum autem conuersationem debemus ante oculos habere. ut eos imitando varios fetus bonorum operum possumus concipere. Postquam autem oculus mentis nostre mitorem sanctorum aspexerit quem habuerunt in via. eleuari debet ut amplius delectetur ad intueundum etiam mitorem quem ipsi sancti iam contemplantur in patria. De qua dicit hugo libro. iiii. de claustro anime. Diuiditas pratelli quod est in medio

ad patibulum. Sicut enim cecus est qui nō videt peccatū suū de ei displiceat. et celeste premium vt ei placeat. sic qui nō videt eternum supplicium vt eum deterreat. Et nūq̃ est q̃ homines inferni supplicia non cōsiderant. vel si cōsiderant non formidant. cum tñ demones credant et cōtremescant vt dicit Jaco. ij. Legit in vitas patz. Q̃ sanctus quidam cū eum spiritus fornicatōis graui ter temptaret. orauit dñm vt temptator ei spūs visibiliber appareret. Tunc demon in hūana ei face apparuit. Quo viso sanctus ait. Quid tibi p̃fids q̃ me temptas. Nec est enim summa fatuitas. Hosti namq̃ cum aliquem in peccatum p̃cipites. peccatū tuum et perconsequens penam augmentas. nichilominus studium tuum tendit totaliter ad precipitandum homines in peccatum. et sic perconsequens ad pene cumulum. Respondens dyabolus. Scito inquit verum esse quod loqueris. sed dico tibi causam temptationis. Scio enim q̃ quanto plures peccare fecero. tanto diem iudicii retardabo. Illum autē diem super omnia reformato. in qua duram illam sententiā me audituz expecto. Ite maledicti in ignē eternū qui preparatus est dyabolo et omnibus angelis eius. Et vt fulminationem illius sententie saltem ad tempus valeaz retardare idcirco mito homines sic temptate.

De consideratione vite celestis.

Quarto consideranda est remuneratio vite beate. Vñ dicitur de moysē ad heb. xi. Aspicebat enī in remunerationem. Et ideo dicit ysaiē. xxxiiij. Oculi tui videbunt iherusalem habitadē opulentam. Nec est ciuitas quam describit Bernhardus in libro meditationum. Ciuitas celestis mansio. secuta patria totum continens quod delectat. p̃pulus sine murmure. incolē quieti. homines nullam inoigentiam habentes. Quam glorioſa dicta sunt de te ciuitas dei. sicut letatum omnium habitatio est in te. Ibi pax. bonitas. pietas. lux. virtus. splendor. honestas. Gaudia. leticie dulcedo. vita pennis. Gloria. laus. requies. amor. et concordia p̃dis. Quē ergo nos agit vesania. viciōz sitire absinthē huius mūdi sequi naufragium. impie tyrannidis ferre dominiū. et nō magis conuolare ad angeloz societatez sanctoz splendorē. regis potentis honorem. supne glorie decorē. Vñ in celestibus oculus cordis nostu p̃ meditadē et desiderū deberet esse defixus. Quod etiam docet hūanū corporis erecta figura. Et hoc est quod dicit poeta. Quonag cum spectent animalia

Capitulum

cetera terra. **O**s homi sublimē dedit. celūq; dicere. **I**ussit. & ere-
ctos ad sydera tollere vultus. **H**inc etiam Empedocles interro-
gatus ad quid natus esset. respondit. ut celum et sidera contem-
pler. **C**uius etiam dicti **B**erni filuestus meminit. dicens. **Q**uerens
ti empedocles cur viueret inquit. ut astra inspiciam. celum subtra-
he nullus ero. **I**n vitas patz legit q; beatus **A**rsenius cum mo-
reretur a fratribus requisitus ut priusq; migraret ad dominum
relinqueret verbum edificatorum et memoriale. dixit. **I**bi. ubi
Quo dicto emisit spiritum. **P**ost cuius transitum solati fratres
ut intelligerent verborum sensum. pro habenda expositione mise-
runt ad quendam senem alium. qui rescupit eis. hec est ut puto
verborum intelligencia. **I**bi nostra fixa sunt corda ubi vera sunt
gaudia. **N**o hanc inspectionem celestium hortabatur **J**eromimus
virginem eustochium. dicens in epistola quadam. **E**gredere pau-
lisper de carcere. **E**t presentis laboris mercedem ante oculos tu-
os depinge. **Q**uam oculus non vidit nec auris audiuit. **Q**ualis
erit illa dies. cum matra mater domini occurreret tibi comitata vir-
gineis choris. cum post mare rubrum submerso cum suo exercitu
pharaone tenens tympanum predaret responsurus. **A**ntemus do-
mino gloriose enī honorificatus est &c. **T**unc etiam ipse sponsus
occurreret et diceret. **S**urge ppera amica mea &c. **T**unc etiam ange-
li mirabunt et dicent. **Q**ue est ista que pgregreditur quasi aurore.
videbunt te filie et deprecabunt &c. **S**ara cum nuptis obuiam ve-
niet **A**нна cuz viduis. **Q**ueu quoq; clamabūt osanna in excelsis
Quodens te vana seculi delectat ambitio. quotiēs videris aliquo
gloriosum sic ad paradysum mente transcendere.

De rebus visibilibus oculum corpo-

ralem delectantibus. Capitulum. xiiij. **M. i.**

Tria quidem sunt que corporalis oculus delectabiliter
intuetur. vidz aque limpiditatem. florum et viridum
venustatem. et speculi claritatem. **U**nde versus. **D**e-
lectant oculum limpha viroz speculum. **P**er aquam
ad pns intelligo virginem gloriosaz. p florem et viridia. sancto-
rum agmina. per speculū dñm nostrū ih̄m xp̄m. **B**eata siquidem vir-
go dñi fons oroz. puteus aquaz viuentiu. **C**as. iij. **N**am sicut
aqua cōmunis est omnibus. iuxta illud. **O**sus cōmunis aquaz.
sic et virgo benedicta iustis & peccatoribus. **U**nde beatus **B**erni.

xx. Rex qui sedet in solio in iudicii intuitu suo dissipat omnia mala. Et **Amos.** Nono. Ecce oculi domini super regnum peccans et conteras illud a facie terre. Nullus auderet fornicari in oculis hominum. quanto magis cōfundi deberet aliquid turpe committere. ante diuinum aspectum. **Bernhardus.** O homo quouis loco quouis diuersorio. quouis angulo. reuerentiā exhibe angelo tuo qui te custodit. ut eo presente non facias que me vidente facere non aures. **Hic** est magni consilij angelus cui patens est omnis angulus. Et quidam ait. Cum quid turpe facis quod me spectante cuberes. Cur spectante deo non magis inde rubes. In cunctis igitur que cogitando vel loquendo vel agendo delinquimus aspectum superni iudicis formidare debemus. quia si aliquando non apparent hominibus nostra vicia illius tamen oculis omnia sunt nuda et aperta. Et sicut videmus quod sol aspectu suo lutum desiccet ubi autem non aspicit lutum habundat. sic quia homines dei presentiam non attendunt putantes eum non aspicere flagida que committunt. idcirco in peccatorum sordibus vitam ducunt. **Unde Psalmista.** Non est deus in conspectu eius. iniquitate sunt vie illius in omni tempore.

Quartus intuitu diuini oculi lacrimas penitenciales eduxit exemplo ignis.

R. iij.

Tercio diuinus aspectus est lacrimarum penitentialium eductus. De quo dicitur in **Apocal. xix.** Oculi eius ut flamma ignis. Peccator autem est peccati geladio congelatus et instat gladii frigoris et durus effectus. Et ideo sicut aspectus ignis glaciem liquefacit. sic diuinus respectus peccatorem in lacrimas soluit. **Unde dicitur Luce. xxij.** Respexit dominus petrum et egressus foras fleuit amare.

Quartus intuitus diuini oculi qui operationes strenuas promouet exemplo vinee.

R. iiii.

Quarto diuinus aspectus est operationis strenue promouens. **Unde Boetius** quinto de consolatione philosophie. Magna vobis si dissimulare si vultis in dicta est necessitas probitatis cum cuncta agitis ante oculos iudicis cuncta cernentis. Dominus est sicut paterfamilias qui pro eo quod operarios in vinea respicit eos magis strenue operari facit. Ipse enim tanquam vineam ecclesiam custodit. **Unde dicit de vinea ecclesie. Ego dominus qui seruo eam ysa. xxvij.** Et in ps. dicitur.

Oculi domini sup iustos: Dicuntur autem iusti non quicunq; sed operarij. ad Ro. ij. Non enim auditores legis iusti sunt apud deum sed factores legis iustificabuntur.

Quintus diuini oculi intuitus spiritualem fortitudinem confert exemplo stellarum.

M. v.

Quinto diuinus aspectus est spiritualis fortitudinis collatiuus. ij. Paralippo. xvi. Oculi dñi contemplantur vniuersam terram et p̄bent fortitudinem his qui p̄fesso corde credunt in eū. Si enī planeta stellam aliam fixam vel erraticam aspectu suo fortificat vt maioris efficacie et virtutis existat. nō est mirz si aspectus dei virtuosissimi atq; fortissimi dat laudem virtutem et his qui nō sunt fortitudinem et robur multiplicat.

Sextus intuitus diuini oculi infirmitates anime sanat exemplo caladrij.

M. vi.

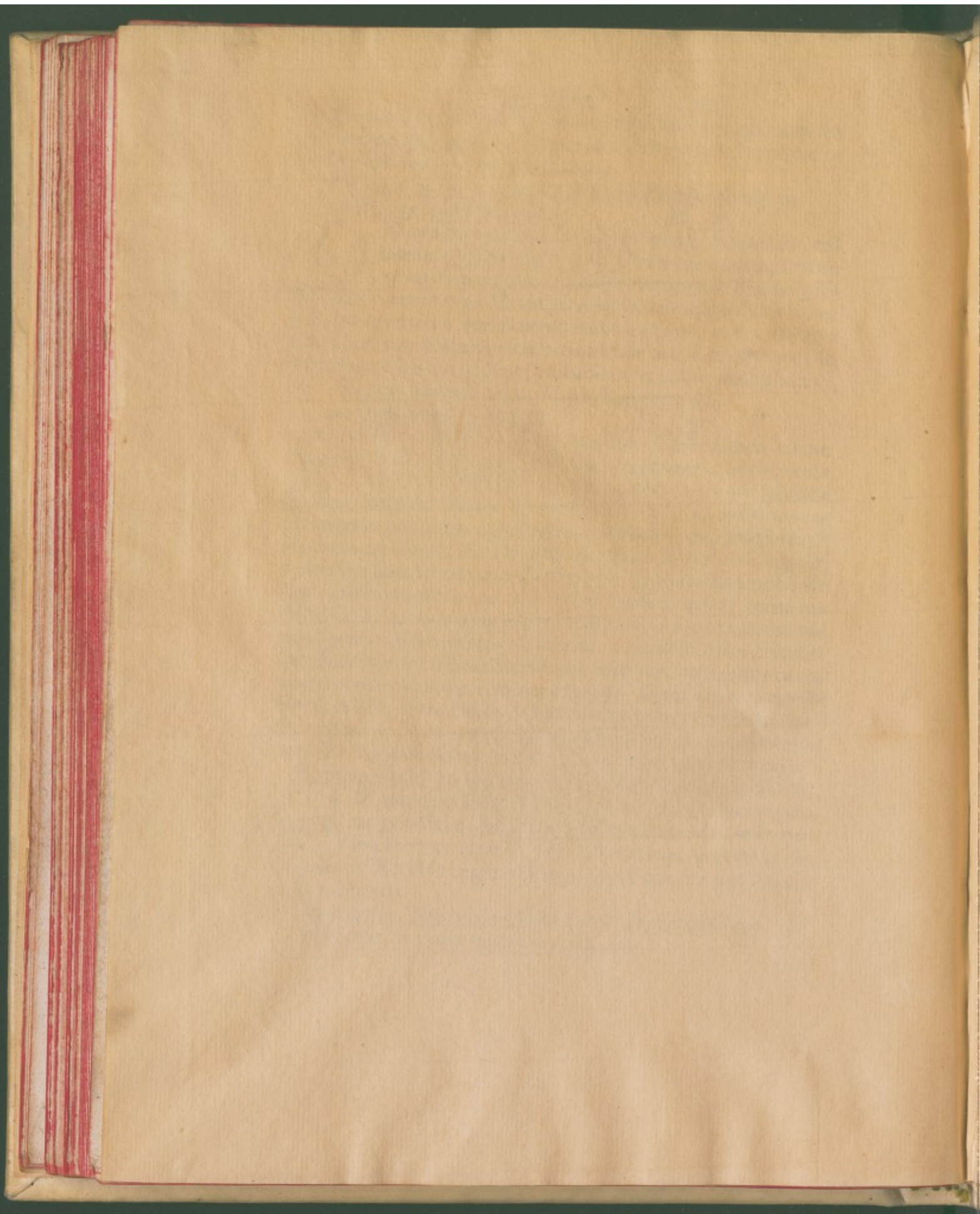
Sexto diuinorum oculorum aspectus est infirmitatis anime sanatiuus. Ecci. xi. Est homo marcidus. qz morbo culpe grauiter afflicto. egens recuperatōe. qz bonis spūalibz spoliatus. deficiens virtute. qz bene agendi viribus destitutus. et habundans paupertate. quia bonorum spūalium inopia pregrauat et oculus dei respexit illum in bono. qz aspectu suo morbus expulit et amissam sanitatem restituit. Unde di. phisologus. Caladrius est avis colore candido. cuius talis fert esse natura qz si ad hominem infirmum fuerit adducta. cum infirmi vultum diligenter considerat vitam signat. si autem oculos ab infirmo auertat mortem prenoscit. Similiter et cultus cōuersatione mundus quasi colore candidus. si oculo pietatis peccatores respiciat. sanitatem eius non solum signat sed etiam causat. qz si eam non aspiceret peccator finaliter interiret. Itē dicit Eccī. xxxiii. Oculi dñi super timentes eum. Et sequitur. Dans sanitatem et vitam et benedictionem.

Septimus intuitus ad regnū glorie sempiternū perducit. M. vii.

Septimo diuinorum oculorum intuitus est ad regnum glorie prouectiuus. Job. xxxvi. Deus si auferet a iusto oculos suos. et reges in solio collocat imperpetuum et illic reguntur. Ad illud regnum nos perducatur qui sine fine viuunt et regnat. Amen.

Tractatus Johannis Pithami archiepiscopi Cantuariensis de oculo morali finit felicitate.

Baer
691.

Petrus
de
Ciperia
De oculo
morali.

G

Aug

5/2

Augsburg

Sorg

1475

C. 147

